

วารสารจีนวิทยา

Journal of Sinology

Vol. 10 August, 2016

ปีที่ 10 สิงหาคม 2559

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Sirindhorn Chinese Language and Culture Center

Mae Fah Luang University

วารสารจีนวิทยา จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่บทความทางวิชาการและบทความวิจัยทางจีนวิทยาของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการ เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความรู้และการวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยาทบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทางจีนวิทยาเฉพาะทาง (Peer Review) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ อย่างไรก็ตามความคิดเห็นและทัศนะในบทความเป็นของผู้เขียนแต่ละคน ไม่ถือเป็นของกองบรรณาธิการวารสารจีนวิทยาแต่อย่างใด

ผู้สนใจส่งชื่อวารสารหรือส่งบทความ ติดต่อได้ที่

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงราย 57100

โทรศัพท์ 0-5391-7093

หรือ

หน่วยประสานงานมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

127 อาคารปัญญาภูมิ 2 ชั้น 7 ถนนสาทรใต้

เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-679-0038 ต่อ 5105

E-mail: journalofsinology.mfu@gmail.com

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร

บรรณาธิการประจำฉบับ

ดร.ประพิณ มโนมัยวิบูลย์

กองบรรณาธิการ

ดร.สุรางค์ศรี ตันเสียงสม

ดร.นิത്യ บุญรัตนเนตร

ดร.ปราณี โชคขจิตสัมพันธ์

ดร.อัษมา มหาพสุธานนท์

ดร.ศศิพร เพชรราษฎร์

ดร.ชัยญพร จาวะลา

ดร.กนกพร ศรีญาณลักษณ์

ดร.กรพนัช ตั้งเขื่อนขันธุ์

ดร.ธีรวัฒน์ ธีรพจน์

ดร.อภิสรรา พรรัตนานุกุล

ดร.คันสนีย์ เอกอัจฉริยา

นางสาวชยณัฐ ศรีจรูญเรือง

ศิลปกรรม

แผนกออกแบบ

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทร. 0-2218-3563

บทบรรณาธิการ

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มีพันธกิจในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน เสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือทางวิชาการและศิลปวัฒนธรรมระหว่างไทย-จีน ตลอดจนเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดพิมพ์วารสารวิชาการเป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย อีกทั้งจะได้เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความรู้ความเห็นสำหรับนักวิชาการ และเป็นแหล่งรวบรวมวิทยากรซึ่งทันสมัย สามารถจุดประกายให้มีการศึกษาค้นคว้าและการตั้งโจทย์ใหม่หรือโจทย์ที่อยู่ในกระแสปัจจุบันในสาขาวิชานั้นๆ

วารสารจีนวิทยา ซึ่งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร จัดพิมพ์ขึ้นนี้ เป็นความพยายามที่จะดำเนินการตามพันธกิจของ ศูนย์ฯ คือ เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และการศึกษา ค้นคว้าของอาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการทั่วไป เพื่อให้ผู้ที่สนใจ การศึกษาค้นคว้าด้านนี้สามารถติดตามความรู้ แนวทางการพัฒนา และงานค้นคว้าวิจัยในวงวิชาการจีนวิทยา

วารสารจีนวิทยา ฉบับปีที่ 10 ประกอบด้วยบทความด้านจีนศึกษา สัทวิทยา ไวยากรณ์ วรรณกรรม และการเรียนการสอน ภาษาจีน ดังนี้

บทความด้านจีนศึกษา 2 บทความ ได้แก่ “泰国考才顺的金叶子和《岭外代答》的佛罗安” บทความนี้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทองใบหนานซ่งซึ่งค้นพบที่อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง และยังสามารถ พิสูจน์ยืนยันเส้นทางเดินเรือทะเลฝั่งหัวอานที่กล่าวถึงในบันทึกทาง

ประวัติศาสตร์หลังไต้หวันอีกด้วย อีกบทความ คือ “สัญลักษณ์และเรื่องเล่าจากจิตรกรรมศาลเจ้าจีน: กรณีศึกษาจากศาลเจ้าบึงพระ ต. บึงพระ อ.เมือง จ.พิษณุโลก” ผู้วิจัยได้ศึกษาภาพสัญลักษณ์มงคลจีนและเรื่องเล่าที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังในศาลเจ้าบึงพระ อันประกอบด้วยภาพจิตรกรรมที่ใช้สัญลักษณ์มงคลของจีนและภาพซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่มีชื่อเสียงของจีน

บทความถัดมาเป็นบทความด้านสัทวิทยา คือ “Tone 3 Sandhi in Mandarin Chinese: Phonological Rule or Process?” ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลที่ส่งผลต่อเสียงวรรณยุกต์เสียงที่ 3 ในภาษาจีนกลางโดยผ่านมุมมองของการรับรู้ทางเสียง พร้อมทั้งเสนอแนวทางการสอนสำหรับการสอนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่สามารถช่วยผู้เรียนในการเรียนเสียงวรรณยุกต์ภาษาจีนกลางได้

ในวารสารจีนวิทยานี้ยังประกอบด้วยบทความด้านไวยากรณ์ 3 บทความด้วยกัน ได้แก่ “现代汉泰状语结构的分析” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หน้าที่และโครงสร้างของส่วนขยายภาคแสดงในภาษาจีนกลางและนำมาเปรียบเทียบกับหน้าที่และโครงสร้างของส่วนขยายภาคแสดงในภาษาไทย บทความถัดมาคือ “汉泰语兼类词现象对比” ซึ่งวิเคราะห์เกี่ยวกับชนิดของคำ โดยศึกษาเปรียบเทียบคำในภาษาไทยและภาษาจีนกลางที่สามารถทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้อย่างน้อยสองหน้าที่ และบทความที่ 3 คือ “汉语差比句“比”字句、“于”字句与泰语差比句“Kwa”(กว่า) 对比分析研究” ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบคำว่า “比”, “于” ในภาษาจีนกลางและคำว่า “กว่า” ในภาษาไทย โดยวิเคราะห์ทั้งในเชิงไวยากรณ์ อรรถศาสตร์ และ

วิจัยปฏิบัติศาสตร์ เพื่อศึกษาหาความเหมือนและความต่างของคำเปรียบเทียบทั้งสามคำนี้

นอกจากบทความด้านจีนศึกษา สัทวิทยา และไวยากรณ์แล้ว ในวารสารจีนวิทยานับนี้ยังประกอบด้วยบทความด้านวรรณกรรม คือ “สหบทในบทละครจีน **ซีเซียงจี้** แห่งราชวงศ์หยวน” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการสร้างความเป็นสหบทในบทละครจีนเรื่อง **ซีเซียงจี้** แห่งราชวงศ์หยวน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับนวนิยาย **ยงยงจ้วน** แห่งราชวงศ์ถัง พร้อมทั้งวิเคราะห์หมโนทัศน์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นในบทละคร **ซีเซียงจี้** ด้วย

อีกบทความหนึ่ง คือ “การขัดเกลาตนเองเป็น “วิญญูชน” ตามแนวทางของตำราทั้งสี่” ผู้วิจัยมุ่งเน้นการอภิปรายในประเด็นต่างๆ อันได้แก่ คุณสมบัติแห่งความเป็นวิญญูชน ขั้นตอนการขัดเกลาตนเองไปสู่ความเป็นวิญญูชน และกลวิธีทางภาษาในการนำเสนอและปลูกฝังเรื่องความเป็นวิญญูชนตามหลักแห่งความคิดลัทธิขงจื๊อ

บทความสุดท้ายเป็นบทความด้านการเรียนการสอนภาษาจีน คือ “การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับประถมศึกษา” ซึ่งศึกษาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย โดยศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนจากกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาที่เปิดสอนภาษาจีนในระดับประถมศึกษา ทั้งสิ้น 141 แห่งทั่วประเทศ อีกทั้งยังเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทยด้วย

วารสารจีนวิทยา ฉบับนี้ ยังมีบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง
“Mandarin Chinese: A Functional Reference Grammar”
หนังสือไวยากรณ์จีนฉบับภาษาอังกฤษโดยศาสตราจารย์ด้าน
ภาษาจีนผู้มีชื่อเสียงในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีจุดเด่นอยู่ที่มีการรวบรวม
ผลงานวิจัยด้านไวยากรณ์จีนมาเรียบเรียงให้เป็นระบบและอธิบายให้
ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น

คณะบรรณาธิการ

๑ สิงหาคม ๒๕๕๙

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

泰国考才顺的金叶子和《岭外代答》的佛罗安 黎道纲	1 - 23
สัญลักษณ์และเรื่องเล่าจากจิตรกรรมศาลเจ้าจีน: กรณีศึกษาจากศาลเจ้าบึงพระ ต.บึงพระ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ภูริวรรณ วรานุสาสน์	24 - 47
Tone 3 Sandhi in Mandarin Chinese: Phonological Rule or Process? Nian Liu	48 - 71
现代汉泰状语结构的分析 Namonrut Yamwong	72 - 96
汉泰语兼类词现象对比 刘丽雅	97 - 115
汉语差比句“比”字句、“于”字句与 泰语差比句“Kwa” (กว่า) 对比分析研究 Triporn Kasempremchit	116 - 134
สหบทในบทละครจีน ซีเซียงจี้ แห่งราชวงศ์หยวน สุณี เนียมคำ	135 - 154

การขัดเกลาดตนเองเป็น “วิญญูชน” ตามแนวทาง
ของตำราทั้งสี่ 155 - 185

สยมพร ฉันทสิทธิพร

การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน
ภาษาจีนในประเทศไทยระดับประถมศึกษา 186 - 211

หทัย แซ่เจี๋ย

บทวิจารณ์หนังสือ 212 - 213

คันสนีย์ เอกอัจฉริยา

泰国考才顺的金叶子和《岭外代答》的佛罗安

黎道纲¹

摘要

2014 年，泰国南部高头廊府考才顺县发现大量金器，其中有南宋的金叶子。本文考证，此地宋代是古孙姑那港，是林邑佛罗安航线的终点，从这里可以翻越马来半岛西行。古孙姑那港的发现，印证了《岭外代答》提到的佛罗安航线的存在，以及其横越半岛的具体地点。

关键词：考才顺、金叶子、佛罗安

2014 年 5 月底，泰国媒体纷纷报导，泰国高头廊府考才顺县的百姓在田地里挖到大量的金器，其中有的上面还有中文字。我意识到，这是一个重要的考古发现，因为考才顺这个地名，在我的好几篇文章里都提到过。² 只是我没有机会见到这些金器，无从发表意见。

令人高兴的是，同年 11 月号的“艺术与文化”泰文月刊上，陈柳玲（阿齐叻·才耶蓬帕匿）博士发表了论文“考才顺发现的金箔与中国古代货币”³，介绍了考才顺的发现。叫我喜悦之余，得以继续对考才顺金器的出现谈一点看法。

¹ 泰国汉学家

² 黎道纲“《岭外代答》佛罗安方位考”，海交史研究，2009 年第 1 期，第 43 页。

³ 陈柳玲：“（泰国）考才顺发现的金箔与中国古代货币”，泰文，艺术与文化月刊 2014 年 11 月号，第 36 卷第 1 期，第 146—153 页。

一、陈柳玲的论文

在考才顺发现大量金器后，有人把其发现贡献给国家艺术厅作为国宝收藏，其中有金箔 14 片，每片都有中文。在艺术厅的支持下，陈柳玲介绍了有关这些金箔的图片及其详细情况。

她说，这些金箔都经折叠呈若干格，其中间一格呈长方形，在长方形的四角及中间有中文字。经分析，这些金箔的纯度达百分之 97。其四角的文字分别为“霸北街西”和“霸北街东”。所有的金箔中间一行为六个字，前三个字是“赵□□”的有 6 片，其他有的是“□□郎”、“□四郎”、“韩王□”、“王□□”。而所有金箔中间六个字中的后三个字，都作“十分金”字样。

陈柳玲认为，这些金箔正是南宋时期的金叶子。她说，中国有关学者认为，金箔四角的文字，是生产店铺字号或店铺的所在，⁴ 而“霸北”是杭州西湖边地名。⁵ 因此，考才顺金箔中

“霸北”后面的“街西”，“街东”，说明其店铺所在是“霸北街西”和“霸北街东”。

⁴ 李小萍“南宋黄金货币的瑰宝：金叶子”《东方收藏》2011 年第 1 期，第 92 页。

⁵ 屠燕治“南宋金叶子考述—兼论南宋黄金的货币性”《中国钱币论文集第四辑》；2002 年。

值得注意的是，在中国发现的南宋金箔上亦有“霸北街西”字眼。中国发现的南宋金箔中间亦有六个字，前三个字是人名，后三个字是其成色。

陈柳玲介绍说，一般认为，韩四郎等是工匠的名字。⁶ 后来，屠燕治提出看法，说此类人应是南宋官府中对金箔质地的验收人或行人，⁷ 故后面跟着的是“十分金”这些字眼。因此，考

⁶ 同 4

⁷ 同 5

才顺金箔上的“□□郎”、“□四郎”、“韩王□”、“王□□”，都是金箔质地验收人的名字。

二、南宋的金叶子货币

为了进一步了解考才顺金箔的历史年代，下面对中国国内发现的金叶子做一概括介绍。

杭州市中国财税博物馆金银货币研究专家李小萍的文章“南宋黄金货币的瑰宝：金叶子”⁸介绍说：

金叶子系由纯金箔制成，薄如纸，形状似书页，至今见到的有两个品种。比较典型的是折成十页的那一种，实测长 95—100 毫米，宽 39—40 毫米，重量在 35—40 克之间，取一样品测试，成色为 97.018%。表面粗糙，成分复杂，分布有类似铁晶粉的小黑点，显示其年代久远，沉积了多种物质。目前发现的金叶子有六种铭文，铭文为戳记，砸打得很有规律，四角对称分别砸上地名，如“铁线巷”、“霸头里角”、“保佑坊”、“天水桥东”等，显示铸造该金叶子的金银铺所在的方位。中间砸有金银铺主或金银匠名，如“韩四郎”、“陈二郎”、“郭顺记”、“周五郎铺”等。有的在中间下方还砸有“十分金”，显示黄金的成色。有的还砸上金银铺固有的押记。

另有一种是四折的，曾在温州出土四件，实测长 102 毫米、宽 73 毫米，重 37.9 克，为四层金箔正面朝背折叠轧压而成。正背面四角与边缘钤“霸北街西”铭文，……中间钤“□

⁸ 同 4

□□十分金”。湖州三天门宋墓出土两张，铭文为“霸头里角、韩四郎、十分金”。杭州曾发现铭文为“南王二郎”单戳和五戳的两种。

1992年4月23日在温州市
鹿城区人民路水仓组团
基建工地出土的金叶子

这些金叶子是从何处打造出来的？这要从南宋京城临安的特殊铺席——金银盐钞交引铺说起。南宋定都临安后，“四方之民云集二浙”，城区人口的迅速增加，相对扩大了对各种消费品的需求，也促进了临安商业经济的繁荣。由于城区扩大，店铺增多，在临安城的御街（今中山中路）形成了南、中、北三个商业闹市区。城南商业中心是以皇宫北边和宁门外到朝天门外的清河坊一带，这是南宋时新兴的商业区，其紧邻皇宫中央官署和贵族豪宅，有极大的商品购买力。自官巷口到羊坝头一带，位于御街的中部，是临安最繁华的商业中心，那里诸行百市，样样齐全，大

小店铺，紧密相连。据吴自牧《梦粱录》记载，那里有名的大店达一百二十余家。城北的商业中心，是在棚桥到众安桥、观桥一带。”在众多的店铺中，有一种特殊的店——金银盐钞交引铺。铺。据耐得翁《都城纪胜》记载：“都城天街，旧自清河坊南，则呼南瓦北，谓之界北。中瓦前，谓之五花儿中心。自五间楼北至官巷。御街南，两行多是上户。金银钞引交易铺，仅百余家。”

三、温州的南宋金叶子与考才顺金叶子

上文介绍温州发现的金叶子中有“霸北街西”铭文，和考才顺发现的金叶子很相像。因此，我们对温州金叶子作进一步介绍。

1992年4月23日在温州市鹿城区人民路水仓组团基建工地出土了高101.5毫米，宽75毫米，重37.9克的金叶子。正面朝背面沿边折叠。正面右半四角各有一处宋体阴文“霸北街西”戳记，中央有一处文字“韩四郎十分金”戳记；左半右角有两处“霸北街西”印痕。背面无字，但有“霸北街西”和“韩四郎十分金”印痕。

温州博物馆收藏的4件金叶子，3件有文字。“霸北街西”是当时金银铤（牌）货币上的常见文字，应是指制作金叶子的金银铺所在地。古时杭州滨海，自西向东筑坝。据《咸淳临安吉》，霸北位于今杭州市区西湖以东、吴山以北的修义坊附近。

“十分金”是对金叶子成色的鉴定，标明黄金含量。“韩四郎”当为辅佐官府管理商贸活动的“行人”之一，姓韩，由他

来鉴定金叶子的成色。南宋耐得翁《都城纪胜》和吴自牧《梦粱录》记载，当时京城临安城内有上百家金银铺，韩家是其中之一。因此，这4件金叶子应是杭州制作后携带流通到了温州。⁹

目前，我国各地出土金叶子仅有安徽合肥市、浙江湖州市、杭州市等少数地方，数量不超过20件，上有凿印文字的更少。¹⁰

泰国高头廊府考才顺发现的金箔14片，每片都有中文。陈柳玲介绍这些金箔上的中文，分别为“霸北街西”和“霸北街东”，及“赵□□”、“□□郎”、“□四郎”、“韩王□”、“王□□”。而所有金箔中间六个字中的后三个字，都作“十分金”字样。

很显然，泰国高头廊府考才顺发现的金叶子上，无论是金叶子店铺的方位、主人或工匠或行人铭文的名字与戳记位置，都与中国温州发现的南宋金叶子雷同。

因此，我完全同意陈柳玲的意见，考才顺金箔正是南宋时期的金叶子。

南宋的金叶子怎么出现在泰国南部高头廊府呢？这应该与南宋的对外贸易有关。

⁹ 伍显军“温州博物馆惊现国内珍稀文物——南宋货币金叶子”，温州日报，2005年7月23日。

¹⁰ 同9

四、室利佛逝的兴起及其对海峡的控制

在谈论南宋的对外贸易之前，我们不能不提到南宋时期东南亚十分强大的国家室利佛逝。室利佛逝的研究是东南亚历史上的一件大事，对其历史，有着种种说法，至今尚无定论。在讨论室利佛逝之前，要先提一提的是，我以为，中南半岛上出现的早期国家占婆国、扶南国都是马来民族……马来半岛上的赤土国、盘盘、狼牙修、箇罗等也是马来人的国家。¹¹

由于是同一支民族，公元 666—671 年间，位于洛坤的诃陵和盘盘进一步结合，形成了室利佛逝，那时，其中心在诃陵（洛坤）。¹² 公元 682 至 689 年间，义净的记载提到今苏门答腊岛上詹卑的末罗瑜国，且注明：“今改为室利佛逝也”，说明室利佛逝的势力已伸到苏门答腊，只是此时室利佛逝的中心仍在洛坤，直到 742 年以后才有所变动，其具体表现是室利佛逝此后不再向中国进贡。

到了 767 年，出现诃陵重新向中国进贡的记载。显然，此时的诃陵已不在室利佛逝的控制下。看来，742 年前后，室利佛逝的中心已不在诃陵。

公元 785—804 年间，贾耽在“广州通海夷道”提到，“……又五日行至海峡，蕃人谓之质，南北百里，北岸则罗越国，南岸则佛逝国。”此时室利佛逝已经在马六甲海峡南岸了。

¹¹ 黎道綱〈暹與麻里予兒矛盾探討〉，《泰境古國的演變與室利佛逝的興起》，中華書局，頁 227。

¹² 黎道綱〈室利佛逝的興起〉，見《泰境古國的演變與室利佛逝的興起》，中華書局，頁 171。

咸平四年(1001)，洛坤城的单马令国（诃陵）以丹眉流之名向中国进贡，说明单马令（诃陵）已是个独立国家。

1025 年，印度南部的注辇王国入侵三佛齐（室利佛逝）和马来半岛，事载罗贞陀罗 1030 年坦乔尔碑。

自 960 年至 1028 年六十八年间，三佛齐入贡宋廷共 18 次；但此后五十年不见入贡。究其原因，应是为注辇所破后，三佛齐全力复国。后来又不断参与锡兰王位之争，以牢牢控制锡兰港口，把持东西方贸易路线。1064—1079 年，与三佛齐关系密切的地华伽罗成了注辇国王以后，三佛齐全面控制印度洋上的交通路线。熙宁十年（1077），随着地华伽罗入贡，才又出现三佛齐入贡的记载。¹³

三佛齐中兴后，严厉控制马六甲海峡。《岭外代答》〈三佛齐〉条云：“三佛齐国，在南海中，诸蕃水道之要冲也。东自阇婆诸国，西自大食、故临诸国，无不由其境而入中国者。国无所产，而人习战攻，服药在身，刃不能伤。陆攻水战，奋击无前，以故邻国咸服焉。蕃舶过境，有不入其国者，必出师尽杀之，以故其国富犀象、珠玑。香药。……”

由于其独霸一方，盘剥严厉，商贾视通过马六甲海峡为畏途，有的只得远避他道。泰国中部真里富商道的兴起，就是很好的例子。

¹³ 黎道纲〈广州天庆观碑的争议〉，《泰境古国的演变与室利佛逝的兴起》，中华书局，页 189。

据宋代《攻媿集》载，1165 年真里富国大商死于明州城下。《宋会要辑稿》载，1200、1202、1205 数年，真里富频频来贡。真里富即今泰国的叻武里府。¹⁴

从真里富（叻武里）过北碧三塔关到缅甸去的古道又被启用，是因为中西商贾都想避开三佛齐控制下的马六甲水道。

五、真腊势力笼罩下佛罗安商道的兴起

在室利佛逝称霸马六甲海峡的十二世纪中叶，那时泰国南部的形势又是怎样？

素叻他尼府猜耶县发现一块佛像基座，基座上面有高棉文铭文，注明其年代相当于公元 1183 年，上面注明其王号是“敢木丁安·摩呵腊·室利玛黛洛耶卯立普利纳攀摩”。这尊佛像是室利佛逝艺术风格，但护佛的神蛇却属古高棉艺术。铭刻所用的古高棉文与柬埔寨发现的数百块碑所用文字完全相同。集·蒲米萨相信，1183 年时洛坤为吴哥属国。此时，真腊国王是闍耶跋摩七世（在位于 1181-1218?）。¹⁵

这个时期，真腊势力极度膨胀，泰国中部为真腊影响所笼罩，其势力也及于洛坤，故在猜耶佛像基座有明显的高棉影响。但由于远离真腊，真腊鞭长莫及，因此出现单马令入贡的记载。

《事林广记》单马令条载：唐船自真腊风帆十昼夜可到。其国无主，有地主。宋庆元二年（1196），进金三垵，金伞一柄。

¹⁴ 黎道纲《登流眉真里富考》，《泰国古代史地丛考》，中华书局，2000，页128。

¹⁵ 同 11 页 221。

这时，苏门答腊岛上的三佛齐集中力量控制马六甲海峡，《岭外代答》三佛齐条提到佛罗安为其属国，却没有提到单马令，印证了这个时期单马令尚为真腊势力范围。也就是说，自1001年至1218年间，单马令处于独立或半独立的状态。马六甲海道既然为商贾所欲回避，就是在这样一个形势下，与单马令为邻的佛罗安商道开始了，佛罗安的名字于是出现在《岭外代答》。

1218年阇耶跋摩七世死后，占婆反，阇耶跋摩七世之子征讨数年无效。占婆于1220年独立。随着高棉势力的衰退，单马令随之落入三佛齐的势力范围。

1225年的《诸番志》单马令条载：单马令国，地主呼为相公，以木作栅为城，广六七尺，高二丈余，上堪征战。国人乘牛，打髻跣足，房舍官场用木，民居用竹，障以叶，系以藤，土产黄腊、降真香、速香、乌满木、脑子、象牙、犀角，番商用绢伞、雨伞、荷包、缣绢、酒、米、盐、糖、磁器、盘、钵、麋重等物，及用金银为盘盂博易。日罗亭、潜迈、拔逯、加罗希类此。本国以所得金银器，纠集日罗亭等国，类聚献入三佛齐国。

也就是说，这个时期，自单马令以降的马来半岛已属三佛齐的势力范围。

六、考才顺与《岭外代答》中的佛罗安

为什么南宋的金叶子会出现在泰国南部高头廊府的考才顺呢？陈柳玲虽然作了讨论，但是失之泛泛。我以为，其具体原因，应该从宋代史书《岭外代答》中提到的佛罗安去寻找线索。

1178 年周去非在《岭外代答》最早提到佛罗安，书中卷二〈外国门上·海外诸蕃国〉条写道：“诸蕃国大抵海为界限，各为方隅而立国。国有物宜，各从都会以阜通。正南诸国，三佛齐其都会也。东南诸国，闍婆其都会也。西南诸国，浩乎不可穷，近则占城、真腊为窠裡（注：似宜作“里”）诸国之都会。……西南海上诸国，不可胜计，其大略亦可考。姑以交址定其方隅。直交址之南，则占城、真腊、佛罗安也。……”

我曾为文考证，佛罗安兴起于公元十二世纪中叶，十四世纪失去其重要性。从中国古籍的记载看，其方位应在马来半岛东岸，与单马令为邻国。¹⁶

苏继庠以为，佛罗安为泰国博他伦（高头廊），他写道：“《诸蕃志》佛罗安条云：‘自凌牙斯加四日可到，亦可遵陆。……’凌牙斯加……为 LANGASUKA 之对音，即今北大年。自北大年沿海西北航，则入大湖而至佛头廊，所谓‘可到’得视其指佛头廊而言。所谓‘遵陆’，指北大年与佛头廊间有陆路可通。《诸蕃志》凌牙斯加条云：‘自单马令风帆六昼夜可到，亦有陆路。’单马令在今六坤，……其地在佛头廊之北，故自六坤至北大年，遂多二日水程。所谓‘亦有陆路’，盖指六坤与北大

¹⁶ 同 2

年间亦有陆路可通。”¹⁷ 此分析很合逻辑，值得我们认真考虑。

七、古高头廊称乍汀泊讨论

那么，佛罗安到底是不是苏继庠主张的高头廊呢？

1917—1918 年间，銓西哇拉瓦（平·占他洛翁）编的《高头廊纪年》提到：古高头廊称劓汀泊，在单马令王国管辖马来半岛北端时期，高头廊是此王国的一重要城邑，华文称日罗亭，即 Muang Zatingpra，今宋卡府乍汀拍县（承有县）。¹⁸

根据 1030 坦乔尔碑，乍汀泊是“有深海环绕如护城河的摩日罗亭”，可见在 1025 年以前，乍汀泊或日罗亭没有城墙，它只是大海环绕的海岛。其城墙是是次战争后才建立的。乍汀泊古城遗址呈正方形，边长 280 米，有护城河，东离海一公里。¹⁹

泰文古籍《洛坤城史》和《洛坤大塔史》都提到洛坤城有十二属国，各配以生肖为标志，又称十二生肖国，其中没有乍汀泊，却有 Bantaisamo 城。集·蒲米萨认为，²⁰ Bantaisamo 是高棉语 Bantai

¹⁷ 蘇繼庠校釋《島夷志略校釋》，北京中華書局，1981 年，頁 82。

¹⁸ Pratum Chumpengpan (Nang Lued Kao) (白血公主的故事)，载《第二次洛坤历史讨论会论文，1982 年 1 月 25 日》，泰文，洛坤师范学院出版，1983 年 8 月，页 115

¹⁹ 素集·旺贴〈编者前言〉《泰南半岛上的文明源头》，玛滴春出版社 2003，第 46 页。

²⁰ 见集·蒲米萨《大城王朝以前湄南河流域的泰族社会》一书中《单马令国与阿约他耶》一章，Duang Kamon 出版社，1976。拙译，泰国中华日报，1986，《此时此地》版。

Tamo 之讹, tamo 石头, bantai 城堡, 即有墙的城, 乍汀泊古城有城墙以抗拒海盗。

我认为, 日罗亭即乍汀泊, 古时一度称 Bantaisamo 或 Bantaitamo, 即《郑和航海图》中的玳瑁州或玳瑁屿, 玳瑁的对音即 tamo。

我们注意到, 佛罗安和日罗亭这两个地名同时出现在公元 1225 年的《诸蕃志》, 说是三佛齐的属国; 也同时出现在《大德南海志》, 说是单马令的属国。也就是说, 佛罗安和日罗亭是两个不同的地方。既然日罗亭即乍汀泊, 而佛罗安和日罗亭又是不同的地方, 那么, 佛罗安就不可能是乍汀泊。如果苏继庠说佛罗安为高头廊正确的话, 那么, 高头廊就不应该是乍汀泊。銻西哇拉瓦的《高头廊纪年》的“古高头廊称勐乍汀泊”说, 值得怀疑。看来, 古高头廊在乍汀泊半岛上, 但不在勐乍汀泊。

前面说过, 日罗亭在 1025 年注辇入侵三佛齐时为注辇所破。显然, 此后乍汀泊半岛上的政治中心就发生变化, 起而代之的是距离乍汀泊不远的, 面向宋卡湖的帕鹄城。这里有一座古寺, 叫越帕鹄寺, 座落在一山丘上。其附近另有一山, 有人工开凿的印度教库哈山洞, 内有供奉湿婆楞的基座。不远处有大型圣池, 其年代大约在公元八世纪。

帕鹄寺藏有一长卷胜迹图, 其上标明三、四百年以前当地佛寺建置情形, 为佛寺获赐土地范围。据说此图是公元 1615 年制作的。

沙岳·颂孟 SANGOB SONGMUANG 曾综述帕鹄城历史说：公元十三世纪末乍汀泊失去其统治中心的地位后，取而代之的是在今越帕鹄寺的古高头廊城，这里作为统治中心的时间甚长，约 353 年，从公元 1289 年至 1642 年。……古高头廊是单马令的属国，是十二生肖国之一，其地位可能特殊，是为南面的关口，其锡兰宗佛教甚为昌盛。依照越帕鹄寺胜迹图，古高头廊管二城，即乍汀泊和旁扬，有 63 座佛寺，70 个村落，11 座池塘，23 条水渠。图中有地名 250 处。公元十四世纪中叶，洛坤王国为大城王朝兼并后，高头廊和猜耶改直属中央政府，以牵制洛坤。大城岱洛格纳王时期（公元 1448—1488），中央政府派人来建越帕鹄寺塔。其城主往往不是本地人，多由中央政府指派，故此，这里和洛坤和宋卡不同。古高头廊没有城墙，在公元 1376 年至 1496 年间，曾多次受到来自下面海盗的袭击和抢劫，因此。在帕鹄城的高头廊多次受到严重损失。²¹

我以为，帕鹄城兴起的年代应该在注辇入侵以后，而早于沙岳所说的 1289 年，因为成书于 1178 年的《岭外代答》已提到佛罗安是有名的港口了。这个港口兴起的年代，我估计在公元 1150 年前后，在真腊与三佛齐势均力敌、相互抗衡的年代。

²¹ 沙岳·颂孟《后乍汀泊时期宋卡湖滨海地区的发展史》，见泰文《乍汀泊半岛历史与考古》论文集，页 95，宋卡南部研究所，1983。

八、从佛罗安到半岛西岸

佛罗安兴起后，中国商船来到佛罗安，其货物是如何越过半岛的呢？

1927 年梭蓬披攀他纳干印务局印《泰史汇编》第 44 部 71—74 载：公元 1686 年泰国大城王朝那莱王时期，德赛西神父写给东印度公司报告说，宋卡城在北纬 4 度，地势颇佳，易守难攻，……。在这里还要说一点：暹罗国王答应，在其属地勐赛（英文转写是 Traiburi，马来文作 Jerai，今吉打）赐地给法国。勐赛在普吉海一边，因此，若法国公司在勐赛设点，或可与宋卡城的法国商人做生意。这种生意来往可通过河道进行，不用绕道马六甲海峡或荖达海峡。

这封信表明，在 1686 年间，由宋卡湖叻达纳蒲米县坞达抛河通往马来西亚玻璃市空卡河的贸易线还可以进行。但是，到了曼谷王朝拉玛一世时期，约 1793 年以后，这条内河航线已不堪使用，要挖掘后方可通行。据了解，淤塞的河段在今沙道县鲁象山脚。²²

由此观之，泰国南部高头廊城的设立，应该从佛罗安在《岭外代答》出现的年代算起，也就是说，应该从越帕鹄兴起的年代算起。

²² 1927 年梭蓬披攀他纳干印务局印《泰史汇编》第 44 部页 71-74，转引自 玛匿·旺里颇隆《南部古国》，艺术厅玛匿·旺里颇隆教授纪念文集，1987。

越帕鹄寺的古高头廊兴起的年代，比沙岳所云的 1289 年要早上百余年。

九、考才顺县越乾寺的孙姑那

后来，在宋卡湖西今高头廊府挽缴县越乾寺北面的鹄猛古城出现城邑。

室萨·旺里颇隆写道：“高头廊湖边聚落发展成为城邑应自公元十三世纪中叶开始。从这一带聚落见到的元代和明代瓷器碎片，尤其是在越乾挽缴寺北面的“鹄勐”大量发现来看，表明这里是个货运码头。与有大舍利塔为主塔的越乾大佛寺有关。……这是城邑的标志。”“建筑大舍利塔为重要城邑的城柱是上座部佛教社会在这一地区建造城邑的重要标志。”²³ 室萨认为，这个“鹄勐”就是高头廊。

我不同意这个看法，我以为，这里是《大德南海志》的崧古罗，《岛夷志略》的东冲古刺，大城王朝初年的 Songkla，《郑和航海图》的孙姑那。而不是高头廊。鹄勐古城出现的年代，高头廊还在乍汀泊半岛上越帕靠寺一带，那时中国古籍称之为佛罗安。

在大城王朝成立以前，作为一个独立国家的洛坤城有着十二属国，即：赛武里 Saiburi（北大年赛武里）、大泥 Dhani（北大年）、吉兰丹、彭亨、沙来武里 Traiburi（吉打）、高头

²³ 室萨·旺里颇隆, The Town of Phatthalung, Muang Boran Journal, 2000, No. 2。

廊 Pathalung、董里 Trang、春蓬 Chumporn、Bantaisamo、Sa-u Lao、达瓜巴/他朗 Takuapa/Takuatalang、克拉武里 Kraburi。

我们讨论过，此时高头廊在乍汀泊半岛上的越帕鹄寺。Bantaisamo 是日罗亭（乍汀泊），即《郑和航海图》中的玳瑁州或玳瑁屿。那么，沙乌劳 Sa-u-lao 是何处呢？我同意谢光的说法，Sa-u-lao 的对音是崧古罗、孙姑那。²⁴ 此城不见于《诸蕃志》，而见于 1304 年的《大德南海志》，为单马令属国，又见于 1349 年的《岛夷志略》，还见于大城初年进贡国名单及明初《郑和航海图》。

《岛夷志略》东冲古刺条载其地势是：“截辟丰林，下临淡港，外堞为之限界。”苏继庠校释说：“案：此港位于暹罗湾西岸，在马来半岛东岸中部，而西北与大岛南端相对。此条首句所言‘截辟丰林’，殆指大岛南端多林之高阜。次句‘下临淡港’，殆指此港西南侧有南来注入大湖（TONELE-SAP）西南口之河。三句‘外堞为之限界’则指此港东侧地岬。”²⁵

这里的‘外堞’即苏氏之‘大岛’，应释为乍汀泊岛（即阁艾 Koh Yai，后来形成半岛）；而淡港即为今宋卡湖，古时这里是海峡，‘下临淡港’，说明此城在山丘上。

从《岛夷志略》的描述和《郑和航海图》看，孙姑那在大陆，玳瑁屿在海中。早期的崧古罗、东冲古刺或孙姑那在大陆上最为可能之方位，似在高头廊府考才顺县 Khaochaison 越乾挽

²⁴ 谢光《泰国与东南亚古代史地丛考》，第 229 页，中国华侨出版社，1997 年。

²⁵ 同 17

缴寺（今挽缴县 Bang Kaeo 越乾寺）一带，这里有佛寺和俗称为“鹄勐”（城丘）的古代遗迹。发现的文物有大大小小的红色沙石佛像、圆形大塔、大量中国元代和明代瓷器碎片，以及其它国家以及本地瓷器碎片。这些文物年代大部分是公元十三世纪中叶至十四世纪中叶以后。²⁶ 据此，孙姑那建立的年代在十三世纪中叶，1225 年与 1304 年之间。泰名沙乌劳，中文名《大德南海志》作崧古罗、《岛夷志略》作东冲古刺、《郑和航海图》作孙姑那。大城王朝初进贡国名单作 Songkla。

约 1602 年，有名叫莫哥儿者率众从爪哇逃来华考莫一带，经过积极经营，这里成为国际贸易港口，很是繁荣。1605 年，大城王朝厄加脱沙洛王任命莫哥儿为城主（Governor General），在华考莫宋卡城主持高头廊政务。从此，高头廊和宋卡两个名字指同一地方。中文《两种海道针经》《顺风相送》提到：‘孙姑那港口是即崛头陇’。²⁷ 就是这个史实的记载。1642 年宋卡叛暹罗。1668 年素莱曼死，其子穆斯塔法继任。1680 年华考莫宋卡被纳莱王的军队伐平，华考莫的宋卡于是被废。1775 年吞武里时期，郑王任命福建人吴让为宋卡城主，建城于廉松。十八世纪初的《指南正法》说：到宋居唠，又来屈头陇。则此时，宋居唠和屈头陇已分开。我的意见是，此时宋居唠在今廉松，屈头陇在今高头廊考猜耶武里。

²⁶ 素集·旺贴《宋卡城庆三百年的疑问》，泰文，《艺术与文化》月刊，1991 年 2 月号，页 23。

²⁷ 向达校注《两种海道针经》，中华书局，1962。向达推测，《顺风相送》很可能成书于十六世纪。《指南正法》成书在清康熙末年，十八世纪初期。

十、考才顺的金叶子和佛罗安

前面我们已经考证，考才顺县是早期孙姑那的所在。当年，乍汀泊上的佛罗安港是依赖马来半岛东岸的孙姑那作为横越半岛的中转站的。也就是说，在《岭外代答》的南宋年代，海上丝绸之路，除了走遭受室利佛逝严厉控制盘剥的马六甲海峡这条水道外，还有一条交通线，就是先到乍汀泊上的佛罗安，然后转道佛罗安西面半岛上的孙姑那（今高头廊府考才顺县越乾挽缴寺一带），也就是这次发现大量金器（包括南宋金叶子）的地方，然后从这里翻越半岛，到西海岸去。

“宋代海外贸易的空前发展使每年上千万的海外商品进入宋朝国内市场。进口品的消费日益普遍。在宋朝，从王公贵富到寻常百姓各阶层都成为了进口品的消费者。”“宫廷历来都是珍贵进口品的主要消费者。”²⁸ 其中有珍珠、犀角、象牙和香药等。而这些珍贵品的主要供应地点是马来半岛以西的口岸。

由于这些珍贵品价值昂贵，因此，南宋商人就有必要携带大量的金器和金叶子到考才顺（古孙姑那）来，准备在这里或到半岛西岸去进行贸易，这些金叶子和大量的金器就是作为进行商务的货币的。

²⁸ 黄纯艳《宋代海外贸易》，东方历史学术文库，社会科学文献出版社，2003年3月，第199页。

参考文献:

- 陈柳玲. (2014). (泰国) 考才顺发现的金箔与中国古代货币, **艺术与文化月刊**, 36, 1, 第 146—153 页.
- 黄纯艳. (2003). **宋代海外贸易**. 北京: 社会科学文献出版社.
- 黎道纲. (2000). **泰国古代史地丛考**. 北京: 中华书局.
- 黎道纲. (2007). **泰境古国的演变与室利佛逝的兴起**. 北京: 中华书局.
- 黎道纲. (2009). 《岭外代答》佛罗安方位考, **海交史研究**, 1, 43.
- 李小平. (2011). 南宋黄金货币的瑰宝: 金叶子, **东方收藏**, 1, 92.
- 屠燕治. (2002). 南宋金叶子考述一兼论南宋黄金的货币性, **中国钱币论文集第四辑**
- 伍显军. (2005 年 7 月 23 日). 温州博物馆惊现国内珍稀文物——南宋货币金叶子, **温州日报**.
- 谢光. (1997). **泰国与东南亚古代史地丛考**, 北京: 中国华侨出版社.
- 蘇繼庠校(釋)(1981). **島夷志略校釋**. 北京: 中華書局.
- Pratum Chumpengpan 〈Nang Lued Kao〉. (1983)., 载于, **第二次洛坤历史讨论会论文** (页 115). 洛坤师范学院出版.

集·蒲米萨. 1976. 单马令国与阿约他耶, 《大城王朝以前湄南河流域的泰族社会》, 曼谷: Duang Kamon 出版社, 。

拙译, 泰国中华日报, 1986, 《此时此地》版。

素集·旺贴. (1991). 宋卡城庆三百年的疑问, 艺术与文化月刊, 2月, 23.

素集·旺贴〈编者前言〉. (2003). 泰南半岛上的文明源头, 曼谷: 玛滴春出版社.

沙岳·颂孟. (1983). 后乍汀泊时期宋卡湖滨海地区的发展史. 载

于, 乍汀泊半岛历史与考古论文集 (页 95). 宋卡南部研究所.

玛匿·旺里颇隆. (1987). 南部古国. 艺术厅玛匿·旺里颇隆教授纪念文集.

室萨·旺里颇隆. (2000). The Town of Phatthalung, Muang Boran Journal, 2.

The Gold Leaves of Thailand's Khao Chai Son and the Foluo'an Sea Route in Ling Wai Dai Da

Li Daogang

ABSTRACT

In 2014, gold ornaments including gold leaves from Song Dynasty were discovered in large quantity at Khao Chai Son District of Phatthalung Province in the South of Thailand. This article will prove and explain that the area is the ancient port called Suguna which is the destination in the Foluo'an sea route of Linyi people during the Song Dynasty. From this port people can sail towards the Western sea through the Malay Peninsula. The discovery of Suguna ancient port confirms that the Foluo'an sea route mentioned in Ling Wai Dai Da documents did exist.

Keywords: *Khao Chai Son District, Gold leaves, Foluo'an sea route*

สัญลักษณ์และเรื่องเล่าจากจิตรกรรมศาลเจ้าจีน:

กรณีศึกษาจากศาลเจ้าบึงพระ ต.บึงพระ อ.เมือง

จ.พิษณุโลก¹

ภูริวรรณ วรรณสาส์น²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาพสัญลักษณ์มงคลจีนและเรื่องเล่าที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังในศาลเจ้าบึงพระ ผลการศึกษาพบว่า ภาพจิตรกรรมในศาลเจ้าบึงพระสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ ภาพจิตรกรรมที่ใช้สัญลักษณ์มงคลของจีนและภาพที่เป็นเรื่องเล่าที่มีชื่อเสียงของจีน ภาพจิตรกรรมสัญลักษณ์มงคล แบ่งได้เป็น 1) ภาพสัญลักษณ์พืช ได้แก่ ต้นไม้ ดอกไม้ ผลไม้ และผัก 2) สัญลักษณ์สัตว์ ได้แก่ นก สัตว์บก สัตว์น้ำ และสัตว์ในเทพนิยาย 3) สัญลักษณ์อื่นๆ เป็นการนำสัญลักษณ์ของเทพเจ้าหรือสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ มาวาดรวมกันก่อให้เกิดความหมายใหม่ ส่วนเรื่องเล่าแบ่งเป็น 1) เรื่องเล่าที่มีที่มาจากวรรณคดีโบราณหรือนิทาน 2) เรื่องเล่าที่มีที่มาจากประวัติศาสตร์ และ 3) เรื่องเล่าที่มาจากความเชื่อทางศาสนา

คำสำคัญ ศาลเจ้า สัญลักษณ์มงคล เรื่องเล่า จ.พิษณุโลก

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง สัญลักษณ์และเรื่องเล่าจากจิตรกรรมศาลเจ้าจีน: กรณีศึกษาศาลเจ้าจีนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

² อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

1. บทนำ

ชาวจีนแตกต่างจากชนชาติอื่น ในขณะที่ชนชาติอื่นมักจะสูญเสียความเชื่อดั้งเดิมไปเมื่อติดต่อสัมพันธ์กับโลกสมัยใหม่ แต่ชาวจีนแล้วไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ชาวจีนก็ยังยึดถือความเชื่อและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่ของตนอย่างเคร่งครัด (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ อ้างถึง บรูมฟิลด์ ฟรีนา, 2533: 56) ประเทศไทยก็เป็นจุดหมายปลายทางหนึ่งที่ชาวจีนได้ติดต่อสัมพันธ์และเดินทางอพยพย้ายถิ่นเข้ามาตั้งแต่ครั้งอดีต และนำศิลปวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อของชาวจีนติดตัวเข้ามาด้วย สิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนความคิด ความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรมของชาวจีนได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุดก็คือ ศาลเจ้าจีน

ศาลเจ้าจัดเป็นศาสนสถานที่สำคัญของชาวจีน ส่วนใหญ่สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจให้กับชาวจีนโพ้นทะเลที่ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอนของตน การก่อสร้างสิ่งๆ ที่เหมือนกับสิ่งที่มีในบ้านเกิดเมืองนอนจึงเป็นการปลอบประโลมอย่างหนึ่ง ขณะเดียวกันก็เป็นการสำนึกบุญคุณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นำพาตนให้เดินทางมาถึงที่หมายได้อย่างปลอดภัย (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2551: 18) ดังนั้นศาลเจ้าจึงเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลและคงไว้ซึ่งบทบาทในการเป็นสถานที่ที่รวบรวมและสะท้อนแนวคิด ความเชื่อ ความศรัทธาและศิลปวัฒนธรรมของจีนได้เป็นอย่างดี

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชาวจีนอพยพมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (ประภาวดี จตุวิริยะ

พรชัย, 2538: 2) เนื่องจากพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่ติดกับลำน้ำสำคัญคือแม่น้ำน่านและมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ ทำให้ในจังหวัดพิษณุโลกมีศาลเจ้าจีนเก่าแก่และมีบทบาทสำคัญในจังหวัดจำนวนมากหลายแห่ง ศาลเจ้าบึงพระ (ปุ่นเถ้ากงม่า)³ ก็เป็นหนึ่งในศาลเจ้าที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลกที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน

ผู้วิจัยในฐานะที่เกิดและเติบโตมาในจังหวัดพิษณุโลก จึงสนใจที่จะศึกษาภาพสัญลักษณ์มงคลและเรื่องเล่าที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังในศาลเจ้าจีน โดยศึกษากรณีตัวอย่างจากศาลเจ้าบึงพระ ต.บึงพระ อ.เมือง จ.พิษณุโลก

2. จิตรกรรมฝาผนัง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 342) ได้ให้คำนิยามของ “จิตรกรรม” ว่าหมายถึง ศิลปะประเภทหนึ่งในทัศนศิลป์เกี่ยวกับการเขียนภาพวาดภาพ, รูปภาพที่เขียนหรือวาดขึ้น. (ส.)

“จิตรกรรมฝาผนัง” หมายถึง ภาพที่เขียนลงบนโครงสร้างอาคาร เช่น ฝาผนัง เพดาน เสา คอสอง ช่อ คานและบานประตูหน้าต่าง (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, วรรณิการ์ ตั้งตุลลนทร์, 2556: 13) จิตรกรรมฝาผนังเป็นส่วนหนึ่งของทัศนศิลป์ เป็นศิลปะที่เห็นได้ด้วย

³ ปุ่นเถ้ากงม่า เป็นสำเนียงถิ่นแต้จิ๋ว 本头公妈 běn tóu gōng mā หมายถึงเทพเจ้าที่ (本头公, 即本土公, 也就是土地爷) เป็นเทพเจ้าที่ชาวไทยเชื้อสายจีนโดยเฉพาะชาวแต้จิ๋วให้ความเคารพมาก (陈汉初. 2002)

ตาและมีระวางพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของศิลปินในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกลอกมาเป็นภาพเขียน (กรมศิลปากร, 2539 : 143) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) จิตรกรรมฝาผนังแบบประเพณี มีลักษณะการเขียนแบบมโนคติที่เน้นคุณค่าเชิงเส้นอย่างประณีต มีการจัดองค์ประกอบเป็น 2 มิติ ไม่ยึดติดกับรูปแบบที่เป็นจริง มีคุณค่าด้านหลักปรัชญาและหลักคำสอนโดยเฉพาะทางพุทธศาสนา และ 2) จิตรกรรมฝาผนังแบบร่วมสมัย มีลักษณะการเขียนแบบสมจริง ผสมกับอุดมคติเป็น 3 มิติ ผสมผสานความรู้เดิมเข้ากับเทคนิคใหม่ นำเสนอเป็นผลงานแนวใหม่ที่มีอิสระทางความคิด ความเชื่อและจิตวิญญาณของตน (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, กรรณิการัตนกุล, 2556: 4) ซึ่งหน้าที่ของจิตรกรรมฝาผนังคือ การสื่อสารผ่านระบบสัญลักษณ์ภาพเพื่อให้คนทำความดีละเว้นความชั่วควบคู่กับหน้าที่สุนทรียภาพทางการสื่อสาร (กฤษณ์ ทองเลิศ, 2554: 76) จึงสามารถกล่าวได้ว่า หน้าที่สำคัญของจิตรกรรมฝาผนังก็คือ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพราะเป็นการสื่อสารด้วยภาพทำให้เข้าสู่ความเข้าใจของประชาชนผู้รับสารได้ดีกว่า

3. สัญลักษณ์มงคลและเรื่องเล่าจากจิตรกรรมฝาผนังของจีน

3.1 ที่มาของสัญลักษณ์มงคลของจีน

สำหรับที่มาของสัญลักษณ์มงคลของจีนนั้น หู เจินเจียง (胡振江, 2013: 115) ได้กล่าวว่า เริ่มขึ้นในสมัยยุชุนชิวจันกั๋ว (春秋战国 Chūnqiū zhànguó 770-221 ปีก่อนค.ศ.) ต่อมาในสมัยราชวงศ์ฮั่น

(汉朝 Hànn Cháo 202 ปีก่อนค.ศ. – ค.ศ. 220) พุทธศาสนาได้เริ่มแพร่เข้ามาในแผ่นดินจีน ขณะที่ลัทธิเต๋าก็ได้รับความสนใจจากประชาชนเช่นเดียวกัน โดยลัทธิขงจื้อหรือลัทธิหลูเองก็เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้แนวคิดทั้ง 3 แนวคิดนี้ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เริ่มมีการใช้คำมงคลอย่าง 福(fú)、禄(lù)、寿(shòu)、禧(xǐ) เรื่อยมาจนถึงสมัยราชวงศ์ชิง (清朝 Qīng Cháo ค.ศ.1636-1912) ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นยุคเฟื่องฟูสูงสุดของภาพมงคลของจีน ขณะที่วิธีการใช้สัญลักษณ์มงคลของจีนตามแบบประเพณีนิยม สามารถแบ่งได้เป็น 5 วิธี (胡振江, 2013: 115) ได้แก่

1) ใช้เสียงของอักษรจีน กล่าวคือ ใช้สัญลักษณ์ที่ออกเสียงเช่นเดียวกันหรือคล้ายกับคำมงคลในภาษาจีน เช่น การใช้สัญลักษณ์ค่างคว (เปียนฝู 蝙蝠 biānfú)⁴ แทนคำว่า โชควาสนา (ฝู 福 fú) หรือการใช้สัญลักษณ์ปลา (ยหวิ 鱼 yú) แทนคำว่า เหลือใช้ (ยหวิ 余 yú)

2) ใช้ลักษณะพิเศษของพืชหรือสัตว์ เป็นการใช้ลักษณะเด่นของพืชหรือสัตว์มาเป็นสัญลักษณ์แทนความหมายที่เป็นมงคล เช่น ผลทับทิม (ฉือหลิว 石榴 shíliú) หมายถึง การมีบุตรมากก็มีวาสนามาก (ตัว จื่อ ตัว ฝู 多子多福 duō zǐ duō fú) เพราะทับทิมเป็นผลไม้ที่มีเมล็ดมาก สีแดงสวยงาม การมีเมล็ดมากก็เหมือนกับการมีบุตรมาก

⁴ สำหรับภาษาจีนที่ปรากฏในบทความนี้ จะถอดเสียงตามวิธีของราชบัณฑิตยสถานในหนังสือหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาอื่นดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550) พร้อมทั้งให้อักษรจีนและ pinyin เมื่อเอ่ยถึงคำนั้นเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นหากเอ่ยถึงคำดังกล่าวอีกจะให้แต่เสียงอ่านภาษาไทยเท่านั้น

น้ันเอง หรือการใช้นกเยวียนยาง (鸳鸯 yuānyāng) เป็นสัญลักษณ์ของความรักระหว่างสามีภรรยา เนื่องจากธรรมชาติของนกเยวียนยางจะอยู่เป็นคู่

3) การกำหนดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นสัญลักษณ์เลย เช่น มังกร (หลง 龍 lóng) คือสัญลักษณ์ของอำนาจ ความยิ่งใหญ่ เป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดิ

4) ใช้ตัวอักษรมงคล เป็นการใชตัวอักษรจีนที่มีความหมายมงคลเลย เช่น 福(ฝู fú)、禄(ลู่ lù)、寿(ไฉ่ว shòu) บางครั้งมีการเล่นกับตัวอักษร เช่น การติดตัวอักษร 福 กลับหัว ซึ่งภาษาจีนอ่านว่า ฝู เต้า (福倒 fú dào แปลว่า อักษรฝูกลับหัว) ซึ่งไปพ้องกับคำว่า ฝู เต้า (福到 fú dào แปลว่า โชควาสนามาถึงแล้ว)

5) ใช้รูปภาพที่มาจากกวีนิพนธ์โบราณหรือคัมภีร์ที่สำคัญ เช่น หากต้องการแสดงความสง่างาม มักจะใช้ภาพของ ดอกกล้วยไม้ (兰花 lánhuā) เพราะขงจื้อเคยกล่าวไว้ว่า ยามสัมพันธ์กับผู้ประเสริฐเปรียบดังเข้าไปในห้องที่อวลด้วยกลิ่นหอมของกล้วยไม้ อยู่ยาวนานไปย่อมมิได้กลิ่นและเคยชินกับกลิ่นนั้น (与人善交，如入芝兰之室，久而不闻其香则与之化矣 yǔ rén shàn jiāo, rú rù zhī lán zhī shì, jiǔ ér bù wén qí xiāng zé yǔ zhī huà yǐ)

3.2 เรื่องเล่าจากจิตรกรรมฝาผนังของจีน

หวาง ชวีซี (黄旭曦, 2014: 46) ได้แบ่งประเภทของเรื่องเล่าออกเป็น 4 ประเภทได้แก่ 1) เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มักเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ คุณธรรม เรื่องเล่าของนักปราชญ์และ

บุคคลจริงในประวัติศาสตร์ 2) เรื่องราวของเทพนิยายและเรื่องเล่าทางศาสนา มักเป็นนิทานที่ได้รับความนิยมและเล่าต่อกันมาในหมู่ชาวบ้านหรือเป็นคำสอนทางศาสนา 3) เรื่องเล่าที่มุ่งเน้นสารที่มีความหมายที่เป็นมงคล เป็นการรวมกันของเรื่องเล่าที่มีความหมายเฉพาะหรือมีเนื้อหาที่แฝงไว้ด้วยความหมาย และ 4) รูปแบบของบทกวี ดอกไม้ นก ภูเขาและสายน้ำ อย่างไรก็ตาม ปกติแล้วนิทานหรือเรื่องเล่าที่นำมาวาดบนผนังนั้นมักจะมีความหมายที่ตายตัว มีที่มาชัดเจน เพราะจุดมุ่งหมายของจิตรกรรมฝาผนังนั้นก็เพื่อมุ่งเน้นในการสั่งสอนและขัดเกลาจิตใจของคนที่เข้ามาดู ดังนั้นในการเลือกเรื่องเล่าจึงนิยมเลือกเรื่องที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่ชาวบ้านหรือเป็นเรื่องราวของบุคคลในประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างดี

4. สัญลักษณ์และเรื่องเล่าจากจิตรกรรมฝาผนังในศาลเจ้าบึงพระ (ปูนเล่ากมมา)

จากการศึกษาพบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังในศาลเจ้าบึงพระนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ใช้สัญลักษณ์มงคลของจีนและภาพที่เป็นเรื่องเล่าจากตำนาน นิทานและประวัติศาสตร์ของจีน

4.1 ภาพสัญลักษณ์มงคล

จากการสำรวจภาพจิตรกรรมในศาลเจ้าบึงพระพบว่า ภาพสัญลักษณ์มงคลสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ภาพสัญลักษณ์พืช 2) ภาพสัญลักษณ์สัตว์ และ 3) ภาพสัญลักษณ์อื่นๆ

1) ภาพสัณณลัณณพีช

ภาพสัณณลัณณพีชสามารถแบ่งออกเป็นน ต้นไม้ ดอกไม้ ผลไม้ และผัก

ภาพต้นไม้ ได้แก่ ต้นไผ่ (จู้ 竹 zhú) และต้นสน (ซง 松 sōng) ต้นไม้ทั้งสองชนิดถือเป็นต้นไม้มงคลของจีน จะวาดรวมกับภาพมงคลอื่นๆของจีน เช่น ต้นสนวาดรวมกับนกกระเรียน (เห้อ 鹤 hè) ต้นไผ่วาดรวมกับดอกเหมย (เหมยฮัว 梅花 méihuā) โดยต้นไผ่และต้นสนหมายถึง อายุยืน ความทรหดอดทน ความซื่อตรง การขับไล่สิ่งชั่วร้าย และการปกป้องจากบรรพบุรุษและเทพเจ้า (贾军, 2011: 36,40)

ภาพดอกไม้ ได้แก่ โปต้น (หมู่ตาน 牡丹 mǔ dān) ดอกเบญจมาศ (จวีฮัว 菊花 júhuā) ดอกบัว (เหอฮัว 荷花 héhuā) และดอกเหมย มีทั้งวาดเฉพาะ

ดอกไม้และวาดรวมกับสัณณลัณณมงคลอื่นๆ ดอกโปต้น หมายถึง ความสูงส่ง ความงามสง่า ดอกเบญจมาศหมายถึง อายุยืน การถือสันโดษ ดอกบัวหมายถึง ความบริสุทธิ์ สัณณลัณณของพุทธะ และดอกเหมย หมายถึง ความอดทน สง่างาม หยิ่งในศักดิ์ศรี (贾军, 2011: 40)

ภาพผลไม้ ได้แก่ หับทิม (ฉื่อหลิว 石榴 shíliú) แต่งโม

(ซีกัว 西瓜 xīguā) ลูกท้อ (เถาจื่อ 桃子 táozǐ) และส้ม (จู่จื่อ 橘子 júzǐ) ทับทิมและลูกท้อจะมีทั้งวาดเดี่ยวและวาดรวมกับภาพสัญลักษณ์มงคลอื่น ส่วนแตงโมและผลส้มจะเป็นเพียงภาพเดี่ยว เนื่องจากทับทิมและแตงโมเป็นผลไม้ที่มีเมล็ดมากจึงหมายถึง การมีบุตรมาก ขณะที่ลูกท้อหมายถึง อายุยืนและผลส้มหมายถึง สิริมงคล (贾军, 2011: 42)

ภาพผัก จะเป็นการวาดภาพรวมกันของผักชนิดต่างๆ ได้แก่ ฟักทอง (หนังกว้า 南瓜 nánguā) ผักกาด (ไป๋ไช่ 白菜 báicài) แครอท (หูหลั่วปั่ว 胡萝卜 húluóbo) หัวไชเท้า (ไป๋หลั่วปั่ว 白萝卜 báiluóbo) และต้นหอม (ชง 葱 cōng) ซึ่งฟักทอง หมายถึง การมีบุตรมาก (贾军, 2011: 42) ผักกาด เป็นการพ้องเสียงกับคำว่า ทรัพย์สินเงินทองมหาศาล (ไป๋ไฉ่ 百财 bǎi cái) ขณะที่ทั้งแครอท และหัวไชเท้า เรียกรวมกันได้ว่า หลั่วปั่ว (萝卜 luóbo) ซึ่งไปพ้องเสียงกับคำว่า กองขึ้นอีกชั้น เพิ่มขึ้นอีกชั้น (ลั่ว อี้ ปู้ 擻一步 luò yī bù) ดังนั้นเมื่อนำหัวไชเท้า มารวมกับผักกาดจึงหมายถึง แต่ละก้าว ล้วนทรัพย์สินเงินทอง ทรัพย์สินนั้นวันจะยิ่งเพิ่มพูน (อี้ ปู้ อี้ ไฉ่ 一步一财 yī bù yī cái) (http://blog.sina.com.cn/s/blog_4b78ebac01019qku.html เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2559)

2) ภาพสัญลักษณ์สัตว์

ภาพสัญลักษณ์สัตว์สามารถแบ่งออกเป็นภาพนก ภาพสัตว์บก ภาพสัตว์น้ำ และ

ภาพสัตว์ในเทพนิยาย ภาพนก ได้แก่ หงส์ (เฟิ่งหวาง 凤凰 fènghuáng) นกกระเรียน (เหอ 鹤 hè) นกเยวียนยาง นกจีหลิง (鶺鴒 jīlíng) นกอิง (莺 yīng) และนกยูง (ช่งเซว่ 孔雀 kǒngquè) จากการศึกษาพบว่า ตามคติลัทธิขงจื๊อนั้นให้ความสำคัญกับ ความสัมพันธ์ 5 ประการ (อู่หลุน 五伦 wǔlún) หมายถึง ความสัมพันธ์คู่ต่างๆในสังคมมนุษย์ แบ่งเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร ผู้ปกครองกับขุนนาง สามีกับภรรยา พี่ชายกับน้องชายและเพื่อนกับเพื่อน โดยแต่ละคู่จะมีคุณธรรมกำกับไว้ ซึ่งในการสืบทอดคตินี้ทางจิตรกรรม ก็จะใช้นก 5 ชนิดมาเป็นตัวแทนคู่ความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้แก่ หงส์แทนผู้ปกครองกับขุนนางเพราะหงส์ถือเป็นนกที่ยิ่งใหญ่เป็นราชาแห่งนก นกกระเรียนแทนบิดากับบุตรเพราะนกกระเรียนเป็นนกที่รักลูกและดูแลลูก นกเยวียนยางแทนสามีภรรยาเพราะเป็นนกที่ซื่อสัตย์ต่อคู่และจะอยู่กับคู่เดียวไปจนตาย นกจีหลิงแทนพี่ชายกับน้องชายเพราะหากตัวใดตัวหนึ่งในฝูงหายไป นกที่เหลือก็จะร่ำร้องเรียกหา และนกอิงแทนเพื่อนกับเพื่อนเพราะนกอิงมักจะร้องเรียกหาเพื่อนให้มาอยู่ด้วยกัน (黄作林, 2000: 94) ส่วนนกยูงนั้น ได้รับการยกย่องว่าเป็นหงส์ที่มีชีวิต เป็นราชาแห่งนก หมายถึง ความเป็นสิริมงคลและโชคลาภ (曹烨, 2016: 30)

ภาพสัตว์บก ได้แก่ กวาง (ลู่
鹿 lù) ไก่ (จี 鸡 jī) ช้าง
(ต้าเซี่ยง 大象 dàxiàng)
สิงโต (ซือจื่อ 狮子 shīzi)
และแพะ (ซานหยาง 山羊
shānyáng) กวางหมายถึง สิริ
มงคล โชคลาภและความมี

อายุยืน ([http://www.zhwh365.com /article_1500.html](http://www.zhwh365.com/article_1500.html) เข้าถึง
ข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2559) ไก่ หมายถึง สิริมงคล ความสว่าง
พลังแห่งชีวิต และเทพผู้พิทักษ์ (汤梅, 2006: 70) ช้าง หมายถึง
สันติได้หล้า (收藏界, 2007: 14) สิงโต หมายถึง ความสูงส่ง มั่งคั่ง
เป็นสัตว์พิทักษ์เทพเจ้า (刘锡诚, 2000: 4) และ แพะ หมายถึง สิริ
มงคล ความสงบ (安克强, 2015: 78)

ภาพสัตว์น้ำ ได้แก่
ปลา (ยหวิ 鱼 yú) และปู
(ผั่งเซี่ย 螃蟹 pángxiè) โดย
ปลา มีทั้งที่เป็นภาพปลาเดี่ยว
และปลาคู่ หมายถึง ความ

เหลือกินเหลือใช้ (胡振江, 2013: 115) และปู หมายถึง ร่ำรวย
มหาศาล (ฟู่เจี่ยเทียนเซี่ย 富甲天下 fù jiǎ tiānxià) ทรัพย์สิน
หลังไหลจากทั่วสารทิศ (ปาฟางเจาไฉ 八方招财 bā fāng zhāo
cái) เนื่องจากปูมี 8 ขา ซึ่งถือเป็นเลขมงคลของจีน และมีก้ามไว้หนีบ

ทรัพย์สินเงินทอง (http://home.fang.com/pinpaibbs/jc1253~-1/656655562_656655562.html เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2559)

ภาพสัตว์ในเทพนิยาย ได้แก่ มังกรและกิเลน (ฉีหลิน 麒麟 qílín) มังกรเป็นสัตว์ในเทพนิยายที่สำคัญที่สุดของจีน หมายถึง จักรพรรดิ อำนาจ ความเป็นใหญ่ ความกล้าหาญ ความสามารถ (赵明, 2012:

29) ส่วนกิเลน เป็นสัตว์ในตำนานที่สุภาพอ่อนโยน มีเมตตาต่อสรรพสิ่ง กล้าหาญแต่ไม่รุกราน เทียบเคียงได้กับอุปนิสัยของสุภาพบุรุษ นิยมวาดรวมกับภาพเด็ก เรียกภาพสัญลักษณ์นี้ว่า กิเลนมอบบุตร (ฉีหลิน ซ่ง จื่อ 麒麟送子 qílín sòng zǐ) (刘汉杰, 2007: 55-56)

3) ภาพสัญลักษณ์อื่นๆ

เป็นภาพที่เป็นข่าวของเครื่องใช้และภาพสัญลักษณ์ตามความเชื่อของชาวจีน มีทั้งการวาดรวมกันและวาดแยกเดี่ยว ตัวอย่างเช่น

ภาพเรือนของแปดเซียน (อัน ปาเซียน ถูอัน 暗八仙图案 àn bāxiān tú' àn) หมายถึง จิตรกรไม่ได้วาดตัวเซียนทั้ง 8 องค์ หากแต่วาดอาวุธหรืออุปกรณ์ประจำกายของเทพแต่ละองค์ อันได้แก่ กลอง

ปลา (ยหวิงู 鱼鼓 yúgǔ) ของ จางกั้วเหล้า (张果老 Zhāng Guǒlǎo) พัดใบกล้วย (ปาเจียว ฉ้าน 芭蕉扇 bājiāo shàn) ของ ฮั่นจงหลี (汉钟离 Hànzōnglí) น้ำเต้า (หูหลู 葫芦 húlu) ของ หลี่เถี่ยไกว่ (李铁拐 Lǐ Tiěguāi) กระบี่วิเศษ (เป่าเจี้ยน 宝剑 bǎojiàn) ของ หลี่ตังปิน (吕洞宾 Lǚ Dòngbīn) ป้ายหยินหยาง (อินหยาง ป่าน 阴阳版 yīnyáng bǎn) ของ เฉา กั้วจิว (曹国舅 Cáo Guójiù) ขลุ่ย (ตี้ 笛 dí) ของ หานเซียงจื่อ (韩湘子 Hán Xiāngzǐ) ดอกบัว (เหอ ฮวา 荷花 hé huā) ของ เหอเซียนกู (何仙姑 Hé Xiāngū) และกระเช้าดอกไม้ (ฮวาลัน 花篮 huālán) ของ หลันไฉ่เหอ (蓝采和 Lán Cǎihé) ซึ่งถือเป็นภาพมงคลของจีน โดยหมายถึงสมบัติแปดประการ (梁晓丽, 2007: 317)

ภาพ ฝู ลู่ ไฉ้ว หรือ ฮก ลก ชิว (福绿寿) เป็นภาพของเทพเจ้า 3 องค์ ได้แก่ โชควาสนา ความเจริญรุ่งเรือง และอายุยืน

ขวัญยืน มีภาพที่วาดไว้รวมกัน และมีแยกเทพเจ้าไฉ้วไปไว้รวมกับภาพของลูกท้อและต้นสน โดยมีเด็กๆเป็นผู้ถือลูกท้อมาให้ ไฉ้วกับภาพนกกระเรียนและต้นสน ซึ่งองค์ประกอบของภาพล้วนหมายถึงความมีอายุยืนขวัญยืนทั้งสิ้น

ภาพรวมกันของสิ่งมงคลต่างๆ ได้แก่ ภาพของหรรู้ (如意 rú yì) หมายถึง ความสมปรารถนา ภาพคางคก หมายถึง ความมีโชค

วสนน มีทั้งที่เป็นภพค้งคว 5 ตัวและภพค้งควเดี่ยวที่แทรกในรูปวตอื่น ๆ

4.2 ภพเรื่งเล่า

จากการสำรวจพบว ภพเรื่งเล่าในศาลเจ้าบ้งพระ สมนกรแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) เรื่งเล่าที่มีที่มจากนิทานหรือวรรณคดี 2) เรื่งเล่าจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ และ 3) เรื่งเล่าจากศสนาและความเชื่อ

1) เรื่งเล่าที่มีที่มจากนิทานหรือวรรณคดี ได้แก่ เรื่ง 24 กตัญญู (二十四孝故事 Èrshísì xiào gù shì) เรื่งสามก๊ก (三国演义 Sānguó yǎnyì) และเรื่งไซอิ๋ว (西游记 Xīyóu jì) โดยมีภพจากเรื่ง 24 กตัญญูมากที่สุด ซึ่งทางศาลเจ้าบ้งพระได้คัดเลื่อกมาวตเป็นภพทั้งสิ้น 13 ตอน ได้แก่ รีดนมกวางรักษานูพการี (鹿乳奉亲 Lù rǔ fèng qīn) สลักรูปพ่อแม่บูชา (刻木事亲 Kè mù shì qīn) ล่อยุงให้กินเลือด (恣蚊血饱 Zī wén xuè bǎo) ผ้งลูกเพื่อแม่ (为母埋儿 Wéi mǔ mái ér) กัดนิ้วปวดใจ (啮指心痛 Niè zhǐ xīn tòng) เสื่อบางเชื่อฟังมารดา (单衣顺母 Dān yī shùn mǔ) เก็บผลหม่อนเลื่งมารดา (拾椹供亲 Shí shèn gòng qīn) ปลาไนจากน้ำพุ (涌泉

跃鲤 Yǒng quán yuè lǐ) ร้องไห้กับไผ่จนเกิดหน่อไม้ (哭竹生笋 Kū zhú shēng sǔn) ลาออกเพื่อตามหามารดา (弃官寻母 Qì guān xún mǔ) ชิมอุจจาระใจกลัดกลุ้ม (尝粪心忧 Cháng fèn xīn yōu) พัดหมอนอุ่นผ้าห่ม (扇枕温衾 Shàn zhěn wēn qīn) และให้นมไม่เดียดฉันท์ (乳姑不怠 Rǔ gū bù dài)

สำหรับเรื่องสามก๊ก มีภาพวาดอยู่หนึ่งตอน คือ ตอนกวนอุบูก

เดี่ยวข้ามฟาก

(单刀赴会 Dān dāo fù huì)

เป็นตอนที่กวนอุบูกเดี่ยวไป

เมืองกังตั๋งเพื่อเข้าร่วมงานเลี้ยงโดยมีโลซกและทหารซุ่มทำร้าย แต่ก็ไม่สามารถทำอันตรายกวนอุได้

และเรื่องไซอิ๋วมีทั้งสิ้น 2 ภาพ คือ ภาพพระถังซำจั๋งเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎก (唐僧取经 Tángsēng qǔ jīng) และภาพพระถังซำจั๋งทำโทษหองคอง (唐僧罚徒 Tángsēng fá tú)

2) เรืองเล้าจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ได้แก่

ภาพมู่หลานออกรบแทนพ่อ (木兰代父从军 Mù lán dài fù

cóng jūn) มาจากกวีนิ

พนธ์ชื่อ ล่านำมู่หลาน

(木兰辞 Mù lán Cí) เพลง

พื้นบ้านในสมัยราชวงศ์

เหนือ (北朝 Běi Cháo ค.ศ.

386-581) เป็นเรื่องราว

ของหญิงสาวผู้หนึ่งนามว่ามู่หลาน แต่งกายเป็นชายเพื่อไปออกรบแทนพ่อ สุดท้ายสามารถสร้างชื่อเสียงในกองทัพและกลับบ้านได้อย่างปลอดภัย (ภุรอรรม วรณสน, 2558: 32)

จางเหลียงสวมรองเท้า (张良拾鞋 Zhāng Liáng shí xié) เป็นเรื่องของจางเหลียง ที่ปรึกษาของหลิวปัง (刘邦 Liú Bāng) ปฐม

กษัตริย์แห่งราชวงศ์ฮั่น ที่ได้สวมรองเท้าให้ชายชราผู้หนึ่ง ทั้งที่ในตอนแรกจางเหลียงไม่พอใจที่จะสวมรองเท้าให้ชายชรา แต่หลังจากสวมแล้วชายชรานั้นก็ได้นัดให้จางเหลียงมาพบอีกครั้ง เมื่อมาพบกลับนัดให้มาพบใหม่นี้หลายครั้ง จนสุดท้ายชายชราได้มอบคัมภีร์กลยุทธ์ทางทหารให้ จางเหลียงนำยุทธวิธีเหล่านั้นมาใช้ จนหลิวปัง

สามารถเอาชนะฉู่หวาง (楚王 Chǔwáng) ได้สำเร็จ
(<http://www.guoxue.com/?p=11925> เข้าถึงข้อมูลในวันที่ 1 มิถุนายน 2559)

เจียงไท่กงตกปลา (姜太公钓鱼 Jiāng tàigōng diào yú) เป็นเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์จีนถึงชายผู้หนึ่งนามว่า เจียงจื่อหย่า (姜子牙 Jiāng Ziyá) รับราชการในสมัยราชวงศ์ซาง (商朝 Shāng Cháo 1600-1046 ปีก่อนค.ศ.) แต่ต่อมาลาออกจากราชการเพราะไม่พอใจการปกครองที่โหดเหี้ยมของกษัตริย์ จึงกลับไปอยู่ในชนบท ในแต่ละวันเจียงจื่อหย่าจะออกไปตกปลา แต่ไม่ใช่เหยื่อล่อ สร้างความแปลกใจให้คนที่ได้พบเห็น เมื่อมีคนถามจึงตอบว่าตนมิได้ตกปลาธรรมดาแต่ต้องการจะตกคนที่มีสติปัญญา ต่อมาได้พบกับโจวเหวิน หวาง (周文王 Zhōuwénwáng) พระองค์ได้เชิญเจียงไท่กงไปเป็นที่ปรึกษา จนสามารถโค่นล้มราชวงศ์ซางและสถาปนาราชวงศ์โจว

(周朝 Zhōu cháo 1046-256 ปีก่อนค.ศ.) ได้สำเร็จ (陈晓, 2013: 104-106)

3) เรื่องเล่าจากศาสนาและความเชื่อ

ภาพของเหล่าจื่อ ปรมาจารย์แห่งลัทธิเต๋า ปรากฏอยู่ 3 ภาพ ได้แก่ ภาพเหล่าจื่อมอบ คัมภีร์ (老子传书 Lǎozǐ

chuán shū) เป็นตอนที่เหลาจื่อมอบคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงให้แก่นายด่าน
ก่อนออกเดินทาง ภาพเหลาจื่อออกนอกด่าน (老子出关 Lǎozǐ chū
guān) เป็นภาพตอนที่เหลาจื่อขี่ควายออกจากด่านหายตัวไป และ
ภาพเหลาจื่อมองบ่อน้ำ (老子观井 Lǎozǐ guān jǐng) ผู้วิจัยเห็นว่า
เป็นภาพการพิจารณา น้ำของเหลาจื่อ ดังในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงที่กล่าวว่า
ผู้ประเสริฐย่อมเหมือนกับน้ำ น้ำสามารถมีประโยชน์ต่อสรรพสิ่งแต่ไม่
ขัดแย้ง ไปได้ทุกที่แม้ในที่ที่คนรังเกียจ ดังนั้นก็ใกล้เคียงกับเต๋าแล้ว
(上善若水。水善利万物而不争，处众人之所恶，故几于道。

shàng shàn ruò shuǐ. Shuǐ shàn lì wàn wù ér bù zhēng, chǔ
zhòng rén zhī suǒ wù, gù jǐ yú dào (《道德经》第八章)

ภาพของหลวงจีนตำหมั่วหรือตั๊กม้อ (达摩 Dámó) ประมาจารย์
แห่งวัดเส้าหลิน เป็นภาพตอน ตำหมั่วหันหน้าเข้ากำแพง (达摩面壁
Dámó miàn bì) เป็นเรื่องเล่าของหลวงจีนตำหมั่วที่เดินทางกลับมา
ยังวัดเส้าหลิน แล้วตัดส้นใจหันหน้าเข้ากำแพงเพื่อเข้าฌานนานถึง 9
ปี จนมีเรื่องเล่าว่าร่างกายของท่านได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกำแพง
ไป (http://www.shaolin.org.cn/templates/T_newS_list/index.aspx?nodeid=254&page=ContentPage&contentid=1580 เข้าถึงข้อมูลใน
วันที่ 1 มิถุนายน 2559)

ภาพพระสังกัจจายน์กับเด็ก (弥勒童子图 Míle tóngzǐ tú) เป็นภาพของพระสังกัจจายน์ ซึ่งก็คือพระศรีอารยเมตไตรย ตามคติชาวจีนเชื่อว่า เป็นสัญลักษณ์แห่งความสุขสมบูรณ์และความมั่งคั่ง (郑焕明, 1995: 34)

ภาพพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรหรือเจ้าแม่กวนอิม (观世音菩萨 Guānshìyīn púsà) เป็นภาพของพระโพธิสัตว์พระองค์หนึ่งทางพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน

ภาพแปดเซียนข้ามทะเล (八仙过海 Bāxiān guò hǎi) และภาพแปดเซียน เป็นเรื่องราวคติทางลัทธิเต๋า ในการบำเพ็ญตนจน

กลายเป็นเซียน
ภาพแปดเซียนข้าม
ทะเล มีเรื่องเล่าว่า
ปลายราชวงศ์ถัง

เกิดโรคระบาดทั่วมหาสมุทรตงไห่ทำให้ประชาชนเดือดร้อนเป็นอย่างมาก อันจงหลี่และหลี่เถี่ยวไกว่ จึงพากันไปหาโอสถทิพย์บนเกาะโอสถซึ่งตั้งอยู่ในมหาสมุทรตงไห่ แต่ถูกขัดขวางจากจ้าวสมุทรทำให้โอรสของจ้าวสมุทรตงไห่เสียชีวิตจากการต่อสู้ นับแต่นั้นมาจ้าวสมุทรก็ไม่ยอมให้ใครข้ามมหาสมุทรอีกเลย เจ้าแม่กวนอิมจึงประทานพรว่าพลัง

ของแปดเซียนเท่านั้นที่สามารถข้ามสมุทรไปได้ เมื่อแปดเซียนถึงเกาะ
โอสถแล้วก็ต้องรวมพลังกันต่อสู้กับจ้าวสมุทรตงไห่และสามารถ
เอาชนะได้ในที่สุด เป็นสัญลักษณ์ของการเอาชนะอุปสรรคทั้งมวล
(<https://viharnsien.wordpress.com/2013/02/28/8sien/> เข้าถึงข้อมูล
ในวันที่ 1 มิถุนายน 2559)

ภาพจงชวยเมาสุรา (醉酒钟馗 Zuì jiǔ Zhōng Kuí) จงชวยเป็น
กึ่งเทพ ทำหน้าที่ขับไล่ปีศาจ
และวิญญาณร้าย จึงนิยม
นำมาวาดไว้ที่ประตู อนุสัย
อย่างหนึ่งของเทพจงชวยคือ
ชื่นชอบการดื่มสุรามาก
(李莎, 2011: 7)

5. รูป

จากการศึกษาพบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังในศาลเจ้าบึงพระ
มีลักษณะเป็นภาพเขียนตามประเพณีนิยมของชาวจีน สัญลักษณ์
มงคลและเรื่องเล่าที่ปรากฏ เป็นเรื่องที่ชาวจีนคุ้นเคยและรับทราบกัน
แล้วเป็นอย่างดี โดยสัญลักษณ์มงคล มุ่งเน้นที่ความเป็นสิริมงคล โชค
วาสนา อายุมั่นขวัญเย็น ร่มเย็นเป็นสุข และร่ำรวยมั่งคั่ง มีการใช้
สัญลักษณ์มงคลแบบเดี่ยวและมีการรวมสัญลักษณ์มงคลต่างๆ เข้าไว้
ด้วยกัน ขณะที่เรื่องเล่านั้น ในศาลเจ้าบึงพระจะให้ความสำคัญกับ
เรื่อง 24 กตัญญูมากที่สุด เพราะมีภาพวาดเกี่ยวกับนิทานเรื่องนี้มาก

ถึง 13 ภาพ ขณะที่เรื่องเล่าอื่นๆ จะคละกันไป ขึ้นอยู่กับความนิยมและความแพร่หลายของเรื่องนั้นๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมศิลปากร. 2539. การดูแลรักษาโบราณวัตถุ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฤษณ์ ทองเลิศ. 2554. การสื่อสารสัญลักษณ์ภาพ “มาร” ในภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทย. นิเทศศาสตร์ปริทัศน์. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1. มหาวิทยาลัยรังสิต.

บรมฟิลดี ฟริน่า. 2533. ความเชื่อชาวจีน. แปลโดย หยกแดง. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์วาดการพิมพ์.

ประภาวดี จตุวิริยะพรชัย. 2538. ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวจีนกลุ่มภาษาต่างๆในจังหวัดพิษณุโลก. ปรินญาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. 2553. 108 สัญลักษณ์จีน. อ้างถึงใน พิพิธภัณฑ์วิหารเซียน.

<https://viharnsien.wordpress.com/2013/02/28/8sien/>

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, วรรณิการ์ ตั้งตุลานนท์. 2556. คุณค่าและความสำคัญของจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถกลางน้ำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: รพีปกรณ์.

ภุวิรรณ วรานุสาสน์. 2558. เอกสารประกอบการเรียนการสอน
วิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดีจีน. คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2550. หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและ
ภาษาฮินดี. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. 2551. ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง
ของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ภาษาจีน

安克强. 2015. 喜气洋洋过羊年. 沪港经济. 02 期.

曹烨. 2016. 春秋植物. 牡丹. 04 期.

陈汉初. 2002. 泰国潮人之神崇拜. . 根与文化之认同. 广东史志. 03 期.

陈晓. 2013. 神话传说与历史事实中的姜太公. 黑龙江教育学院学报.
07 期.

房天下. 2010. 金艺尊木雕工艺品—— “和、福、吉祥” 的象征.

www.goldcraft.cnhttp://home.fang.com/pinpaibbs/jc1253~-1/656655562_656655562.html

国学网. 2013. 张良拾鞋受兵书. 国学网. <http://www.guoxue.com/?p=11925>

胡振江. 2013. 从文化创意角度透视中国传统吉祥图案的创新与应用. 包装工程.

黄旭曦. 2014. 台湾寺庙壁画的发展与表现. 艺术生活. 福州大学厦
门工艺美术学院学报. 03 期.

- 黄作林. 2000. 中国吉祥图案的文化精神. **重庆师院学报**.
- 纪佳彤. 2008. 吉祥八仙. **东方养生**. 02 期.
- 贾军. 2011. **植物意象研究**. 博士论文, 东北林业大学.
- 李莎. 2011. **钟馗图像研究**. 硕士论文, 陕西师范大学.
- 梁晓丽. 2010. “暗八仙”图案及其装饰功能探微. **新闻世界**. 08 期.
- 刘汉杰. 2010. “麒麟送子”的由来. **百科知识**. 23 期.
- 刘锡诚. 2000. 中国石狮子象征. **泰安教育学院学报岱宗学刊**. 01 期.
- 少林寺. 2016. 达摩面壁影石的形成. 少林寺网.
http://www.shaolin.org.cn/templates/T_newS_list/index.aspx?nodeid=254&page=ContentPage&contentid=1580
- 汤梅. 2006. 鸡在民间文化中的象征意义. **河北联合大学学报(社会科学版)**. 03 期.
- 无名. 2007. 西周王玉鉴赏. **收藏界**. 10 期.
- 赵明. 2012. 汉语成语中的“龙”文化. **华夏文化**. 01 期.
- 郑焕明. 1995. 弥勒佛. **教育艺术**. 02 期.
- 中国传统文化. 2013. “森中的精灵”——鹿与鹿文化.
 中国传统文化网. http://www.zhwh365.com/article_1500.html

Symbols and Narratives from Chinese Shrine Mural Painting: A Case Study in Bueng Phra, Mueang, Phitsanulok

Puriwan Waranusast

ABSTRACT

This paper aims to study auspicious symbols and narratives from the mural paintings in Bueng Phra Chinese Shrine. The study found that the mural paintings can be divided into 2 categories which are Chinese auspicious symbols and narratives from Chinese famous stories. The Chinese auspicious symbols can be grouped into 3 groups, 1) Plant symbols include trees, flowers, fruits and vegetable; 2) Animal symbols include birds, terrestrial animals, aquatic animals, and mythological creatures, and 3) Miscellaneous symbols which are the combinations of divine symbols or other items into new meanings. The narratives can be grouped into 3 groups, 1) the narratives from Chinese classical literatures and tales, 2) the narratives from historical tales, and 3) the narratives from religious beliefs.

Keywords: *Chinese shrine, auspicious symbols, narratives, Phitsanulok Province*

Tone 3 Sandhi in Mandarin Chinese: Phonological Rule or Process?

Nian Liu¹

ABSTRACT

The phenomenon of third tone (T3) sandhi in Mandarin Chinese has long been noticed: underlying full T3s may be modified under the influence of their tonal phonetic environment. By discussing in detail from the perspectives of perception, historical development and phonological domain, this paper argues that it is more convincing to take T3 sandhi as a phonological process rather than a morpho-phonological rule resulting from historical residue. This study corrects the long-time misunderstanding of Chinese tone sandhi—that all of it has originated because of historical change of tones by showing that T3 sandhi is a special phenomenon that distinguishes itself from other sandhi. Also, the conclusion has pedagogical implications which can help language learners in studying Chinese tone systems—the sandhi is

¹ Nian Liu, Ph.D., E-mail:Nin.liu@ou.edu; Lecturer, University of Oklahoma.

not to be mechanically memorized, but can be naturally acquired. This research has implications in teaching Chinese as a second language.

Keywords: *Mandarin Chinese, tone sandhi, phonological process, morpho-phonological rule*

The phenomenon of tone sandhi (TS) has long been noticed in almost all Chinese dialects (e.g. Chao 1946, 1968): underlying full tones may be modified under the influence of their tonal phonetic environment. In this paper, I would like to review the most widely found and studies tone sandhi phenomena in Chinese, with special focus on Tone 3 (or T3) sandhi.

Various studies have been conducted on the T3 sandhi. Most of them concerned with the tone sandhi domain (e.g. Shih 1986, Zhang 1988, M. Chen 2000). Some other studies have examined the acoustic features of the sandhi rising tone (Speer, Shih, & Slowiaczek 1989, Peng 2000, Kuo, Xu, & Yip, 2007). However, there is few study focus on the nature of the T3 sandhi phenomenon as what exactly is T3 Sandhi?

The T3 sandhi has mostly been described as a phonological rule results from historical changes rather than a phonological process as a response to the difficulty in pronunciation. But this assertion contrasts with native speakers intuition and observation. Naive native speakers of Chinese are usually not aware of the tone shifting they made; besides, second language learners also subconsciously apply the T3 sandhi rule in their casual speech. The discrepancy in linguistics research and everyday experience motivates this paper and it intends to explore whether the T3 sandhi is a phonological rule or process.

By going through the perception and domain of T3 sandhi, and by comparing it to some other sandhi phenomena of relatively more ancient Chinese dialects, I find out that the following argument is more convincing: T3 sandhi in Chinese is contextual change, which is the response to the difficulty in pronouncing two dipping tones on two contiguous syllables. So it is more like a phonological process rather than an arbitrary rule.

I. The Phonetic Descriptions and Perception of T3 Sandhi

To study the cause of T3 sandhi and to further discuss its domain, it is necessary to take a look at the phonetic properties of Chinese tones first. Standard mainland Mandarin Chinese has four main tones: level high [55], mid-rising [35], low falling-rising [214]², and high falling [51], traditionally termed Tones 1,2,3, and 4, respectively. (The numbers in the square brackets indicate the pitch values of these tones on a five level scale. And Figure 1 is the graphic representations of those pitch values, termed Chao's tone letters, see Chao 1948& 1968.) There is also a “fifth” tone (valued 0), namely the inherent neutral tone, whose pitch value varies dependent on its preceding full tone.

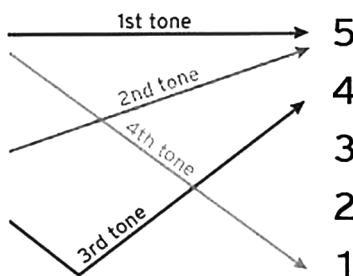

Figure 1. Schematic representation of Chinese Mandarin tones

² In Cheng (1973), T3 is described as having the value [315].

As described in Chao (1948, 1968), the third-tone sandhi happens when the dipping tone T3 (-valued 214) becomes T2 (-valued 35) when immediately followed by another T3, in other words, T3T3 becomes T2T3. Some studies (e.g., Chen & Yuan, 2007) have reported that the sandhi rising tone (T2 in T2T3 sequence) and the underlying rising tone (T2) are acoustically different in certain conditions, however, it has been widely accepted that speakers do not distinguish the T2T3 and T3T3 pairs (Wang & Li, 1967). As a result, this paper will not discuss the differences in acoustic features between sandhi and underlying T2 in detail as that is not the focus of current research.

Why then does the first T3 in T3T3 sequences simplify to T2 but not T1 or T4, the other two “simpler” tones in Mandarin Chinese? Steriade (2001) proposes that this may be a case of perceptually tolerated articulatory simplification. That is, T2 is selected as the sandhi form because it is perceptually more similar to T3 than T1 or T4 is, which makes the change relatively hard to detect in perception. Kiriloff (1969) found that syllables with Tone 2 and Tone3 may be perceptually confusable. Huang (2001)

examines the confusability of T3 and T2 by carrying out a perceptual experiment of monosyllabic tonal pairs, in which he recorded both the “same/different” judgment made by the participants and their reaction time during response latency. The scientific method and analysis of this experiment provide better understanding of this sandhi process and prove that the sandhi process is allowed to take place because such a change is relatively hard to detect and that the selection of T2 as the output of the sandhi may be perceptually conditioned.

Furthermore, Huang’s (2001) experiment provides scientific perception evidence for my observation, because it proved that the altered sound sequence (T2T3) is not perceived as distinct from the unaltered form (T3T3)—T2 and T3 are the most similar tone pair. So it provides a piece of evidence that T3 sandhi is probably a Phonological process, not an arbitrary rule.

II. The Trigger and Origin of T3 Sandhi

The first documented statement on the T3 sandhi by westerners is found in a grammar book of Chinese written by Francisco de Varo, O.P. in 1682, showing that the T3

sandhi came into being in the mid 17th century at the latest.

Mai, en tercera tonada es comprar...mas
juntandola con otra tercera, como *mai ping*,
pronunciandolas juntamente el mail ba quasi a
ser primera [“*mai*, in the third tone, means ‘to
buy’... but next to another third tone, as in *mai
ping*, it nearly becomes the first tone³ when
pronounced together”; tr. MYC] (Francisco de
Varo, 1682, Arte de la Lengua Mandarina, p.9)

We may then ask what brings about the T3 sandhi?
Is it because of certain historical change in the tone or the
articulatory constraint of human vocal capacity? Shin
(1997) agrees with the latter explanation based on the
perception that T3 surfaces as a low (falling) tone in most
cases. He argues that the trigger of T3 sandhi seems to be
the “lowness” of T3. C.C.Cheng (1968, cited in Shin 1997)
reported that, even when Mandarin speakers code-switch
between Chinese and English, a T3 would change into T2

³ It is not clear why the first T3 in the sequence is described as T1 instead of T2. But because the realization of tones have probably underwent changes since the time the book was written and we do not have access to what the tones exactly sound like, we may just focus on the fact that the first T3 was altered in a T3T3 sequence.

when the first syllable of the following English word is unstressed –i.e. bearing a low tone:

Underlying form	Surface form	Meaning
/hao ²¹⁴ pro`fessor/	[hao ³⁵ pro`fessor]	“good professor”
/hao ²¹⁴ `student /	[hao ²¹⁴ `student]	“good student”
/mai ²¹⁴ re`frigerator/	[mai ³⁵ re`frigerator]	“buy refrigerator”
/mai ²¹⁴ `flower/	[mai ²¹⁴ `flower]	“buy flower”

And the native speakers are totally unaware of the adjustment they made. This shows that simplification seems to be the correct analysis in that both native intuition and vocal physiology support the theory that it is hard to produce two dipping T3 in a row. Shin’s observation is convincing because he adopts a novel perspective for T3 sandhi and shows that T3 sandhi affects novel situations that the speakers could not have learned. This could be a piece of evidence to prove that T3 sandhi is a phonological process.

A more interesting and detailed study of tone sandhi was done by Pan in the year 1982. If Shin (1997) only provides indirect support of my hypothesis, Pan’s (1982) conclusion in his paper “Several problems in the

development of Chinese tones” could be viewed as direct and strong evidence. In his work of studying tone shape-merge hypothesis, Pan Wuyun made a very important claim that: “Chinese tone sandhi is of two types. The first type is contextual change, in which if there is difficulty in pronouncing the tones on two contiguous syllables, the tone in one of the syllables is changed. The second type is that found in Xiamen dialects, where so-called changed tones in syllables are not determined by the tones of contiguous syllables. (Pan, 1982: 359-360)”. This claim corrects the long-time misunderstanding of Chinese tone sandhi—that all of it has originated because of historical change of tones. And T3 sandhi is a special phenomenon that distinguishes itself from other sandhi as it is obviously the former one, although it also happens in southern dialects which preserve more information related to medieval Chinese tones.

Chen (2000) also points out in detail that in Mandarin Chinese it is the tone on the second syllable in a pair that undergoes the tone sandhi; however, in Xiamen dialect, it is the first one which is changing. And this difference reflects a different origin of tone sandhi

phenomena:

“In fact, it is the second syllable in a pair that reflects more recent historical change than in the citation tone; the tone in the preceding syllable conserves older values. Only by recognizing the difference between these two kinds of sandhi is it possible to systematically and scientifically study the complications of sandhi phenomena.” (Pan, 1982)

Applying this general statement to the T3 sandhi we are discussing, T3 sandhi is not triggered by historical tone change, because if it was, it would be hard for us to explain why the changing tone is on the first syllable instead of the second one considering the enormous data found in various Chinese dialects.

Pan’s study is based on wide yet detailed observation of more than 20 dialects and on finding evidence from historical materials. It is not a study using statistics or scientific tools, but all of its deductions are step by step and based on rigorous proof, which leads to clear and convincing conclusion. This paper was published

in a “pre-technology” period for Chinese linguists (1982), and I believe it is not only necessary but also desirable to have further study employing experimental and quantitative methods to test several hypotheses proposed by the author later on.

III. The Domain of T3 Sandhi

The domain of T3 sandhi is another crucial factor to decide whether it is a phonological rule or process. Previous studies on the T3 sandhi have mainly concerned with the formation of tone sandhi domain (Shih, 1986; Zhang, 1988; M. Chen, 2000, among others). In his book specified to Chinese tone sandhi phenomena, Chen (2000) talked about the issue of domain in detail and provides support to my point of view.

In discussing the topic of stress-foot in sandhi domain, Chen (2000) considers the metrical foot, “which entails the notion of stress, the linguistically significant prominence around which the metrical unit is organized” (Chen, 2000: 286), as the domain of tone sandhi. Shanghai dialect and other Wu dialects are chosen to be analyzed to explain the interplay of the stress foot and the complex

sandhi phenomenon. However, these two chapters do not shed much light on the special T3 sandhi as no substantial T3 sandhi examples are cited. But this does imply that the criteria proposed by him are not applicable to T3 sandhi, as some other scholars do believe that metrical foot has something to do with the T3 sandhi domain. For example, Yip (1980) and Zhang (1988) mentioned that T3 sandhi is conditioned by the metrical pattern of the utterance and that the T3 that undergoes the sandhi has to be in the weak branch of the stress matrix, i.e. the syllable bearing the sandhi tone must not be linked to a node at the highest/primary stress level. Thus, it is predicated that the first T3 in /xiao²¹⁴jie²¹⁴/ “Miss” (with a weak-strong pattern) would undergo the T3 sandhi and surface as [xiao³⁵jie²¹⁴], whereas that in /jie²¹⁴jie²¹⁴/ “elder sister” (with a strong-weak pattern) would not, yielding the surface form [jie²¹⁴jie⁰].

In contrast, Shin (1997) holds that the stress does not play a role in the sandhi processes. I choose not to commit myself to any phonological framework because these two solutions cannot fully explain the complicated sandhi phenomenon, especially when there are intervening

structure factors. If it is the case that only metrical pattern and stress determines T3 sandhi, it implies that T3 sandhi should be restricted within a word boundary, which is contrary to some observations as will be discussed in a moment.

Still in Chen's (2000) book, reasonable analysis of sandhi domain specifically for T3 sandhi phenomenon was found in the discussion about minimal rhythmic unit and phonological phrase as sandhi domain. These parts of the book in detail discusses a central proposal of the author that the domain of T3 sandhi is a new prosodic category called the minimal rhythmic unit (MRU) rather than the lexical word as many linguists have claimed before. Then the author shows what constitutes an MRU and how MRUs are formed: he argues that the MRU is not a syllabic foot, as it was previously called, because every full Mandarin syllable is already a moraic foot (assuming that each language has only one kind of foot). In addition, in the prosodic hierarchy theory a foot is a constituent of the phonological word, but in Mandarin a MRU can be a *phonological phrase*, such as /mai²¹⁴ ma²¹⁴/ “buy a horse” and /ni²¹⁴ hao²¹⁴/ “how are you?” Obviously, the T3 sandhi

domain should not be confined by morpheme or word boundaries. A more recent study (Wang, Schmitt and Lin, 2012) about the acquisition of T3 sandhi employing experimental methods also support the idea that children and adults do not confine the domain of T3 domain to binary foot, in other words, T3 domain can be larger than word boundaries.

An exciting part of the two studies cited in the previous paragraph is that although linguists have devoted no small amount of ink to T3 sandhi in Mandarin Chinese, I haven't found much other reference which adequately explains how this phenomenon might apply to a string of three or more syllables in the third tone so far. But the two works, especially that by Chen (2000), gives a clear account of this problem by proposing a different sandhi pattern determined by different complement structures, for example, a carefully analyzed example is /zhao²¹⁴ dan²¹⁴ xiao²¹⁴ gui²¹⁴/ "find the coward" and /zhi²¹⁴ lao²¹⁴ hu²¹⁴ pao²¹⁴/ "paper tiger runs". Nevertheless, the author also analyzes the concept of the word and the lexical status of the modifier+noun and verb+resultative complement constructions to further examine the domain of T3.

Underlying Form	Surface Form	Meaning
a. /hao ²¹⁴ mi ²¹⁴ /	[hao ³⁵ mi ²¹⁴]	“good rice”
modifier head noun		
b. /mi ²¹⁴ hao ²¹⁴ /	[mi ³⁵ hao ²¹⁴]	“The rice is good”
subject predicate		
c. /mai ²¹⁴ mi ²¹⁴ /	[mai ³⁵ mi ²¹⁴]	“buy rice”
verb object		

And based on this distinction, we see a new proposal that T3 sandhi must apply in two steps, first at the word and compound level, and then at the phrase level. Chen (1998) has thoroughly compared the analysis he proposed with three other alternative accounts: the prosodic hierarchy, syntactic juncture, and meaning-based prosodic structures delimiting the scope of tone sandhi. This opinion is consistent with his former research addressing the application of Optimality Theory to tone sandhi. “Far from being arbitrary rewrite rules, tone sandhi processes function

as competing repair strategies, a synchronic analog of competing sound change. (Chen, 1998: 191)”

Chen (2000) also contrasts the T3 Sandhi domain in Mandarin Chinese to other sandhi phenomena in various Chinese dialects. He suggests that there is an even larger sandhi domain than prosodic unit, which does not apply to Mandarin Chinese T3 sandhi, but to another well-known dialect, Xiamen, where sandhi domains are determined by marking the right end of each syntactic phrase (XP). Other factors affecting phonological phrases include whether an XP is an adjunct, the c-command relation in the constituents, and the effects of rhythm. In a word, sandhi domains in different dialects are determined by different levels of the prosodic hierarchy: it is the foot in Shanghai, the MRU in Mandarin, the phonological word in Wenzhou, and the phonological phrase in Xiamen.

It is interesting that Chen’s (2000) analysis of sandhi domain verifies the conclusion Pan (1982) had drawn before: tone sandhi in Mandarin Chinese is different from that of Xiamen dialect. Chen provides syntactic analysis, whereas Pan contributes from historical study. Putting these pieces of evidence together we now find strong

support from different aspect that T3 sandhi may not be a phonological rule.

Another interesting study on tone sandhi domain is done by Ning Zhang (1997), exploring from the other end of the tunnel by studying the avoidance of the third tone sandhi. This study adopts the Optimality Theory analysis of tone sandhi domains of Mandarin, and proposes that to determine a Tone Sandhi domain, several constraints related to metrical factors, constituent strength, tone sandhi domain grouping direction, and output condition should all be brought into consideration. The novel idea of Zhang's (1997) study is that it distinguishes two situations where the avoidance of tone sandhi would occur, one is "category dependency" and the other is "structure dependency"—the former deals with how some categories in some situations resist T3 sandhi, and the latter one is about the certain syntactic structure that prevents T3 sandhi from happening. It is like providing counter examples and letting us see what is correct and how it is so. By doing this, it is possible to better analyze the domain of T3 sandhi. And by this method, some issues that Chen's analysis does not consider can be explained because

Zhang provides more subcategories than the two proposed by Chen (“modifier+noun” and “verb+resultative” complement constructions).

Therefore, it is clear that T3 Sandhi in Mandarin Chinese has a much bigger domain than most sandhi in other Chinese dialects, which is an indication that T3 sandhi is in nature different from other sandhi phenomena which based on historical rules.

IV. Discussion

After the detailed discussion, we come to the conclusion that it is a phonological process instead of a rule from the perspectives of perception, history and its domain. Most of the aspects of T3 sandhi meet with the criteria to distinguish phonological processes from morphological rules given below:

- (1) It originates as the response to the difficulty of producing two dipping tones in a row.
- (2) The altered tone sequence (T2T3) is not perceived as distinct from the unaltered form (T3T3) in that T2 and T3 are the most confusable tone pair in Mandarin Chinese.
- (3) The substitution is based entirely on features and

prosodic units as it applies to all of the T3 sequences, not only certain categories⁴.

(4) Processes may be optional or variable. It is possible for speakers to avoid T3 sandhi in very careful speech.

(5) Substitutions based on processes affect novel situations that the speakers could not have learned, as T3 sandhi happens in the code-switch case.

(6) The substitution does not depend on morphological information.

(7) The substitution may apply across a word boundary, as T3 sandhi works not only in word, but also in phrases and sentences.

(8) Substitutions do not have exceptional forms. The dipping tone T3 is changed into T2, but not any other tones or suprasegmental elements.

It is the common view that tones are suprasegmental of a language, but Chinese tones should be understood to include both suprasegmental and segmental features, and the historical development of Chinese tones has moved from the segmental to the suprasegmental. T3 sandhi in

⁴ This issue is not agreed on completely among scholars and definitive answer still needs further study.

Mandarin Chinese, for example, is tone suprasegmental, contrasting with many other tone sandhi phenomena in other Chinese dialects which originate because of diachronic reasons.

There are three crucial challenges in teaching Chinese as a second language: pronunciation, character writing, and verbal communication skills, with the teaching of pronunciation the foremost and more difficult, as the phonemes and tones cannot be seen. Being a natural phonological process that originated from effort saving in pronunciation, T3 sandhi should not pose special difficulty in learning Chinese as a second language. However, teachers need to bring this phenomenon to students' attention as early as possible. A brief introduction to the T3 sandhi process in our teaching is necessary and important. Moreover, teaching a language in the classroom improves significantly when technology complements and extends the functionality of the traditional methods. In this case, we can probably lead a language lab session. In this session, students can study tones and tone sandhi by computer and have hands-on experience with linguistic software such as Pratt. They can record their pronunciation

using the software and actually see the curves of different tones and tone sandhi from the diagrams (Figure 2).

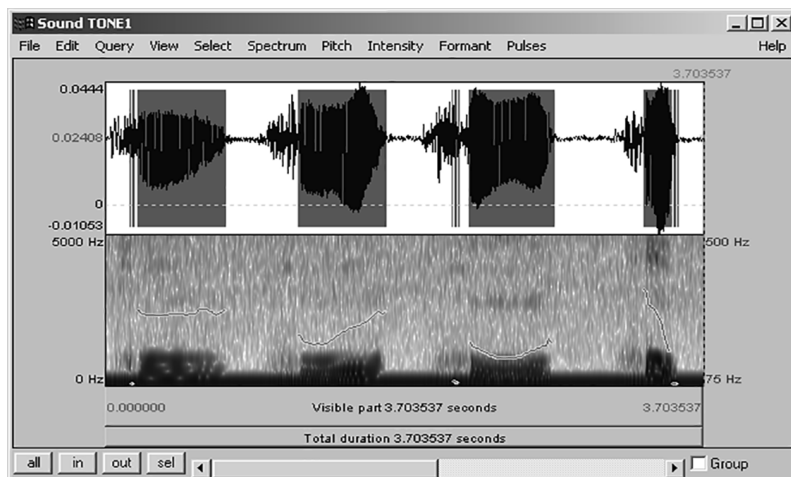

Figure 2: Visual cues of tone production
(blue dashes in the lower part showing all four tones in Chinese)

In this way, students can easily test if their tone and tone sandhi production is correct. Visually assisted learning can greatly help students to understand and master intangible suprasegmental information and change in Chinese sound inventories, hence improve students' performance in Chinese learning.

References:

- Blicher, D.L., Diehl, R.L., & L.B. Cohen, (1990). Effects of syllable duration on the Perception of the Mandarin Tone 2/Tone 3 distinction: evidence of auditory enhancement. *Journal of Phonetics*, 18(1).
- Chao, Yuen Ren. (1948). *Mandarin Primer*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- _____. (1968). *A Grammar of Spoken Chinese*. Berkeley: University of California Press.
- Chen, Matthew Y., (1998). Competing Strategies & Deviational Economy. *Journal of Chinese Linguistics*. 26(2), 191.
- _____. (2000). *Tone Sandhi patterns across Chinese dialects*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Chen, Yiya & Jiahong Yuan, (2007). A corpus study of the 3rd tone sandhi in Standard Chinese. In *Proceedings of Interspeech 2007*, ed. H. van Hamme and R. van Son, 2749–2752. Bonn: ISCA.
- Cheng, Chin-chuan. (1973). *A Synchronic Phonology of Mandarin Chinese*. The Hague: Mouton.
- Fon, J., Chiang W.-Y., & H. Cheung et al., (2004).

- Production and perception of the two dipping tones (Tone 2 and Tone 3) in Taiwan Mandarin. *Journal of Chinese Linguistics*. 32(2), 249-281.
- Huang, Tsan, (2001). The interplay of perception and phonology in Tone 3 Sandhi in Chinese Putonghua. *OSU Working Paper in Linguistics* 55, 23-42.
- Kiriloff, C, (1969). On the auditory perception of tones in Mandarin. *Phonetica* 20: 63-67.
- Kuo, Y.-C., Xu, Y., Yip, M., (2007). The phonetics and phonology of apparent cases of iterative tonal change in Standard Chinese. In Gussenhoven, C., Riad, T. (eds.), *Tones and Tunes, vol. II, Phonetic and Behavioural Studies in Word and Sentence Prosody*. Mouton de Gruyter, Berlin, pp. 211–237.
- Pan, Wuyun. (1982). Several problems in the development of Chinese tones. *Journal of Chinese Linguistics*, vol. 10, 359-385.
- Shen, X.S. & Lin, M., (1991). A perceptual study of Mandarin Tone 2 and 3. *Language and Speech*, 34(2), 145-156.
- Shin, Chi-lin, (1989). The Prosodic Domain of Tone Sandhi in Chinese, PhD dissertation, University of

- California, San Diego.
- _____. (1997). Mandarin third tone sandhi and prosodic structure. In Wang Jialing and Norval Smith (eds.) *Studies in Chinese Phonology*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter, 1997.
- Steriade, D. (2001). A perceptual account of directional asymmetries in assimilation and cluster reduction. In E. Hume & K. Johnson (eds.) *The Role of Perception in Phonology*. New York: Academic Press.
- Wang, Chiung-Yao, Cristina Schmitt & Yen-Hwei Lin. "Children's Acquisition of Mandarin Tone 3 Sandhi in Flat Structures." Paper presented on *the 6th International Conference on Speech Prosody*, Shanghai, China May 22-24, 2012.
- Yip, M. (1980). The Tonal Phonology of Chinese. Ph.D. dissertation. MIT.
- Zhang, Ning, (1997). The avoidance of the third tone sandhi in Mandarin Chinese. *Journal of East Asian Linguistics* 6, 293-338.
- Zhang, Zheng-Sheng, (1998). Tone and Tone Sandhi in Chinese, Ph.D.dissertation, The Ohio State University.

现代汉泰状语结构的分析¹

Namonrut Yamwong²

摘要

本研究主要探讨现代汉语状语结构。首先从状语的功能和状语的结构对汉语和泰语进行了对比分析。通过对比，我们发现：

根据状语的功能，汉泰状语的功能是一样的，它是修饰语，在句子中状语是动词组和形容词组的修饰部分。刘月华等（2004）指出汉语状语分为“描写性状语”和“非描写性状语”，陈京苗（2005）指出泰语状语分为“修饰、限定性状语”和“评注性状语”。

从状语的结构来看，汉语状语的位置是：1. 只能位于主语后，2. 既可以在主语前，也可以在主语后。而泰语状语的位置是：1. 只能位于主语前，2. 只能位于主语后，3. 只能位于核心动词组后（句末），4. 既可以在核心动词组前，也可以在核心动词组后，5. 既可以在主语前，也可以在主语后。

关键词：汉泰状语、状语对比、状语结构

选题的意义与价值

通过多年从事汉语教师和对泰国学生的汉语学习的观察，我发现泰国学生学习汉语时容易出问题的是状语使用不当。造成这种现象的原因大部分都是受到泰语负迁移影响的干扰，就是说学习

¹ 这篇文章来源于此论文的一部分：叶桂瑛. 现代汉语状语结构的分析及泰籍学习者的教学[D]. 皇太后大学硕士学位论文，2010.

² 叶桂瑛（Namonrut Yamwong），人文学院中文系，泰国清迈西北大学.

者学习汉语状语时常把汉语的句子直译成泰语的句子，不考虑到汉语状语的功能及结构，所以会容易产生偏误的现象。因此本论文主要要进行分析汉语状语的功能及结构，然后对比分析汉泰状语有哪些共同点，哪些不同之处，为了帮助学习者排除第一语言负迁移作用的干扰。

研究范围与研究目的

一、研究范围

本研究主要的研究范围为现代汉语状语的功能及结构。笔者进行对比分析汉、泰状语有哪些共同点和哪些不同之处。

二、研究目的

- 1) 分析汉语状语的功能及结构。
- 2) 对比分析汉、泰状语有哪些共同点和哪些不同之处。

三、研究方法

- 1) 收集资料和相关研究关于汉泰状语的功能及结构。
- 2) 分析汉语状语的功能及结构，对汉泰状语进行对比分析它们的共同点和不同之处。
- 3) 总结与讨论研究的结果。

四、研究结果

根据收集资料和相关研究关于汉泰状语的功能及结构，研究发现：

一、 汉语状语的功能

刘月华等（2004，第 503-504 页）指出状语在短语中用来修饰动词和形容词的，如“努力学习”、“详细描写”、“很

红”、“格外高兴”。在句子中状语是谓语部分中的修饰成分，动词谓语句、形容词谓语句、主谓谓语句以及名词谓语句都包含在状语。状语的位置一般在主语后，谓语前。能充当状语的成分有副词、形容词、代词、名词、介词短语等，但是本研究的范围在于副词和形容词两类。

刘月华等（2004，第 504-511 页）指出汉语状语的功能可以分为两大类，就是“描写性状语”和“非描写性状语”：

(1)描写性状语：它的作用是描写动作行为或变化的方式，状况以及动作者动作时的情态，可以分为两小类：

1.1 在语义上描写动作者的，此类状语的作用在于描写动作者动作时的表情、姿态以及形之于外的心理活动，即此类状语所描写的一般是人可以感知的，多出现于文学作品。主要由以下各类词语充任。

1.1.1 形容词（短语）：激动、高兴、兴奋、愉快、幸福、十分自然、很大方等。

1.1.2 动词（短语）：犹豫、怀疑、吃惊、踉踉跄跄、又蹦又跳、有些抱歉等。

1.1.3 副词：公然、暗暗、暗自、偷偷、私自等。

1.2 描写动作的，此类状语的作用是对动作的方式等进行修饰描写。主要由下列词语充任：

1.2.1 形容词（短语）：快、高、仔细、积极、努力、很快、非常热烈等。

1.2.2 象声词：噗嗤、砰砰、淅淅沥沥、哗哗、鸣鸣等。

1.2.3 动词（短语）：来往、回来、巡回、不住、不停等。

1.2.4 数量（短语）：一把、一脚、一趟一趟、一勺一勺、三拳两脚等。

1.2.5 名词（短语）：历史、主观主义、快步、大声等。

1.2.6 固定短语：滔滔不绝、斩钉截铁等。

1.2.7 表示情态方式的副词：一直、断然、逐渐、渐渐、一起、分别、亲自、亲手、亲眼、擅自、暗自、私自、公然、各自、独自、互相、逐一、特地、专门、不断等。

(2)非描写性状语：它的作用是说明动作行为，变化或事情发生的时间、处所、范围、程度以及对象等，一般具有限制作用，我们把刘月华等的非描写性状语叫“限制性状语”，可以分为六小类：

2.1 表示时间（由时间词、副词、介词短语充任），例如：

2.1.1 时间词：今天、上午、1980 年、5 月 5 号、三点钟、原来、以后、三天等。

2.1.2 副词：已经、早、就、才、从来、曾经、一向、向来、历来、终于、马上等。

2.1.3 介词短语：从…起、自…、打…、在…、当…、于…等。

2.2 表示语气和估计（由副词充任），例如：明明、的确、难道、岂、简直、幸亏、到底、究竟、毕竟、居然、竟（然）、当然、果然、根本、反正等。

2.3 表示目的、依据、关涉、协同（由介词短语充任），例如：

2.3.1 目的：为…、为了…等

2.3.2 依据：按…、根据…、据…、由…、照…、依…、拿…、从…等。

2.3.3 关涉：关于…、就…等

2.3.4 协同：同…、跟…、和…、与…等

2.4 表示处所、空间、路线、方向（由处所词、介词短语充任），例如：

2.4.1 处所和空间：上、左边、屋里、地上、桌子上、在…、于…、当…等。

2.4.2 路线：沿（着）…、顺（着）…、打…、从…、通过…、经过…等。

2.4.3 方向：朝…、向…、往…、照…等。

2.5 表示对象（由介词短语充任），例如：对…、给…、跟…、和…、于…、照…、为…、同…、替…等。

2.6 表示否定、重复、程度、范围、关联（由副词充任），例如：

2.6.1 否定：不、没（有）、甭、别等。

2.6.2 程度：很、十分、非常、更、最、特别、极、格外、可、真、好、比较等。

2.6.3 重复：又、再、还、重、也等。

2.6.4 范围：都、全、统统、一概、净、只、就、仅仅、光、唯独、不过等。

2.6.5 关联：就、也、都、又、还等。

小结：本研究把汉语状语的功能总结如下列表：

表 1 汉语状语的功能

汉语状语的功能			
1. 定义		2. 能充当状语的成分	
汉语状语是动词组和形容词组的修饰部分		副词、形容词、代词、名词、介词短语等	
3. 汉语状语的分类			
描写性状语		非描写性状语	
类型	词语充任	类型	词语充任
1. 描写动作者的	形容词（短语） 动词（短语） 副词	1. 表示时间	时间词 副词 介词短语
2. 描写动作的	形容词（短语） 象声词 动词（短语） 数量（短语） 名词（短语） 固定短语 表示情态方式的副词	2. 表示语气和估计	副词
		3. 表示目的、依据、关涉、协同	介词短语
		4. 表示处所、空间、路线、方向	由处所词 介词短语
		5. 表示对象	介词短语
		6. 表示否定、重复、程度、范围、关联	副词

在上文提到，本论文的研究范围只包括副词和由形容词派生的状语，就是刘月华等（2004，第 504-511 页）描写性状语的第一类（描写动作者的）、第二类（描写动作的）和非描写性状语的第一类（表示时间）、第二类（表示语气和估计）和第六类（表示否定、重复、程度、范围、关联）。

二、 泰语状语的功能

根据 Kamchai Thonglor (1994, 第 246 页)、Navavan Bandhumedha (2006, 第 61-74 页)、Rueangdet Pankhuenkhut (1998, 第 189-191 页)、陈京苗 (2005, 第 9-10 页) 和颜雪云 (2009, 第 11-13 页) 指出泰语状语的功能跟汉语状语的功能是一样的, 就是主要对动词组、形容词组进行修饰、限定, 泰语状语的位置大部分在核心动词组之后。能充当状语的成分有副词、形容词、代词、名词、象声词等。

陈京苗 (2005, 第 9-10 页) 指出泰语中的状语分为“修饰、限制性状语”和“评注性状语”两类。

1) **修饰、限定性状语** 就是对动词组、形容词组或主谓结构进行修饰、限定的成分, 说明状态、程度、时间、处所、结果、目标、领属、能愿、对象等。一般所说的状语都是这一类, 它的位置是固定的, 就是放在核心动词组之后, 例如:

- (1) เขาพูดอย่างจริงจัง (状态)
Khao phut yang **chingchang**

他 说 地 **认真**

他**认真**地说。

- (2) ผมตื่นหกโมงเช้า (时间)
Phom tuen **hok mong chao**

我 起床 六 点 早上

我**早上六点**起床。 陈京苗 (2005, 第 9 页)

2) **评注性状语**, 是对句子的整体性评说, 位置相当灵活, 可以在句子前头, 也可以在句子中间, 还可以在句子末尾, 例如:

- (1) ที่จริงฉันไม่ชอบกินของหวาน

Thiching chan mai chop kin khongwan

其实 我 不 喜欢 吃 甜点

其实我不喜欢吃甜点。

- (2) คนที่นี่ธรรมดาจะไม่ชอบค้าขาย

Khon thi ni **thammada** cha mai chop khakhai

人 这里 **一般** 不 喜欢 做生意

这里的人**一般**不喜欢做生意。

- (3) คนไทยมารยาทดีโดยทั่วไป

Khon Thai marayat di **doi thuapai**

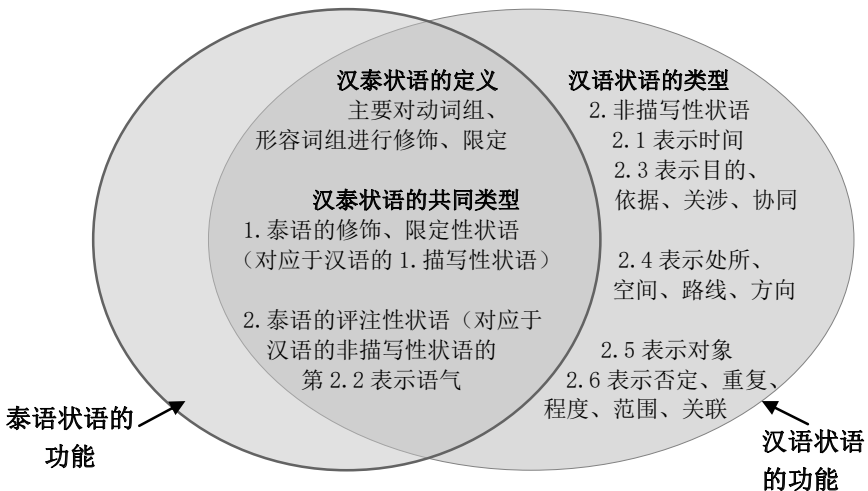
人 泰国 礼貌 好 **一般说来**

一般说来，泰国人很有礼貌。

陈京苗 (2005, 第 10 页)

本研究把汉泰状语同异点的功能总结如下：

图 1 汉泰状语同异点的功能

从上述的分析，我们可看出汉泰状语的功能主要是一样的，就是对动词组和形容词组进行修饰描写或有限制的作用。泰语状语可分为两类，就是 1) 修饰、限定性状语，对应于刘月华等（2004，第 504-508 页）的描写性状语；2) 评注性状语。评注性状语的位置比较灵活，可以放在句首，也可以放在句中，还可以在句尾，对应于刘月华等（2004，第 509 页）的非描写性状语的第二类（表示语气）。汉语的评注性状语也不同于汉语一般的状语，因为评注性可以在句首（例如：难道，居然，可能等）。

三、 状语的结构特征

1) 汉语状语的位置

刘月华等（2004，第 518-522 页）指出在核心动词组前的状语有两种位置：一种只能位于主语后的状语，一种是既可以在主语前，也可以在主语后出现的状语。大多数状语只能出现于主语后，少数状语只能出现于主语前，下面分别说明。

（1）只能位于主语后的状语

只能位于主语后的状语包括：绝大多数描写性的状语，部分限制性的状语。

1.1 描写性的状语 绝大多数只能位于主语后，由形容词（短语）和表示情态、方式的副词充任。例如：

1.1.1 形容词（短语）：快、仔细、慢慢、积极、详细、努力、很、非常等。例如：

（1）他努力学习。

（2）我很喜欢吃面包。

1.1.2 表示情态、方式的副词：一直、断然、逐渐、渐渐、一起、分别、亲自、亲手、亲眼、各自、独自、互相、逐一、特地、不断、任意、陆续、连连等。例如：

(3) 马路上的行人渐渐少了。

(4) 请你亲自给他做这个手术。

只有个别的可位于主语前。例如：

(5) 一脚他就把球踢出了大门外。

(6) 慢慢地大家对我不那么客气了。（“慢慢地”有时间意义）

1.2 限制性状语 只能位于主语后：由下列的词语充任：

1.2.1 时间副词：已经、早、就、才、曾经、马上、立刻、刚、快、永远等。例如：

(7) 我已经去过美国了。

(8) 他曾经说过这件事了。

1.2.2 否定副词：不、没（有）、甬、别等。

(9) 今天他不来上课。

(10) 这个课题还没研究。

1.2.3 程度副词：很、十分、非常、更、最、特别、格外、可、真、好（么）、比较、稍微、略微、有点儿、颇、太、还等。

(11) 我最喜欢去英国旅行。

(12) 我有点儿不舒服。

1.2.4 重复副词：又、再、还、也等。

(13) 你明天再来吧。

(14) 今天他又来了。

1.2.5 范围副词：都、全、统统、一概、净、只、就、仅仅、光、不过等。

(15) 他们都是我们班的同学。

(16) 我只有汉语词典。

1.2.6 关联副词：就、也、都、又、还等。

(17) 如果他去，我就去。

(18) 你有这本书，我也有这本书。

(2) 既可以在主语前，也可以在主语后出现的状语。主要是限制性的状语。由部分时间副词和语气副词充任。例如：

2.1 时间副词：暂时等。

(19) 我暂时住在这儿。

暂时我住在这儿。

2.2 语气副词：难道、显然、忽然、突然、居然、究竟、原来、其实、反正等。

(20) 你难道不知道吗？

难道你不知道吗？

(21) 他显然不高兴。

显然他不高兴。

根据刘月华等（2004，第 518-522 页）状语的位置，本研究可以总结如下列表：

表 2 汉语状语的位置

状语的位置		状语的分类	词类充任	例子
1	只能位于 主语后	描写性 状语	形容词 (短语) 情态、方式 的副词。	他 努力 学习。 马路上的行人 渐渐 少了。
		限制性 状语	时间副词 否定副词 程度副词 重复副词 范围副词 关联副词	我 已经 去过美国了。 今天他 不 来上课。 我 最 喜欢去英国旅行。 你明天 再 来吧。 他们 都 是我们班的同学。 如果他去, 我 就 去。
2	既可以在 主语前, 也 可以在 主语后	描写性 状语	—	—
		限制性 状语	时间副词 语气副词	我 忽然 想起一件事。或 忽然 我想起一件事。 你 难道 不知道吗? 或 难道 你不知道吗?

根据上表可看出汉语状语有两种位置就是：1. 只能位于主语后，2. 既可以在主语前，也可以在主语后。

2) 泰语状语的位置

Rueangdet Pankhuenkhut (1998, 第 222 页) 指出泰语状语的位置比较灵活, 可以在句前、句中或句末。陈京苗 (2005, 第 9-10 页) 和颜雪云 (2009, 第 11-13 页) 的泰语状语位置的分析也跟 Rueangdet Pankhuenkhut (1998, 第 222 页) 一样。本论文根据他们的讨论把泰语状语的位置分为 5 种：1. 只能直接位于主语前，2. 只能直接位于主语后，3. 只能位于核心动词组后（句末），4. 既可以在核心动词组前，也可以在核心动词组后，5. 既可以在主语前，也可以在主语后。

(1) 只能直接位于主语前的状语：由语气副词充任，例如：
โชคดีที่ (chokdi thi/ 幸亏) 、แท้จริงแล้ว (thaeching laeo/ 究竟) 等。

- (1) โชคดีที่ช่วยเหลื้ได้ทันเวลาถึงรักษาชีวิตเขาไว้ได้
Chokdi thi chuailuea dai than wela thueng raksa
chiwit khao wai dai
幸亏 抢救 及时 才 保住
性命 他
幸亏抢救及时，才保住他的性命。

- (2) **แท้จริงแล้ว**เธอรับปากหรือไม่รับปาก(กันแน)
Thaeching laeo thoe rappak rue mai rappak
(kannae)
究竟 你 答应 不 答应
你**究竟**答应不答应？

(2) 只能直接位于主语后的状语：由时间副词、重复/频率副词、程度副词、语气副词、肯定/否定副词充任。

2.1 时间副词，例如：เพิ่งจะ (phoeng cha/ 刚)、กำลัง (kamlang/ 正在) 等。

- (1) ฉัน**กำลัง**เขียนจดหมาย
Chan **kamlang** khian chotmai
我 **正在** 写 信
我**正在**写信。
- (2) เขา**เพิ่งจะ**กลับถึงบ้าน
Khao **phoeng cha** klap thueng ban
他 **刚** 回 到 家

他刚回到家。

2.2 重复/频率副词，例如：ยัง (yang/还没) 、 ก็ (ko/也) 、 มักจะ (mak cha/往往) 等。

(3) เขายังไม่ได้ทำการบ้าน

Khao yang mai dai tham kanban

他 还 没有 做 作业

他还没有做作业 (呢)。

(4) เขามีพจนานุกรมจีน ฉันก็มีพจนานุกรมจีน

Khao mi photchananukrom chin, chan ko mi

photchananukrom chin

他 有 词典 汉语，我 也 有

词典 汉语

他有汉语词典，我也有汉语词典。

2.3 程度副词，例如：ค่อนข้าง (khonkhang/比较) 、 เกือบจะ (kueap cha/几乎) 等。

(5) อากาศที่นี้ค่อนข้างดี

Akat thi ni khonkhang di

天气 这里 比较 好

这里的天气比较好。

2.4 语气副词，例如：ก็ยังจะ (ko yang cha/偏偏) 、 กลับ (klap/却) 、 อาจจะ (at cha/也许) 、 จำต้อง (chamtong/只好)

(6) เธอไม่เรียกฉันไป ฉันก็ยังจะไป

Thoe mai riak chan pai chan ko yang cha pai

你 不 叫 我 去，我 偏偏 去
你不叫我去，我偏偏去。

- (7) ฉันมีคำพูดมากมายที่จะพูด สักพักหนึ่งกลับพูดไม่ออก
Chan mi khamphut makmai thi cha phut sak
phak nueng klap phut mai ok

我 有 话 许多 要 说， 一
时 却 说 不 出来
我有许多话要说，一时却说不出来。

(3) 只能位于核心动词组后(句末)：由时间副词、范围副词、重复/频副词、程度副词、语气副词、肯定/否定副词、情态副词充任。

3.1 时间副词，例如：ทันที (thanthi/ 立刻)、ตลอดไป (talotpai/ 永远)、ทุกเมื่อ (thukmuea/ 随时)、อยู่เสมอ (yusamoe/老是) 等。

- (1) เพื่อนนักเรียนทุกคนฟังประโยคนี้นี้แล้วก็ปรบมือทันที
Phuean nakrian thuk khon fang prayok ni ko
propmue thanthi

同学们 每 位 听到 句话 这， 就
鼓起掌来 立刻

每位同学们听到这句话，就立刻鼓起掌来。

- (2) ฉันจะระลึกถึงเขาตลอดไป
Chan cha raluek thueng khao talotpai

我 怀念 他 永远
我永远怀念他。

3.2 范围副词，例如：ด้วยกัน (duaikan/一起) 等。

- (3) พวกเราไปโรงเรียนด้วยกัน
 Phuakrao pai rongrian duaikan
 我们 去 学校 一起
 我们一起去学校。

3.3 重复/频副词，例如：อีกครั้ง (ik khrang/重新)、อีก (ik/又)、อีก (ik/再)、บ่อยๆ (boiboi/常常)、ซ้ำแล้วซ้ำเล่า (samlaeosamlao/反复) 等。

- (4) เขียนอีกครั้ง
 Khian ik khrang
 抄写 重新 一遍
重新抄写一遍。
- (5) เขาถือจดหมายฉบับนี้ดูแล้วดูอีก
 Khao thue chotmai chabap ni du laeo du ik
 他 拿着 信 封 这 看 了 看 又
 他拿着这封信看了又看。

3.4 程度副词，例如：มาก (mak/很)、จริงๆ (ching ching/真)、เกินไป (koenpai/太)、ที่สุด (thisut/最)、นิดหน่อย (nitnoi/有点儿)、เป็นพิเศษ (pen phiset/特别) 等。

- (6) ผู้หญิงคนนี้สวยมาก
 Phuying khon ni suai mak
 姑娘 个 这 美 很
 这个姑娘很美。

- (7) คนคนนี้ดีจริงๆ

Khon khon ni di ching ching

人 个 这 好 真

这个人真好。

3.5 语气副词，例如：เชียวหรือ (chiao rue/难道)、จริง (ching/果然) 等。

- (8) ตลอดมาเธอไม่รู้เลยเชียวหรือ

Talotma thoe mai ru loei chiao rue

一直 你 不 知道 难道 吗

你难道一直不知道吗？

- (9) เขาพูดว่าฝนจะตก ฝนก็ตกจริงๆ

Khao phut wa fon cha tok fon ko tok ching ching

他 说 雨 要 下， 雨 下 果然

他说要下雨，果然下雨了。

3.6 肯定/否定副词，例如：แน่นอน (naenon/准)、จะต้อง.....อย่างแน่นอน (cha tong ...yang naenon/必然) 等。

- (10) พรุ่งนี้ฉันไปแน่นอน

Phrungni chan pai naenon

明天 我 去 准

我明天准去。

- (11) ชัยชนะจะต้องเป็นของคนที่เข้มแข็งอย่างแน่นอน

Chaichana cha tong pen khong khon thi

khemkhaeng yang naenon

胜利 必然 属于 人 的 坚
强

胜利必然属于坚强的人。

3.7 情态副词，例如：เอง (eng/亲自)、ซึ่งกันและกัน (suengkanlaekan/互相)、เงียบๆ (ngiap ngiap/悄悄)、ตามลำพัง (tam lamphang/独自) 等。

(12) ฉันทำกับข้าวเอง

Chan tham kapkhao eng

我 做 饭 亲自

我亲自做饭。

(4) 既可以在核心动词组前，也可以在核心动词组后：由时间副词、范围副词充任。

4.1 时间副词，例如：บางครั้ง (bang khrang/偶尔)、นาน (nan/好久)、ไม่ช้าก็เร็ว (mai cha ko reo/早晚) 等。

(1) พวกเขานานแล้วไม่ได้เจอกัน

Phuakrao nan laeo mai dai choe kan

我们 好久 了 不 见

พวกเขาไม่ได้เจอกันนานแล้ว

Phuakrao mai dai choe kan nan laeo

我们 不 见 好久 了

我们好久不见了。

4.2 范围副词，例如：ทั้งหมด (thangmot/都) 等。

(2) พวกเขาทั้งหมดเป็นคนไทย

Phuakkhao thangmot pen khon Thai

他们 都 是 人 泰国

พวกเขาเป็นคนไทยทั้งหมด

Phuakkhao pen khon Thai thangmot

他们 是 人 泰国 都

他们都是泰国人。

(5) 既可以在主语前，也可以在主语后：由语气副词、范围副词充任。

5.1 语气副词，例如：ในที่สุด (naithisut/到底)、เดิมที (doemthi/原来) 等。

- (1) ในที่สุดวิธีการใหม่ก็ทดลองได้สำเร็จ
Naithisut withikan mai ko thotlong dai samret
到底 方法 新 试验 成功
 วิธีการใหม่ ในที่สุดก็ทดลองได้สำเร็จ
 Withikan mai naithisut ko thotlong dai samret
 方法 新 到底 试验 成功
 新方法到底试验成功了。

5.2 范围副词，例如：ส่วนมาก (suanmak/大多) 等。

- (2) ส่วนมากเพื่อนของฉันไปเรียนต่างประเทศ
Suanmak phuean khong chan pai rian tangprathet
大多 朋友 的 我去 留学 外国
 เพื่อนของฉันส่วนมากไปเรียนต่างประเทศ
 Phuean khong chan suanmak pai rian tangprathet
 朋友 的 我 大多 去 留学 外国
 我朋友大多去外国留学。

我们可以看出泰语状语的位置比汉语状语的位置复杂得多，
本研究可以总结如下列表：

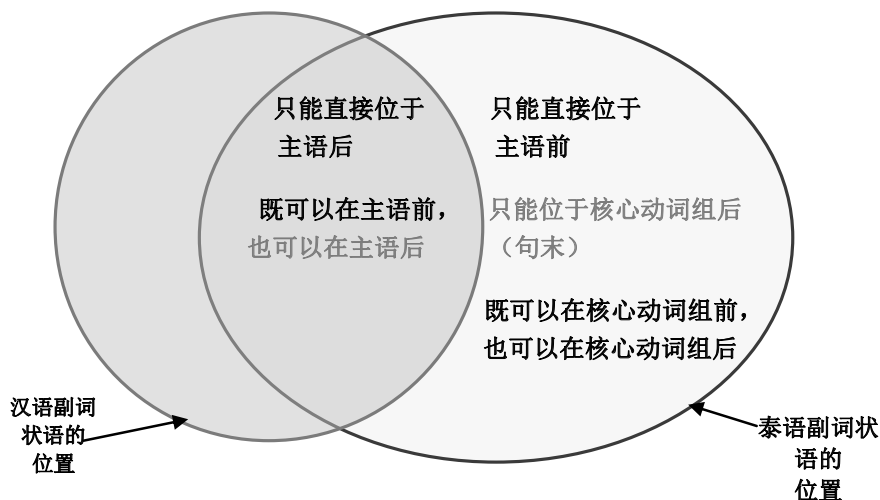
表 3 泰语状语的位置

状语的位置		状语的分类	词类充任	例子
1	只能直接位于主语前	评注性状语	语气副词	โชคดีที่ ช่วยเหลือได้ทันเวลา ถึงรักษาชีวิตเขาไว้ได้ (<u>幸亏</u> 抢救及时，才保住他的性命。)
2	只能直接位于主语后	评注性状语	时间副词 重复/频率副词 程度副词 语气副词 肯定/否定副词	ฉัน กำลัง เขียนจดหมาย (我 <u>正在</u> 写信。) เขา <u>มักจะ</u> ทำงานจนถึงดึก (他 <u>往往</u> 工作到深夜。) อากาศที่นี่ <u>ค่อนข้าง</u> ดี (这里的天气 <u>比较</u> 好。) เธอไม่เรียกฉันไป ฉัน <u>ก็</u> จะ ไป (你不叫我去我 <u>偏偏</u> 去。) ฉัน <u>ไม่</u> ไปร้านค้า (我 <u>不</u> 去商店。)
3	只能位于核心动词组后(句末)	修饰、限制性状语	由时间副词 范围副词 重复/频率副词 程度副词 语气副词 肯定/否定副词 情态副词	ฉันระลึกถึงเขา <u>ตลอดไป</u> (我 <u>永远</u> 怀念他。) พวกเราไปโรงเรียน <u>ด้วยกัน</u> (我们 <u>一起</u> 去学校。) เขียน <u>อีกครั้ง</u> (<u>重新</u> 抄写一遍。) ผู้หญิงคนนี้สวย <u>มาก</u> (这个姑娘 <u>很</u> 美。) ตลอดมาเธอไม่รู้เลย <u>เชียวหรือ</u> (你 <u>难道</u> 一直不知道吗?) พรุ่งนี้ฉันไป <u>แน่นอน</u> (我明天 <u>准</u> 去。) ฉันทำกับข้าว <u>เอง</u> (我 <u>亲自</u> 做饭。)
4	既可以在核心动词组前，也可以在核心动词组后	评注性状语	时间副词 范围副词	พวกเรา <u>นานแล้ว</u> ไม่ได้เจอกัน, พวกเราไม่ได้เจอกัน <u>นานแล้ว</u> (我们 <u>好久</u> 不见了。) พวกเขา <u>ทั้งหมด</u> เป็นคนไทย, พวกเขาเป็นคนไทย <u>ทั้งหมด</u> (他们 <u>都</u> 是泰国人。)

状语的位置		状语 类别	词类充任	例子
5	既可以在 主语前， 也可以在 主语后	评注性 状语	语气副词 范围副词	ในที่สุด วิธีการใหม่ก็ทดลองได้ สำเร็จ, วิธีการใหม่ ในที่สุด ก็ทดลองได้สำเร็จ (新方法到底试验成功了。) ส่วนมาก เพื่อนของฉันไปเรียนต่างประเทศ, เพื่อนของฉัน ส่วนมาก ไปเรียนต่างประเทศ (我朋友大多去外国留学。)

从上表可见泰语副词状语的结构方位比较灵活，就是有五类：1. 只能直接位于主语前；2. 只能直接位于主语后；3 只能位于核心动词组后（句末）；4. 既可以在核心动词组前，也可以在核心动词组后；5. 既可以在主语前，也可以在主语后。为了让我们更清楚、更了解汉泰副词状语的位置，本论文重新整理把汉泰副词状语的位置进行对比分析它们的同异点，如下：

图2 汉泰副词状语同异点的位置

根据上图我们可看出，泰语副词状语的位置（五类）比汉语副词状语的位置（两类）比较复杂。汉泰副词状语只有两类的位置是相同的，就是“只能直接位于主语后”和“既可以在主语前，也可以在主语后”。除了这两类，汉泰副词状语的位置有很大的差别，学生学习起来比较困难，容易发生偏误的现象。

在教学方面，汉泰副词状语位置的对比分析也是很重要，因为本研究认为教师要先掌握好泰语状语的位置，也要掌握汉语状语的位置，然后才可以把两者的位置来对比分析，上课时教师要强调两者的同异点。汉泰状语共同的位置，学生可能不太发生偏误的现象，但是教师应该强调汉泰状语差异的位置，因为学生可能把泰语状语的位置来混乱使用，会容易产生母语负迁移影响的干扰。

参考文献:

- 陈京苗. 2005. 《汉泰状语对比研究》, 云南师范大学硕士毕业论.
- 刘月华、潘文娱、故韓. 2004. 《实用现代汉语语法》, 北京: 商务印书馆.
- 颜雪云. 2009. 《汉泰状语的比较》, 北京语言大学硕士毕业论文.
- กำชัย ทองหล่อ. 2537. **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- นววรรณ พันธเมธา. 2549. **ไวยากรณ์ไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์. 2541. **ภาษาศาสตร์ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. **หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. จาก http://www.royin.go.th/upload/246/Fileupload/416_2157.pdf.

An Analysis of Adverbial Structures in Chinese and Thai Languages

Namonrut Yamwong

ABSTRACT

This research investigates the adverbial structures of modern Chinese. Firstly, a comparative study is made between Thai and Chinese in terms of grammatical functions and structures of adverbs. The findings are:

According to grammatical functions of adverbs, the Thai and Chinese adverbs are identical, that is they are modifiers, adverbs modify verb phrases and adjectival phrases in the sentence. Liu Yuehua et al. (2004) pointed out that Chinese adverbs are classified as “descriptive adverbs” and “none-descriptive adverbs”, Chen Jingmiao (2005) pointed out that Thai adverbs are divided into “modification, restrictive adverbs” and “commentary adverbs”.

Regarding adverbial structures, the word order of Chinese adverbs occur (1) only after the subject, (2) both before and after the subject. Thai adverbs occur: (1) in front of the subject, (2) only after the subject, (3) only after the core verb group (at the end of a sentence), (4) either in front

of or after a core verb group, (5) either in front of or after the subject.

Keywords: *Chinese and Thai adverbs, comparison of adverbs, adverbial structures*

汉泰语兼类词现象对比

刘丽雅¹

摘要

在各种语言当中，词类是词在语法上的分类，各种语言的词类数目不同。《泰国皇家学院泰语词典》2011 年版根据词性将泰语分为八大词类（2013：9）：名词、代词、动词、副词、介词、连词、叹词、语气词。本文以刘凯（2010：32）在《现代汉语兼类词浅析》中提出的兼类词划分标准对泰语兼类词现象进行分析。

关键词：词类、兼类词、现代汉语

一、兼类词的概念

所谓的兼类词是指一个词在不同的语境当中具有两种或两种以上不同词类的语法功能，在词义上又有联系的词语。中国语言学家王力（2015：23）认为，凡兼类词都必须具备两种以上的常见用法。郭锐在《现代汉语词类研究》中指出，兼类词有两种（2010：156）：一是同形兼类词，即同一义项（严格说是同一概括词）兼属，二是异形兼类词即意义上有联系的几个义项属于不同词类。张志公（1953：21）认为，一词兼类的意义必须有相关。所以，兼类词指的是一个词既具有两种或两种以上的语法功能，又在意义上有联系。

¹ Atittaya Laocharoen 山东师范大学文学院汉语言文字学在读博士生。

二、兼类词的划分标准

如何判定一个词是不是兼类词，首先要搞清楚兼类词是什么？什么样的词才真正的属于兼类呢。刘凯认为兼类词兼类词必须符合三个条件（2010：32）：

第一，语法特点兼类

兼类词必须具备两类或多类词的主要语法特点和功能。以“劳动”为例，它在不同的语境当中，可以有不同的语法特点。例如：“他们在工地上**劳动**了一天”中的“劳动”一词，它可以带“了”，这是动词的主要特点；“**劳动**人民最光荣”，在这里“劳动”又有名词的语法功能。所以“劳动”属于兼类词，是一个名、动兼类词。再例：“小时候，我的**理想**是做一名护士”，在这里“理想”一词具有名词的语法功能；“教师是我的**理想的**专业”，此时“理想”作为形容词。所以“理想”属于兼类词，是一个名、形兼类词。

第二，兼属的两类或几类词必须读音相同， 否则是多音词，不属于兼类

例如：1) 她在大学**教授**美国文学。2) 他是外语系**教授**。3) 最**难**集中的注意力就是我们的注意力。4) 自然灾**难**对人类社会所造成的危害往往是触目惊心的。在例1)中“教授”是个动词，在例2)中“教授”是个名词，二者读音相同，属于兼类词。在例3)中“难”为阳平调，是个形容词；在例4)中“难”为去声调，是个名词。二者读音不同，只能说是同形异音词，根本就是两个词，

所以不属于兼类词。

第三， 兼属的两类或几类词虽然词性不同，但意义必须有一定的联系

如果意义毫不相关，则属于同形同音词，是不同的词语，不属于兼类。这一点非常重要，因为人们总把同音同形词与兼类词混为一体。例如：1) 他穿白颜色的衣服。2) 今天我白跑了一趟。上面的两个句子中，虽然读音相同，但在词义上却毫无干系。这两个“白”是不同的词，不属于兼类词。

泰语里面也存在这种现象，下面我们来看泰语的词汇现象究竟是什么样子的。

三、泰语词汇现象

众所周知，从世界语言的谱系来看，泰语与汉语都属于同一语系——汉藏语系（何冬梅，2012：1）。只是以语族来区分的时候，这两者归属不同。泰语属于藏泰语族，汉语自成一族。那么归属于同一语系，不同语族的泰语和汉语，两相比较，会有哪些异同呢？

从语言形态来看，泰语是孤立语，缺乏严格意义上的形态变化。孤立语一般词汇大多数都属于单音节词，但也有两个音节或两个音节以上的词。在句法结构中，是靠词序、虚词与语法手段来表现词与词的关系或其他语法作用。在这一点上，它与汉语是相同的（潘远洋，2011：14）。

泰语与世界上许多语言一样,存在着大量的一词多义、一词多类现象。所谓的“一词多类”是指一个词往往属于几个兼类词、具有几个不同的意义。一词多义则是说同一个词在同一个词类中,又往往有几个不同的词义(张雪,2008:190)。而兼类词是指一个词必须具备两种以上的常见用法。泰语的兼类现象是极少的,也可以说几乎出现这种现象。但出现了奇特的现象,使词保持了原来的意义,又可以转换语法功能。

泰语中有许多一词多义,一词多类的现象。一词多类是指一个词往往有几个不同的词性。但一词多义是指同一个词在同一词类中,又往往有几个不同的含义,在词义上可能有联系的,也有可能毫无联系的。我们在判断某词在某句子当中应属于哪种词类,首先要从句子结构上来确定词类,再从确定的词类中选定词义比如说:泰语“ดำ (dam)”一词,根据《泰国皇家学院泰语词典》2011年版的定义,在词性上可以当动词,也可以当副词³。当动词有几个义项(2013:433):

(一) 潜入、钻入

เด็กดำลงไปใต้น้ำ (Dek dam long pai nai nam)

小孩潜入水中。

² 本文章所标注的音标以皇家泰语转写通用系统为准:หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง.กรุงเทพฯ:ราชบัณฑิตยสถาน,1999

³ “副词”是指形容词或副词,副词可以用来修饰名词、动词,表示性质或者状态:《泰国皇家学院泰语词典》2011年版,第(9)页和第1125页

(二) 插

แม่ไปดำนา (Mae pai **dam na**) 妈妈去插秧。

(三) 俯冲

เครื่องบินดำลงมาทิ้งระเบิด (Khruengbin **dam long ma thing raboet**) 飞机俯冲下来投炸弹。

当副词，有一个义项，意思是“黑色”（2013：433）。

เขาสวมเสื้อผ้าสีดำ (Khao suam sueapha si **dam**)

他穿黑颜色的衣服。

又如“กัน (kan)”根据《泰国皇家学院泰语词典》2011 年版的定义，这个词有好几个义项（2013：104）：

(一) 动词：刮齐、修齐

กันคิ้ว (Kan khiw) 修眉毛

กันหนวด (Kan nuad) 刮胡子

(二) 动词：遮、挡

กันแดด (Kan daet) 遮阳

กันฝน (Kan fon) 挡雨

(三) 动词：防、御、护

กันยุง (Kan yung) 防蚊

กันน้ำ (Kan nam) 防水

(四) 动词：拦

กันไม่ให้คนดูเบียดเข้ามา (Kan maihai khondu biat khao ma) 拦住不让观众挤进来。

กันไม่ให้สองคนตีกัน (**Kan** maihai song khon ti kan) 拦住不让两人打架。

(五) 动词：腾出、留下

กันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ปลูกไม้ผล (**Kan** tidin suan nueng wai pluk maipon) 腾出一部分的栽果树。

กันเอามันหมูไว้ต่างหาก (**Kan** ao manmu wai tang hak) 另外留下肥肉。

(六) 副词：相互、互相（表示两个人以上共同或相互作用）

เหมือนกัน (**Mueankan**) 相同

ช่วยกัน (**Chuai kan**) 互动，共同一起

รักกัน (**Rak kan**) 相爱

เราไปกันเถอะ(**Rao pai kan thoe**) 我们一起去吧。

又如：“ตัด (**tat**)” 根据《泰国皇家学院泰语词典》2011年版的定义作为动词，不同的情况也有不同的意义（2013：484）

(一) 割、砍、伐、斩

ตัดหญ้า (**Tat ya**) 割草

ตัดไม้ (**Tat mai**) 伐木

ตัดหัว (**Tat hua**) 砍头

(二) 剪、裁、截、切

ตัดผม (**Tat phom**) 理发

ตัดกระดาษ (**Tat kra dat**) 剪纸

(三) 剪裁、缝制

ตัดกระโปรง (**Tat kraprong**) 缝制裙子

ตัดเสื้อ (**Tat suea**) 做衣服

(四) 修筑、切断

ตัดทาง (**Tatthang**) 筑路, 切断线路

又如 “ลั่น (**lan**)” 根据《泰国皇家学院泰语词典》2011 年的定义这个词可以当副词, 也可以当动词 (2013: 1049)

(一) 副词: 臣响、咆哮

เขาร้องตะโกนลั่น (**Khao rong takon lan**) 他大声呼叫。

เสือร้ายแผดเสียงดังลั่นด้วยความโกรธ (**Suea rai phaet siang dang lan duai khwam krot**) 猛虎愤怒的咆哮。

(二) 动词: 弹动、敲响、轰然响、射击

ผู้คนลั่นฆ้องตีกลองเดินแห่ไปตามท้องถนน (**Phu khon lan khong ti klong doen hae pai tam thong tha non**) 人们敲锣打鼓在街上游行。

เล็งเป้าให้ตีก่อนจะลั่นไก (**Leng pao hai kon cha lan kai**) 瞄准目标后扣板机。

ลั่นกุญแจ (**Lan kunchae**) 上锁

又如 “หมาย (**mai**)” 根据《泰国皇家学院泰语词典》2011 年版的定义这个词可以当名词, 也可以当动词, 而且有几种义项 (2013: 1302):

当名词，有“传票、拘票、程序”等意思。（2013：1303）

如：

หมายเรียก (**mairiak**) 传票 หมายเหตุ (**mai het**) 附注

หมายจับ (**maichap**) 逮捕证 หมายค้น (**maikhon**) 搜查证

หมายเลข (**mailek**) 号码

หมายกำหนดการ (**maikam nodkan**) 行程

当动词，有“企图、打算、图谋、期望、意味”等（2013：1303）。例：

（一）สองอภิมหาประเทศสมคบและแก่งแย่งชิงดีกันต่างก็มุ่งหมายที่จะเป็นเจ้าครองโลก (Song aphimaha pratet somkhob lae kaengyaeng chingdi kan tang ko **mungmai** ti cha pen chao khrong lok) 两霸互相勾结又互相争夺，**企图**在全世界称霸。

（二）หนังสือเล่มนั้นผมหมายตาไว้ตั้งนานแล้วว่าจะซื้อ แต่แวะไปร้านหนังสือที่โรลิมิตตต่างค์ไปทุกที (Nangsue lem nan phom **maita** wai tang nan laeo wa cha sue tae wae pai ran nangsue thi rai luem tit satang pai thukthi) 我早就**看上**那本书了，可是一到书店又往往没带钱。

（三）ทุกอย่างเป็นไปดังที่เราคาดหมายไว้ (Thuk yang pen pai dang ti rao **khatmai** wai) 一切都在我们**意料**之中。

(四) ที่คุณพูดเช่นนี้หมายความว่าอะไร (Thi khun phud chen ni **maikhwam** wa arai) 你这样说是什么意思?

(五) ผมไม่ได้หมายถึงคุณ โปรดอย่าได้เข้าใจผิด (Phom maidai **maithueng** khun prot ya dai khao chai phit) 我不是指你，别误会。⁴

四、泰语的兼类词现象

根据刘凯对“兼类词”的划分标准，《泰国皇家学院泰语词典》2011 年版中属于兼类词的有 58 个词，分别为：名动兼类有 31 个词、副动兼类 18 个词、名副兼类有 9 个词。例如：

(一) 名动兼类

1. ประกาศ (prakat) 为名词：

เธอได้รับประกาศแล้วหรือยัง (Thoe dai rap **prakat** laeo rue yang) 你收到**通知**了吗？

ประกาศ (prakat) 为动词：

ทางโรงเรียน**ประกาศ**ว่าอาทิตย์หน้าจัดการเรียนการสอนเป็นเวลาสองวัน (Thang rongrian **prakat** wa athit na ngod kan rian kan son pen wela song wan) 学校**通知**下周停课两天。

2. นิทรา (nitthra) 为名词：

⁴ 本文章的例句主要摘自潘远洋：《泰汉翻译教程》，广东世界图书出版社，2011 年，第 14-16 页。

นิทราเป็นการพักผ่อนที่ดีที่สุด (Nitthra pen kan phakphon thi di thi sut) 睡觉是最好的休息方式。

นิทรา (nitthra) 为名词：

เจ้าชายกำลังนิทราอยู่ (Chaochai kamlang nitthra yu) 王子正在睡觉。

3. ประพฤติ (praphruet) (行为、品行、举行、表现)

为名词：

ความประพฤติของเขาทำให้ทุกคนรังเกียจ (Khwam praphruet khong khao thamhai thuk khon rangkiat) 他的行为使每个人都嫌恶。

ประพฤติ (praphruet) (做，为，行，执行) 为动词：

เขายินดีที่จะประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งนี้ (Khao yindi thi cha praphruet patibat tham kham sang ni) 他非常愿意执行这道命令。

(二) 副动兼类

1. ประมาณ (praman) (大概、大约) 为副词：

เดินทางจากบ้านถึงโรงเรียนใช้เวลาประมาณยี่สิบนาที (doenthang chak ban thueng rongrian chai wela praman yi sip nathi) 从家走到学校大约需要二十分钟。

ประมาณ (praman) (预计、推算、推测) 为名词：

เขา**ประมาณ**ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างครั้งนี้อาจเกินหนึ่งแสนบาท (Khao **praman** khachaijai nai kan kosang khrang ni at koen nueng san bat) 他**预计**这次的施工会超过十万泰铢。

2. **ปลอม (plom)** (假、伪) 为副词:

ฉันดูไม่ออกว่าหล่อนใส่**ผมปลอม**ทุกวัน (Chan du mai ok wa lon sai phom **plom** thuk wan) 我看不出来她天天戴着**假发**。

ปลอม (plom) (伪造、假冒、冒充) 为动词:

เขา**ปลอมตัว**เป็นตำรวจเพื่อหลบหนีไป (Khao **plom** tua pen tamruat phuea lop ni pai) 他**冒充**警卫逃走了。

3. **พาล (pan)** (坏、恶、恶劣、卑劣) 为副词:

เขาอยากเป็นตำรวจไปจับคน**พาล**ตั้งแต่เล็ก (Khao yak pen tamruat pai chap khon**pan** tangtae lek) 他从小就想成为警察去抓**坏人**。

พาล (pan) (捣乱、捣蛋、胡闹) 为动词:

ถ้าคุณพบว่าเขาพูดจาเหลวไหลหรือ**พาล**หาเรื่องคนอื่น คุณรีบบอกฉันนะ (Tha khun phop wa khao phutcha leolai rue **pan** ha rueang khonuen khun rib bok chan na) 只要发现他想胡说八道或者**捣乱**别人，你就马上通知我。

(三) 名副兼类

1. **ขลัง (khlāng)** (圣物、神圣之物) 为名词:

คนไทยนิยมพกของ**ขลัง**ติดตัวหลายๆอัน (Khon thai niyom phok khong**khlāng** tittua lai lai an) 泰国人往往喜欢同时佩戴多个佛教**圣物**。

ขลัง (khlāng) (灵、灵验、神妙) 为副词:

ได้ยินว่าสร้อยพระของไทย**ขลัง**มาก (Daiyin wa soi phra khong thai **khlāng** mak) 听说泰国的佛牌很**灵**。

2. **ผง (phong)** (末、粉、粉末) 为名词:

เฮโรอีนบริสุทธิ์มีลักษณะเป็น**ผง**สีขาวรสขมไม่มีกลิ่น (Heroin borisut mi laksana pen **phong** si khao rot khom maimi klin) 纯海洛因的特性有宝色的**粉末**、味苦、无气味。

ผง (phong) (碎碎的、粉碎) 为副词:

จานตกพื้นแตกละเอียดเป็นผุย**ผง** (Chan tok phuen tak laiat pen phuiphong) 碟子掉在地板上摔得**粉碎**。

3. **ปฏิปักษ์ (patipak)** (仇敌、敌人)、敌手) 为名词:

หล่อนปรับความเข้าใจกับคนที่**เป็นปฏิปักษ์**ในอดีตแล้ว (Lon prap khwam khaochai kap khon thi pen **patipak** nai adit laeo) 她使旧时的**仇敌**和解了。

ปฏิปักษ์ (patipak) (对立的) 为副词:

เขาย้อนนึกถึงประสบการณ์ที่เป็นปฏิปักษ์กับเขา
(Khao yon nuekthueng prasopkan thi pen **patipak**
kap khao) 他细细回味这些互相对立的经历。

泰语兼类词是不多的，只能将词通过加词缀后，才可以转化词类。所以不改变词形而转换功能就显得极为突出与特别。

(刘丽雅, 2016: 18)

在泰语中典型的词汇前加成分（前缀）和后加成分（后缀）一般都可能会是虚语素，这个虚语素附在词的前面，用来表示词的某种语法功能。转类主要在名词、动词和副词进行，其中以名词和动词的相互转化最为普遍(อุปกิตติศิลปสาร,1988:76)。将词转换词类的最主要手段就是以“การ (kan)”和“ความ (khwam)”，这两词属于不成词语素，当它们表示一些附加意义即词缀，位置是固定地放在词根的前面。

“การ (kan)” 的含义及用法

根据《泰国皇家学院泰语词典》2011 年版，“การ (kan)”字面的意思是“工作、行动”（2013: 116），名词前缀接在实意动词前，使其变成较有具体意义的名词。为了清楚地说明这一点，不妨结合英语进行比较。泰语的“การ (kan)”类似于英语的“-ing”，但也不能说完全一致，因为加 -ing 后，可以构成形容词。例如：surprise + ing = surprising、interest + ing = interesting 等，也可以构成名词，这类形容词大多数用于修饰物。这一点泰语

就不一样了，一加了 การ (kan) 这个词缀，只能将其构成名词。“การ (kan)” 不是表示持续的状态，比如：我正在走。I am walking, 而是动名词，比如：我讨厌走路。I hate walking. “การ (kan)” 主要是放在前面做词头，同时 “การ (kan)” 一词也属于不自由语素。词缀语素只能和其他语素组合成词。下面我们来看 “การ (kan)” 可以跟那种词类组合：

(1) 名词前缀，可以与抽象名词组合，用法接近于 ความ (khwam)。“การ (kan)” 搭配的名词一般是围绕着整体的活动、特定的动作等。เมือง (mueang) 城市、国家 การเมือง (kan mueang) 政治，也就是运作国家的工作；เงิน (ngoen) 钱，การเงิน (kan ngoen) 金融等等。

(2) “การ (kan)” 还可以与动词搭配，如果 “การ (kan)” 在动词前面，其将转成名词 (2013: 116) ศึกษา (sueksa) 学习，การศึกษา (kan sueksa) 教育，แสดง (sadaeng) 表演，การแสดง (kan sadaeng) 演出，ท่องเที่ยว (thongthiao) 旅游，การท่องเที่ยว (kan thongthiao) 旅行，等等。

“ความ (khwam)” 的含义及用法

主要是放在前面做词头，同时 “ความ (khwam)” 一词也属于不自由语素。词缀语素只能和其他语素组合成词。下面我们来看 “ความ (khwam)” 可以跟那种词类组合：

根据《泰国皇家学院泰语词典》2011 年版 “ความ (khwam)”

字面的意思是“物质、精神、材料”，表示（2013：241）

（1）ความ (khwam) 与动词搭配，使之成为抽象名词：

รัก (rak) 爱(动词)，ความรัก (khwam rak) 爱情(名词)，
เห็น (hen) 看，ความเห็น (khwam hen) 观点、意见，ตาย
(tai) 死，ความตาย (khwam tai) 死亡。

（2）ความ (khwam) 也可以与副词搭配：

สุข (suk) 高兴的，ความสุข (khwam suk) 幸福，หิว (hio)
饿的，ความหิว (khwam hio) 饥饿，รุนแรง (runraeng) 暴
力的，ความรุนแรง (khwam runraeng) 暴力等等。

ความ (khwam) 和 การ (kan) 的区别，总的来说就是，
ความ(khwam)是抽象名词的前缀，如：爱情、愿望、美貌等，都
是抽象词。而 การ (kan)是实义名词的前缀，表示事业、实物、行
业或含实义的名词。

泰语里的词汇虽然词形、读音完全相同，但词义和词的语法
确实毫不相干，只能看作是不同的词，不能看作兼类词。多义词
的具体意义只有通过上下文才能确定。

五、泰汉兼类词的比较

在泰汉名词的兼类对比中，总结出了《泰国皇家学院泰语词
典》2011 年版与《应用汉语词典》2010 年版中名词的兼类词比例。

《泰国皇家学院泰语词典》2011 年版中，名动兼类（31）、名副

兼类(9)、副动兼类(18);在《应用汉语词典》2010年版中的比例分别为:名动兼类(455)、名形兼类(242)、名副兼(56)、名量兼类(136)、名形动兼类(21)、名动形兼类(15)(蒋德成,2014:100)。

从上述的比例来看,与汉语相比较可以说,泰语中有极少的兼类词现象。这是因为泰语是一种复杂的多元化的混合体。泰国是一个佛教国家,并有“黄袍佛国”之称(何冬梅,2012:3)。我们知道印度的婆罗门教佛教用语是巴利语梵语,巴利语就自然地融入到泰国的宗教、文化、风俗、文化方面,最后成为泰基本词汇的组成部分之一。构词法上出现了以巴利语梵语为主题的独特构词法,即“萨玛构词法⁵和顺替(SANDHI)构词法⁶”。泰语本身的固有词都以单音节为主,就巴利语和梵语的融合,丰富了泰语词汇系统,使泰语词语向双音节、多音节发展(何冬梅,2012:13)。泰语就这样产生了大量的双音节、多音节词汇。泰语同汉语属于孤立语,是一个无形态变化的语言。但不同之处在于泰语有词形变,究其原因泰语中有大量的巴利文梵文借词,巴利文和梵文的构词法也随之被借用过来了。这是泰语的特点所造成的。

⁵ “萨玛”是巴利文的一种构词法,既把两个或两个以上的来自梵文、梵文的单纯词组合在一起,构成一个新的复合词:韩文.2008.《基于构词法对比的对泰汉语词汇教学的实验研究》,第18页

⁶ “顺替”是梵文巴利文的构词方法,泰语用来把两个梵文-巴利文单纯词结合成一个复合词,并发生语音代替:韩文.2008.《基于构词法对比的对泰汉语词汇教学的实验研究》,第18页

参考文献:

- 高名凯. 2011. 《语法理论》. 北京: 商务印书馆.
- 郭锐. 2004. 《现代汉语词类研究》. 北京: 商务印书馆.
- 韩文. 2008. 《基于构词法对比的对泰汉语词汇教学的实验研究》. 广东: 暨南大学.
- 何冬梅. 2012. 《泰语构词研究》. 上海: 上海师范大学.
- 蒋德诚. 2014. 《英汉词汇对比研究》. 南京: 东南大学出版社.
- 梁源灵. 2008. 《泰汉翻译理论与实践》. 重庆: 重庆大学出版社.
- 刘凯. 2010. 《现代汉语兼类词浅析》. 黑龙江: 牡丹江教育学院学报.
- 刘丽雅. 2016. 《汉泰语兼类词现象对比》. 山东: 山东师范大学
- 卢居正, 邱苏伦. 2013. 《泰语》. 北京: 外语教学与研究出版社.
- 马前. 2006. 《现代汉语兼类词判定初析》. 辽宁: 辽东学院学报.
- 潘远洋. 2011. 《泰汉翻译教程》. 广州: 广东世界图书出版社.
- 商务印书馆辞书研究中心. 2010. 《应用汉语词典》. 北京: 商务印书馆.
- 宋均芬. 2002. 《汉语词汇学》. 北京: 知识出版社.
- 王力. 2015. 《中国语法理论》. 北京: 中华书局.
- 张雪. 2008. 《理解词义正确表达》. 吉林: 考试周刊.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2013. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ค.ศ.2011. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. 1999. หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษร
โรมันแบบถ่ายเสียง. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
อุปกิตศิลปสาร,พระยา. 1988. หลักภาษาไทย (อักขรวิธี วจิวิภาค
วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิช.

A Comparative Study of Chinese and Thai

Multi-Category Words Phenomena

Atittaya Laocharoen

ABSTRACT

Among various kinds of languages, word class is the classification of words in grammar, and the amount of it differs from one language to another. In “*The Royal Institute Dictionary (2011 Edition)*,” the parts of speech of the Thai language are divided into eight word classes: nouns, pronouns, verbs, adverbs, prepositions, conjunctions, interjections, and modal particles. This research is based on the standard division of polysemy words by Liu Kai’s “*Analysis on Characters with Different Parts of Speeches in Contemporary Chinese Language*” for the Thai multi-category word phenomenon analysis process.

Keywords: *wordclass, multi-category words, modern Chinese*

汉语差比句“比”字句、“于”字句与泰语差比句 “Kwa” (กว่า) 对比分析研究

Triporn Kasempremchit¹

摘要

汉语差比句是外国留学生要掌握的基本语法点之一，因此在初级、中级、高级阶段，教材都会包括几个差比句。这篇文章的目的是分析这三个差比句找出它们之间的共同点及差别，更多了解汉泰差比句的运用。这篇文章将汉语表示差比的两个句形，即：“比”字句、“于”字句与泰语表示差比的“Kwa” (กว่า) 句进行句法、语义、语用三个平面的比较。通过比较后发现“比”的句形比“于”和“Kwa”多，用法也复杂；“于”字句比较单一，句子成分有很多限制；“Kwa”的结构也比较单一，但是句子成分比“于”灵活一些。对于它们的差别，原因是来自这三个词的本义，它们的本义影响到了它们运用在差比句句法结构及用法上的差异。

关键词：差比句、比、于、“Kwa” กว่า、对比分析研究

一、引言

所谓的“比较”就是将两种事物找出同异。无论是汉语或泰语“比较”的定义都是如此解释的。

《现代汉语词典》第六版（2012）给比较下个定义是就两种或两种以上同类的事物辨别异同或高下。

《พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (泰国皇家学院泰语词典)》(2554:756) 给“比较”下个定义为“判断出或对比属性的同异。”

比较事物、人、或动作是日常生活中经常发生的情形，因此，比较句就是日常生活中常用的句子。而且，比较句还是外国留学生必须学习的基本语法点，笔者参考了几个外国留学生汉语教学

¹ Student of Ph.D.Program in Chinese, Chinese Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

大纲，即：《国际汉语教学通用课程大纲》、《汉语水平等级标准与语法等级大纲》、《高等学校外国留学生汉语语言教学大纲（长期进修）》、《对外汉语教学语法大纲》，发现留学生要学习的汉语比较句有两大类，即：平比句与差比句。

对于差比句而言，“比”字句是比较重要的语法点，在每个大纲都出现，此外“于”字句也在两个大纲出现了。

不但比较句句型较多，而且比较句本身还有几个要素所组成的，即：比较项、比较点、比较标记及结论项，因此，很难让留学生正确地运用比较句。

二、汉泰比较句研究的现状

2.1 现代汉语比较句研究

2.1.1 比较句的类型

比较句的类型是用意义来分的，比较有代表性的分类法有：

马建忠（1898）和黎锦熙（1924）将比较句分为三大类：平比、差比与极比。吕叔湘（1942）把比较句分成十类：类同、比拟、近似、高下、不及、胜过、优最、得失、不如和倚变。很多研究者提到或参考这种分类法，赵金铭（2001）曾经说这种分类法都把比较所有的意义包括进去，此外，赵金铭还从类型的角度探讨比较句，也是最初提到“比较范畴”。所谓的比较范畴包括：近似、等同、胜过和不及四个范畴。刘焱（2002）也从类型的角度进行研究，也谈到比较范畴。刘文把比较句先分为两大类：平比和差比。平比下分为三类：相同、类同和近似。差比下分为三类：不及、高出和极端。许国萍（2005）将比较句分为五类，即：极比、胜过、不及、等同和近似。

2.1.2 比较句的成分

关于比较句成分的研究有些研究者分为四类（方蒙（2001）邵敬敏，刘焱（2002）史银龄（2003）赵金铭（2006）以及李晓（2012）），有些分为五类（张豫峰（1998）），也有些分为六类

(徐茗(2005)和尹海良(2012))。虽然有些研究者用不同的术语,但他们指的意思基本上是一样的,将把成分分为:比较项、比较点、比较标记和结论项,至于有不同的成分是因为有些学者把比较项分为两个成分,即:比较主体与比较客体,而且有些学者把结论项分为比较属性与比较量差。笔者同意将比较句的成分分为四个成分:比较项、比较点、比较标记与结论项因为这四个成分是比较句具有的基本成分。

2.1.3 比较句的句型

比较句句型的研究可以分为三个阶段如下:

第一阶段是1949年前的,这个阶段学者主要是解释比较句的分类及指出比较使用的词语,有些学者运用级范畴分比较句为:平比、差比与极比,这种级范畴的分类法比较像英语级范畴的原级、比较级与极端级,比较有代表性的学者是马建忠、黎锦熙及吕叔湘等。

第二阶段是从1980年到2000年,这个阶段比较句的研究增加了,在这个阶段学者主要是探讨某个比较词或某个比较句型,比较有代表性的学者是陆俭明(1980, 1982)、朱德熙(1981)、马真(1986, 1988)等研究,此外,比较句的分类法不只是用级范畴,还有刘月华、潘文娱、故鞞(2007)提到比较的方式,分为两大类:比较事物、形状的同异和比较性质、程度的差别、高低。在这个阶段也是开始进行汉外对比研究的阶段,即:林书武(1983)、章纪孝、水野义道(1984)、靳卫卫(1986)、赵永新(1986)等研究。

第三个阶段是从2000年以后的,除了研究的数量大大增加,研究者开始用语言学不同的角度及理论,比如:共时、历时、认知、类型学等研究比较句。比较有代表性的研究包括:刘丹青(2003)、赵金铭(2006)、过玉兰(2008)等研究。此外,在第三阶段“比较”独立出来成为研究的一个范畴,即:“比较范畴”,较有代表性的研究,如:赵金铭(2001)、金恩姬(2002)、

刘焱（2002）、史银玲（2003）与许国萍（2005）等研究。

2.2 泰语比较句研究

2.2.1 比较句的类型

泰语比较句的研究没有明显地分出平比句差比句，这一点是跟汉语与英语不同，但并不是完全没有这两个概念，Kingkarn Thepkanjana (2553: 125) 谈到用链接动词来表示平比或比拟关系的句子，还解释这四个动词（“Tao เท่า”、“Muean เหมือน”、“Klai คล้าย”与“Pen เป็น”）前面的动词及后面的名词是有平比或比拟关系的句子。

虽然泰语比较句的类型没有明显的分类法，但是有几位学者（Banchob Bandhumedha (2514: 204) Vichin Panupong (2530: 106) Ruangdet Pankhuenkhat (2541: 188) 提到比较级（ประโยคเปรียบเทียบเปรียบเทียบขั้นกว่า）与极端级（ประโยคเปรียบเทียบขั้นสูงสุด）。

2.2.2 比较句的成分

泰语比较句的研究没有分比较句的成分有多少，但有提到比较句的成分，例如：比较项与比较词语。

从泰语比较句研究，学者都认为“Kwa”是比较标记。关于比较项，几位学者解释比较标记“Kwa”或其他比较词语时，同时也提到他们的位置是比较客体前，例如：น้องสวยกว่าพี่ 妹妹比姐姐漂亮。比较标记กว่า在比较客体พี่前面（Banchob Bandhumedha (2514: 204) Navavan Bandhumedha (2554: 193)

2.2.3 比较句的句型

泰语比较句句型的研究主要是按照传统语法的角度或结构主义的角度进行探讨的。从泰语传统语法的角度，词类是根据词的意义来分的，用来比较的词语大部分是动词，只有กว่า是连词。

Phraya Upakit Silpasarn (2531: 84-85) 解释“连接动词”主要内容是在动词后，就是说要靠后面的词语才知道句子的意思。这类动词有：เป็น（是）เหมือน（一样）คล้าย（相似）เท่า（等于）等。

Kamchai Thonglo (2540: 258) 提到表示比较的连词, 例如:
เขาทำได้ดีกว่านายแดงทำ (他做得比Daeng先生好。)

以应用结构主义的角度来分析泰语语法比较有代表性的学者是Vichin Panupong, 和其他学者不同, 他对于词的分类是根据词的位置而定的, Vichin Panupong (2530: 54-55) 指出กว่า可以用来某些词是否“不及物动词的小类²”(คำกริยาอกรรมย่อ)。Vichin 使用“N__กว่า N了³”格式, 可以插入进去的动词就是“不及物动词的小类”。เสื้อเก่ากว่ากางเกงแล้ว (上衣比裤子旧了。) 例句中的เก่า (旧) 是“不及物动词的小类”。不能插入进去的不及物动词算是一般的不及物动词, 不是“不及物动词的小类”。我们不说 *ครูนั่งกว่านักเรียน (*老师比学生坐。)* “不及物动词的小类”如果用来表示比较, 可以直接用在กว่า (比) 或ที่สุด (最) 前面, 例如:

เสื้อ เก่า กว่า... (上衣比……旧。)

เสื้อ เก่า ที่สุด (上衣最旧。)

但如果是不及物动词要先有, มาก (多) น้อย (少) 例如:

น้อง ร้องไห้ มาก กว่า... (弟弟/妹妹比……哭得多。)

น้อง ร้องไห้ มาก ที่สุด (弟弟/妹妹哭得最多。)

这里的“不及物动词的小类”(คำกริยาอกรรมย่อ)传统语法叫修饰名词的副词或形容词。

综上所述, 比较句的研究一般讨论的内容包括比较句的定义、比较句的类型、比较句的成分及比较句的句型, 在这几个方面, 汉语比较句研究与泰语比较句研究都有共同点, 但还有差别的地方。对于比较句的研究而言, 汉语比较句的研究历史长、数量多、研究角度多, 有不少的成果; 泰语比较句的研究时间还不长、数量较少、研究角度也很少, 成果很少。虽然汉语比较句研究数量

² 本文提到的“不及物动词的小类”(คำกริยาอกรรมย่อ)是不及物动词的一个小类。

³ N是名词。

多，但是汉泰对比分析研究很少，还可以探讨。

三、汉语差比句“比”字句与“于”字句

3.1 “比”字句

“比”字句是现代汉语典型的差比句，也是外国留学生需要掌握的基本语法点之一。

3.1.1 比较标记“比”

《现代汉语词典》第六版（2012：66）给“比”下的定义一共有 9 个，如下：1. 比较；较量：比干劲；2. 能够相比：近邻比亲；3. 比画：连说带比；4. 对着；向着：别拿枪比着人，小心走火；5. 仿照：比着葫芦画瓢；6. 比分；比喻：人们常把聪明的人比作诸葛亮。；7. 两个同类量之间的倍数关系：这里的小麦年产量和水稻年产量约为一比四。；8. 表示比赛双方得分的对比：甲队以二比一胜乙队。；9. 用来比较形状和程度的差别：许多同志都比我强。

“比”前八个义项是动词，只有第九个义项是介词。“比”的本义是跟比较或相比有关，后来由于“比”的语法化，它就变成了介词用来引进比较高下的比较客体，但基本意义还存在。

3.1.2 比较项

比较项一般有两项，一项放在“比”前面，叫“比较主体”常用字母 X 或 A 来标出，另一个放在“比”后面，叫“比较客体”常用字母 Y 或 B 来标出。这篇文章用 A 和 B 来标比较主体与比较客体的。对于比较主体 A 与比较客体 B 而言，在比较句中一般是用同一类事物的，就是说，人与人比较，东西与东西比较，不会用人来跟东西比较。当比较项是短语时，有些部分可以省略的，例如：我的书比他的（书）多。括号中的名词可以省略，意思还是一样。

3.1.3 比较点

比较点是比较的内容，有时不出现。例如：今天（天气）比

昨天热。这一句的括号中是比较点，但因为结论项的形容词“热”要表达的信息已经蕴含了是指天气的。

3.1.4 结论项

结论项是“比”字句的信息焦点，说明比较后的结果。结论项可以从形式上分为三类：形容词性结论项、动词性结论项与名词性结论项。

1) 形容词性结论项

形容词性结论项是指结论项部分主要是用形容词来表达比较的结果。形容词按照表达功能可以分为两大类：性质形容词与状态形容词；性质形容词用来表示事物的性质；状态形容词用来表示事物的状态，如：昂贵、雪白等，状态形容词不能用于比较句。性质形容词可以再分为相对性质及绝对性质。因为绝对形容词是是非的，如：对、错等，没有比较空间，因此不用于比较句。用于差比句的形容词一般是相对性质形容词如：高、矮等。形容词性结论项除了单用形容词以外，还可以跟数量一起用。

(1) A 比 B +形容词

这个句型中用的形容词只限于相对性质形容词，例如：这座山比那座山高。

(2) A 比 B +形容词+ 一点儿/一些

在结论项中，形容词后面可以加“一点儿”或“一些”表示 A 和 B 的程度有一点儿差别，例如：这座山比那座山高一些。

(3) A 比 B +形容词+ 得多/多了

除了加“一点儿”或“一些”以外，也可以加“得多”或“多了”表示 A 和 B 的程度有较大的差别，例如：这座山比那座山高得多。

(4) A+比+B+形容词+数量

除了模糊数量，形容词性结论项还可以用具体的数量，即：数量补语，来表示 A 和 B 之间精确的差别。这种句型是“A+比+B+形容词+数字+量度或量词”，例如：他比我大一岁。

(5) A+比+B+更/还/再+形容词

形容词性结论项前面可以加程度副词“更”、“还”、“再”，句型排为“A+比+B+更/还/再+形容词”。这种句型是为了表达 B 已经有了一定的程度，但 A 的程度比 B 深了一层，例如：那种帽子比这种更好。

2) 动词性结论项

动词性结论项是指结论项部分主要是用动词来表达比较结果的，比较的内容不是事物的属性，而是动作。能用于结论项的动词有：动作动词，如：看、吃等；表示心理状态的动词，如：喜欢、爱等；表示增加或减少、提高或降低之类意义的动词。

(1) A 比 B+ “早、晚、多、少”等+动+数量补语

“A 比 B+ “早、晚、多、少”等+动+数量补语”这个句型中的动词一般是动作动词，这个句子比较的是 A 与 B 的动作在某个方面上有具体的差别，例如：他今天比我早来十分钟。

(2) A 比 B+动+ “得……”

在动词性结论项里，如果动词前没有“早、晚、多、少”等，动词后面要带补语，句型排为“A 比 B+动+ 得……”，例如：妹妹比姐姐跑得快。如果动词带宾语，一般要重复动词，例如：他写字比我写得漂亮。/ 他比我写字写得漂亮。

3) 名词性结论项

名词性结论项是指结论项部分是用名词来表达的，是特殊形式，即：“A 比 B 还 B”在这个句型作为结论项是重复比较客体B，这两个B要求是名词性的，而且必须有特征的，能明显地表现出来性质、特点、属性等方面。例如：你比阿Q还阿Q。阿Q虽然是专用名词，但是可以用来表示具有精神胜利的人。

3.2 “于”字句

除了“比”字句以外，“于”字句也可以用来表达差比的意思。基本句型列为：“A+结论项+于+B”。

3.2.1 比较标记“于”

《现代汉语词典》第六版(2012: 1584)给“于”下的定义一共有7个,如下:1.在:她生于1949年;2.向:求救于人;3.给:嫁祸于人;4.对;对于:有益于人民;5.自;从:出于自愿;6.表示比较:大于;7.表示被动:见笑于大方之家

“于”的这几个义项都是介词,主要引进处所、时间、对象等成分,因此,可以用于表示差比,引进比较对象,即:比较客体。

3.2.2 比较项

“于”字句的比较项一般也有两项:第一项放在“于”字句的句头或结论项前,叫“比较主体”用A来标出,另一个叫“比较客体”放在“于”字后面,用B来标出。例如:我们在下半场的表现好于上半场。这个句子比较的是上半场跟下半场。

3.2.3 比较点

“于”字句的比较点可以跟比较主体A一起出现,例如:她的演唱水平明显要高于参赛的其他选手。这个句子要比较的是水平。

3.2.4 结论项

在“A+结论项+于+B”句中,结论项只有形容词或者个别动词来构成的,因此成分与结构类型很简单。

1) 形容词性结论项

能在差比句的“于”字句充当结论项的形容词主要是单音节像大、小等形容词,例如:一般人都相信健康重于财富。

2) 动词性结论项

能在差比句的“于”字句充当结论项的动词较少,主要是单音节的、跟比较有关的,像胜、过等动词,例如:讲到钓鱼,我远胜于他。

四、泰语差比句“Kwa”句

4.1 “Kwa”句

“Kwa”这个词是泰语用来表示差比的意思，基本句型是 A+ 结论项+ Kwa+B。笔者将从这几个成分进行泰语差比句讨论。

4.1.1 比较标记“Kwa”

《พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (泰国皇家学院泰语词典)》(2554: 84) 给“Kwa”下的定义一共有4个，如下：1.

(副) 超过；多：ร้อยละกว่า一百多；2. (副) 用于比较表示超过或不到：มากกว่า多于；3. (介) 过；4. (连) 等到；及至；等到做完กว่าถ้าจะสุกงาก็ไหม้ 及至豆烧熟，芝麻已烧胡；5. (古) 离别。

“Kwa”虽然每个义项词类不一样，但是都是虚词，只有第五个义项是动词，但是古代用的不在研究范围里。“Kwa”的基本意义是超过的意思。因此，“A+ 结论项+ Kwa +B。”的意义就是 A 在某个方面上超过 B，例如：เขาสูงกว่าน้องชายของเขา (他比他弟弟高)。意思就是说在高度上，他超过他弟弟。

4.1.2 比较项

因为泰语“Kwa”的基本句型：“A+ 结论项+ Kwa +B。”表示的是A 在某个方面上超过 B，容易看出 B 就相当于基准。泰语差比句中没有要求两个比较项应该是同一类词。因此，可以看到 B 是一个单音词像“นี้” (这或者现在)、“เดิม” (原来或者以前) 等，例如：ถ้าเป็นหน้าฝนน้ำจะมากกว่านี้อีก (如果是雨季，水会比现在还多。)

当句子内容很清楚，有时比较客体可以完全省略，例如：บ้านหลังใหม่ ที่ดินน้อยกว่า แต่บ้านใหม่กว่า (新房子土地面积 (比旧房子) 小，但房子 (比旧房子) 新)，这个句子的比较客体就是旧房子，但被省略了。

4.1.3 比较点

如果结论项的内容清楚，比较点可以不出现。比较点出现时，

一般在结论项前面。例如：เขาอายุมากกว่าฉัน（他年龄比我大）。
这个句子的比较内容是年龄。

4.1.4 结论项

可以充当结论项的词是形容词或副词。这些词要放在“Kwa”前面，例如：ลูกสวยกว่าแม่（女儿比妈妈漂亮。）

泰语差比句中，如果比较结果有数量、程度副词等词语，要放在比较客体 B 后面，例如：เขาพูดเร็วกว่าฉันอีก（他说得比我更快。）

五、汉泰差比句对比分析讨论

5.1 句法分析

从“比”字句“A 比 B+ 结论项”的句法来看，A 是主语；“比 B+ 结论项”是谓语，是状语修饰中心语的偏正形式，比 B 是介词与宾语作为状语，结论项充当中心语。

他	比	我	高
主	谓		
	状	中	
	介	宾	

从“于”字句“A+结论项+于+B”的句法来看，A 是主语；“结论项+于+B”是谓语，是由动词或形容词充当中心语，于+B 是介词补语的形式。

他	高	于	我
主	谓		
	中	补	
	介	宾	

从泰语差比句基本句型“A+ 结论项+ Kwa +B”的句法来看，A 是主语；结论项+ Kwa +B 是谓语，结论项是中心语，Kwa +B 是修饰结论项。

“A+ 结论项+ Kwa +B”主要表达差比意义，主要说明在某

个方面上A 超过 B，句中的 A 和 B 是比较者与被比较者的关系，B 就像基准一样。除了用于两种事物的属性比较，也可以用于动作比较。

这三个词用于差比句的基本句型，即：“A 比 B+ 结论项”、“A+结论项+于+B”、“A+ 结论项+ Kwa +B”，都是主谓句，但谓语部分是不一样的，“比 B+ 结论项”是状中形式，由介词“比”和宾语“B”来充当状语修饰中心语的；“结论项+于+B”是中补形式，由形容词性或者动词性结论项当成中心语，“于B”是介宾短语充当介词短语补语的；在“A+结论项+ Kwa +B”中，结论项是中心语，Kwa +B 是修饰结论项。从这三个句型来看，容易看出“比”字句的句法跟另两个句型不一样。虽然“于”字句在句法上看起来跟“Kwa”句相似，但是还存在着差异。

5.2 语义分析

“A 比 B+ 结论项”主要表示差比意义或程度上的高下，不能表示事物的同异。除了用于两种事物的属性比较，还可以用于动作的比较。句中的A 和B是比较者与被比较者的关系，在一般情况下是相对应的，即：如果A是人，B也是人。

“A+结论项+于+B”除了可以表达差比意义以外，还可以用来表达平比意义。这个句型一般只用于比较两件事物的形状。虽然动词可以用于结论项，但是不能表示动作的比较。

A+ 结论项+ Kwa +B”主要表达差比意义，主要说明在某个方面上A 超过 B，句中的 A 和 B 是比较者与被比较者的关系，B 就像基准一样。除了用于两种事物的属性比较，也可以用于动作比较。

“比”、“于”与 “Kwa”的本义不一样：“比”原来是动词，本义是比较，后来语法化了，变成表示差比引进比较客体B的介词；“于”本身就是介词用来引进时间、处所、对象等，用于差比句是还同样引进比较对象，即：比较客体B；对于“Kwa”而言，它的本义是表示“超过”，用于差比句时，主要表达比较主

体A在某个方面的程度上超过比较客体B。

“比”、“于”与“Kwa”用于比较句时，主要表示差比的意义，只有“于”还可以表示平比的意义。

5.3 语用分析

5.3.1 焦点

“A 比 B+ 结论项”的信息焦点在于结论项，例如：他比我高。这个句子的焦点在于“高”，这一句主要表达“他高”。

“A+结论项+于+B”的信息焦点在于比较客体B，例如：他高于我。这个句子的焦点在于“我”。

“A+结论项+Kwa+B”的信息焦点在于结论项，例如：ลูกสาวสวยกว่าแม่ (女儿比妈妈漂亮。) 这个句子的焦点在于สวย (漂亮)，这一句主要表达“女儿漂亮”。กว่าแม่ (比妈妈) 修饰漂亮，表示程度。

“比”、“于”与“Kwa”用于差比句中它们的焦点信息有些不一样。“A 比 B+ 结论项”的信息焦点在于结论项。“A+结论项+于+B”的信息焦点在于比较客体B。“A+结论项+Kwa+B”的信息焦点在于结论项。

5.3.2 比较项的不对称

如果不产生歧义，比较项部分有时可以省略，例如：他的眼睛比你大。因为“你”后面的“的眼睛”被省略了，因而导致比较项的不对称。

在“A+结论项+于+B”中，有时比较客体B可以部分省略，因此导致了比较项的不对称，例如：白金的价值高于黄金。这个句子因为比较前项A中的比较点清楚了，因此，在比较客体B中不用重复“的价值”。

由于“A+ 结论项+ Kwa +B”的 B 充当基准，因此，B 主要提到基准不一定跟 A 是同一类词语，可以用一个指示代词“นี้” (这) 或者“นั้น” (那) 来当比较客体，例如：เราต้องการมากกว่านั้น (我们要的比那多。) 此外，如果前面的句子内容已经

讲清楚了基准是什么，可以省略整个比较客体。

关于比较项的不对称问题，主要来自比较客体B的省略。汉语的“比”与“于”字句的比较客体 B 可以省略一些部分，大多是比较客体 B 后的“的”字短语。泰语的“Kwa”有点不同当前面句子已经提到基准了，“Kwa”后的比较客体 B 可以完全省略。泰语“Kwa”句还有另一个不对称问题，即：比较项的词类，当比较客体 B 前具有清楚的比较点或比较基准比较客体 B 可以用指示代词“นี่”（这）或者“นั่น”（那）来充当。

六、结论

现代汉语表示差比句“比”字句、“于”字句与泰语表示差比的“Kwa”句有共同点，也有差别。可以看出它们三个之间，“比”的句形最多，结构及用法较复杂；“于”的结构比较单一，句子成分有很多限制；“Kwa”虽然结构也较单一，但是句子成分比“于”灵活一些。它们的差别主要原因是来自这三个词的本义影响到了用于差比句的句法结构及用法。

参考文献：

- 方蒙. 2001. 现代汉语比较句比较项的不对称研究, 《安徽文学》(第七期), 161-162.
- 国家对外汉语教学领导小组办公室汉语水平考试部. 1996. 《汉语水平等级标准与语法等级大纲》. 北京: 高等教育出版社.
- 国家对外汉语教学领导小组办公室. 2002. 《高等学校外国留学生汉语教学大纲(长期进修)》. 北京: 北京语言文化大学出版社.
- 国家汉办. 2008. 《国际汉语教学通用课程大纲》. 北京: 外语教学与研究出版社.
- 过玉兰. 2008. 《现代汉语差比句的结构类型研究及其类型学意义》. 上海外国语大学语言学及应用语言学硕士学位论文.

- 金恩姬. 2002. 《现代汉语比较句研究》. 上海师范大学博士学位论文.
- 靳卫卫. 1986. 汉日语中比较句的异同, 《语言教学与研究(第二期)》. 70-75.
- 黎锦熙. 1924. 《新著国语文法》. 北京: 商务印书馆.
- 李晓. 2012. 汉语中的程度和非程度比较句, 《广东外语外贸大学学报(第四期)》. 5-10.
- 林书武. 1983. 英语一种特殊条件句与汉语“越……越……”句, 《语言教学与研究(第四期)》. 29-32.
- 刘丹青. 2003. 差比句的调查框架与研究思路《现代语言学理论与中国少数民族语言研究》. 北京: 民族出版社.
- 刘焱. 2002. 《现代汉语比较范畴的语义认知基础》华东师范大学博士学位论文.
- 刘月华, 潘文娉, 胡韡. 2007. 《实用现代汉语语法》. 7th ed. 北京: 商务印书馆.
- 陆俭明. 1980. “还”和“更”, 《语言学论丛(第六期)》.
- . 1982. 析“像……似的”, 《语文月刊(第一期)》.
- 吕叔湘. 1942. 《中国文法要略》. 北京: 商务印书馆.
- 马建忠. 1898. 《马氏文通》. 北京: 商务印书馆.
- 马真. 1986. “比”字句新探, 《言语文化研究(31)》.
- . 1988. 程度副词在表示程度比较的句式中的分布情况考察, 《世界汉语教学》. 81-86.
- 邵敬敏, 刘焱. 2002. “比”字句强制性语义要求的句法表现, 《汉语学习(第五期)》. 1-7.
- 史银铃. 2003. 《现代汉语“差比句”研究》. 中国社会科学院博士学位论文.
- 王还. 1995. 《对外汉语教学语法大纲》. 北京: 北京语言学院出版社.
- 徐茗. 2005. 比字句结果项与比较点的联系, 《安徽师范大学学报(人文社会科学版)(第二期)》. 230-235.

- 许国萍. 2005. 《现代汉语差比范畴研究》. 复旦大学博士学位论文.
- 尹海良. 2012. 韩日留学生汉语“比”字句习用偏误调查与分析, 《云南师范大学学报(对外汉语教学与研究版)》(第一期)》. 36-40.
- 章纪孝, 水野义道. 1984. 汉语“更”和日语“Motto”, 《语言教学与研究(第一期)》. 33-40.
- 张豫峰. 1998. 表比较的“有”字句, 《语文研究(第四期)》. 12-17.
- 赵金铭. 2001. 汉语的“比较”范畴, 《中国语言学报(第十期)》. 1-16. 北京:商务印书馆.
- _____. 2006. 从类型学视野看汉语差比句偏误, 《世界汉语教学(第四期)》. 67-74.
- 赵永新. 1986. 谈谈英语和汉语比较方式的异同, 《语言教学与研究(第一期)》. 16-25.
- 中国社会科学院语言研究所词典编辑室. 2012. 《现代汉语词典》. 6th ed. 北京: 商务印书馆.
- 朱德熙. 1981. 说“跟……一样”, 《世界汉语学习(第一期)》. 1-5.
- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์. (2553). หน่วยสร้างที่มีข้อขัดแย้งในไวยากรณ์ไทย: หน่วยสร้างคุณานุประโยค หน่วยสร้างประโยคเติมเต็ม หน่วยสร้างกริยาเรียง และหน่วยสร้างกรรม วาจก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กำชัย ทองหล่อ. (2540). หลักภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : บำรุงสาส์น.
- นววรรณ พันธุเมธา. (2554). ไวยากรณ์ภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บรรจบ พันธเมธา. (2514). **ลักษณะภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์. (2541). **ภาษาศาสตร์ภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจิตรน ภาณุพงศ์. (2530). **โครงสร้างของภาษาไทย**. กรุงเทพฯ-
มหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2531). **หลักภาษาไทย (อักขรวิธี วจิวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์)**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

A Comparative Study of the Chinese Comparative Sentences “Bǐ”, “Yú” and Thai Comparative Sentences “Kwa”

Triporn Kasempremchit

ABSTRACT

Chinese comparative sentences are one of the basic grammar points that foreign students have to master. Therefore, teaching materials at the beginning level, intermediate level and advanced level all include comparative sentences. The purpose of this article is to analyze three types of comparative sentences, and then find out their similarities and differences for better understanding in using Chinese and Thai comparative sentences. In this article, the author studies and compares two Chinese comparative structures, namely, “Bǐ” sentence, “Yú” sentence with Thai comparative sentence “Kwa” in three levels: syntactic, semantic and pragmatic. The results reveal “Bǐ” structures are more than the other two, and the ways to use “Bǐ” are complicated. “Yú” structure is quite simple. Furthermore, there are many restrictions in using components in the “Yú” sentence. “Kwa” structure is also simple, but the components are more flexible than “Yú”

sentence. As for differences of these three sentences, the cause is from basic meaning of these three words. Their basic meanings cause differences in terms of syntactic structure and usage when used in comparative sentences.

Keywords: *Comparative Sentences, Bi, Yu, Kwa, Comparative Study*

สหบทในบทละครจีน ซีเซียงจี แห่งราชวงศ์หยวน

สุณี เนียมคำ¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสร้างความเป็นสหบทในบทละครจีน เรื่อง ซีเซียงจี (西厢记) แห่งราชวงศ์หยวน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับนวนิยาย ยิงยงจ้วน (莺莺传) แห่งราชวงศ์ถัง พร้อมทั้งวิเคราะห์ มโนทัศน์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นในบทละครซีเซียงจี ผลการวิจัย พบว่า 1) เนื้อหาและตัวละครในบทละครซีเซียงจี มี 3 ลักษณะคือ เนื้อหาและตัวละครที่ถูกแต่งเพิ่มขึ้นใหม่ ถูกตัดออกไป และถูกปรับเปลี่ยนดัดแปลง 2) มโนทัศน์ทางสังคมที่ปรากฏในซีเซียงจี สมัยราชวงศ์หยวน ภายใต้การปกครองของชนชาติมองโกล เช่นเพศสถานะ ในวัฒนธรรมขงจื้อ คุณธรรมจริยธรรมหลักของสังคมจีน ยังคงได้รับการถ่ายทอดจากตัวบทต้นแบบ นวนิยาย ยิงยงจ้วน ซึ่งประพันธ์ในสมัยราชวงศ์ถังของชนชาติฮั่น แต่ให้ความสำคัญและความเคร่งครัดที่น้อยกว่า

คำสำคัญ สหบท ซีเซียงจี ราชวงศ์หยวน ยิงยงจ้วน

บทนำ

วรรณกรรมประเภทนวนิยายเรื่อง ยิงยงจ้วน (莺莺传 The Biography of Yingying) หรือ ชีวิตประวัติของสาวน้อยยิงยง โดยเยวี่ยนเจิน (元稹) แห่งราชวงศ์ถัง (ค.ศ.618 - 907) เป็นวรรณกรรมต้นแบบของ บทละครเรื่อง ซีเซียงจี (西厢记 The Romance of West

¹ นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chamber) หรือบันทึกที่รักหอดตะวันตกของหวังฉือฝู่ (王实甫) แห่งราชวงศ์หยวน(ค.ศ.1279-1368) (Motsch, 2008: 12)

วรรณกรรมทั้งสองเรื่องข้างต้นมีความแตกต่างกันในรูปแบบวรรณศิลป์ที่เป็นกระแสหลักของแต่ละยุคสมัย ภายใต้ความแตกต่างด้านการปกครอง สังคมวัฒนธรรมของเชื้อชาติ ชนชาติ ศาสนาและความเชื่อ แต่ยังคงความโดดเด่นและมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมในยุคสมัยต่อมาจนถึงปัจจุบันบทละคร ซีเซียงจี้ ของหวังฉือฝู่ เป็นวรรณกรรมจีนโบราณที่มีการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องในลักษณะงานเขียนยุคหลังสมัยใหม่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษามโนทัศน์การสร้างความเป็นสหบทในบทละคร ซีเซียงจี้ โดยศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาและการสร้างตัวละครในบทละคร ซีเซียงจี้ แห่งราชวงศ์หยวน กับ นวนิยาย ยิงยิ๋งจ้วน แห่งราชวงศ์ถัง เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของชุดความสัมพันธ์ต่างๆที่แฝงอยู่ในตัวบท ตลอดจนอิทธิพลที่ส่งทอดถึงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาและการสร้างตัวละครในบทละคร ซีเซียงจี้ แห่งราชวงศ์หยวน กับ นวนิยาย ยิงยิ๋งจ้วน แห่งราชวงศ์ถัง
2. วิเคราะห์มโนทัศน์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นในบทละคร ซีเซียงจี้

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดสหบท (intertextuality) ของจูเลีย คริสเตวา (Julia Kristeva) และของมิเชล ริฟฟาตร์ (Michel Riffaterre) จูเลีย คริสเตวากล่าวว่า “สหบทเป็นเรื่องความสัมพันธ์ (relationlity)

ความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน (interconnectdness) และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (interdependence) สหบทถือว่าผลงานทุกชิ้นล้วนหล่อหลอมขึ้นจากชิ้นส่วนต่าง ๆ ของผลงานศิลปะที่เคยมีมาก่อน” (ตรีศิลป์ บุญจรรย์, 2553:139) ตัวบททั้งหลายจึงเป็นผลิตผลจากตัวบทอื่นๆในทางสังคมวัฒนธรรม

ขณะที่แนวคิดสหบทของมิเชล ริฟฟาตร์ (Michel Riffaterre) เน้นความสำคัญของผู้อ่านกับตัวบท “ตัวบทจะนำผู้อ่านไปสู่สหบทของตัวบทนั้น ตัวบทเรียกร้องและควบคุมผู้อ่านไปสู่ทิศทางของการตีความที่ควรจะเป็นหรือเป็นเส้นทางของสหบทของตัวบทนั้นๆ ความสามารถเชิงภาษาและเชิงวรรณคดีของผู้อ่านจะทำให้สามารถเข้าไปสู่สายใยแห่งตัวบทซึ่งมีลักษณะเป็นองค์รวม (a unified whole)” (ตรีศิลป์ บุญจรรย์, 2553:152) การรับรู้ประวัติศาสตร์ของการผลิตตัวบทจะทำให้เข้าใจงานได้ลึกซึ้งขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สืบค้นและรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ เพื่อค้นหาแนวทางในการทำงานวิจัย
2. ศึกษานวนิยายเรื่องยี่งยี่งจั่ว และ บทละครเรื่องซีเซียงจี่ ฉบับภาษาจีนและแปลเป็นภาษาไทย

3. จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาและตัวละครในบทละครเรื่องซีเซียงจี กับในนวนิยายเรื่องยฺงยฺงจ้วน ทั้งด้านที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน

4. ศึกษาสังคมวัฒนธรรมจีนในสมัยโบราณตามคติขงจื้อและเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางสังคมระหว่างชนชาติอื่นกับชนชาติมองโกล

5. สรุปผลการวิจัยและรายงานผลการศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. บทละครซีเซียงจี นำเนื้อหาและการสร้างตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายยฺงยฺงจ้วน มาดัดแปลงเพื่อนำเสนอในรูปแบบบทละครซึ่งเป็นประเภทงานวรรณกรรมกระแสหลักในสมัยราชวงศ์หยวน

2. บทละครซีเซียงจี ประพันธ์ในสมัยราชวงศ์หยวนซึ่งปกครองโดยชนชาติมองโกล นวนิยายเรื่องยฺงยฺงจ้วน เป็นผลงานสมัยราชวงศ์ถังของชนชาติอื่น มโนทัศน์ทางสังคมของยุคสมัยทั้งสองจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการอธิบายความเหมือนและความต่างที่ถ่ายทอดจากตัวบทต้นแบบสู่ตัวบทดัดแปลง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องสหบทในบทละครจีนเรื่องซีเซียงจี แห่งราชวงศ์หยวน ทั้งทางด้านเนื้อหา การสร้างตัวละคร และมโนทัศน์ทางสังคม พบว่า

1. ด้านเนื้อหา: จากนวนิยายโคกนาฏกรรมสู่บทละครสุขนานุกรม

ยฺงยฺงจ้วน เป็นวรรณกรรมประเภทนิยาย ที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง การเดินทางข้ามเวลาจากนวนิยาย เรื่อง

ยียิงจ้วน สมัยราชวงศ์ถัง ไปสู่บทละครเรื่อง ซีเซียงจี สมัยราชวงศ์หยวน ผ่านขบวนการดัดแปลง เสริมแต่ง ประกอบสร้างและผลิตซ้ำของกวีข้ามยุคข้ามสมัย รังสรรค์เป็นวรรณกรรมชิ้นใหม่จำนวนมาก ด้วยกลวิธีการเล่าเรื่องที่แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นไปตามความถนัดด้านวรรณศิลป์ของกวีผู้แต่งและแนวกระแสนิยมหลักของสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมของยุคสมัยนั้น

เนื้อหาวรรณกรรมดัดแปลงของนวนิยายต้นแบบ ยียิงจ้วน มีทั้งในลักษณะรูปแบบสุขนานุกรม และโศกนาฏกรรม อาทิ บทกวียียิงเกอ(莺莺歌) ของ หลี่เจิน (李紳) ในสมัยราชวงศ์ถัง บทกวีชุยยียิง (崔莺莺) ของฉินกวน (秦观) และ ชุยยียิงซางเตี้ยวเตี้ยวเลี่ยนฮวา (崔莺莺商调蝶恋花) ของจ้าวหลิงจื่อ (赵岭峙) ในสมัยราชวงศ์ซ่ง หรือในรูปบทละครเรื่องซีเซียงจีจู้กงเตี้ยว (西厢记诸宫调) ของต่งเจี๋ยเยวี่ยน (董解元) แห่งราชวงศ์จิน และบทละคร เรื่องซีเซียงจี ของหวังฉือฝูแห่งราชวงศ์หยวน

บทละครเรื่องซีเซียงจี ของหวังฉือฝู เป็นบทละครอุปรากรจิน (元杂剧) ซึ่งเป็นวรรณกรรมกระแสหลักของสมัยราชวงศ์หยวน มีความโดดเด่นของความงามทางด้านภาษา และสุนทรีภาพทางด้านดนตรี เป็นต้นแบบของบทละครอุปรากรจินในยุคสมัยนั้น และมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมยุคสมัยต่อมาตราบจนถึงปัจจุบัน โดยกวีเอกสมัยราชวงศ์ซิง จินเจิ้งทั้น (金圣叹) ได้ยกย่องว่าเป็นหนึ่งใน คัมภีร์หกเล่มสำหรับบัณฑิต (六才子书) (Jiang, 2004:58-59) ต่อมาได้รับการจัด ลำดับให้เป็นหนึ่งใน สุดยอดสี่บทละครรักอมตะของบทละครอุปรากรจิน (元杂剧四大爱情戏) (Zhang, 2011: 28) นอกจากนี้ ในปี 1982 ศาสตราจารย์หวางจี้ซื่อ(王季思) แห่งมหาวิทยาลัยจงซาน (中山大学)

ได้ยกย่องให้เป็นหนึ่งใน *สิบยอดสุชาภาพรรณอุปรากรจีนโบราณ* (中国十大古典戏剧集) (Zhang, 2011: 22) ปัจจุบันยังเป็นวรรณคดีที่ทั่วโลกรู้จัก มีผู้นำไปแปลเป็นภาษาต่างประเทศต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เช่น ภาษาอิตาลี รัสเซีย ญี่ปุ่น เกาหลี เป็นต้น

เนื้อหาในบทละคร*ซีเซียงจี* มีลักษณะสุชาภาพรรณ (comedy) แตกต่างจากตัวบทต้นแบบ*ยฺยฺยฺจ้วน* ที่เป็นวรรณกรรมลักษณะ โศกนาฏกรรม (tragedy) หวังฉือผู้ประพันธ์ ได้สร้างตัวบทผ่านรหัสวัฒนธรรมทางสังคมของชนชาติมองโกล ซึ่งนิยมการเสพวรรณกรรมเพื่อความบันเทิง ตัวบทจึงมีลักษณะสนุกสนาน เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน/ผู้เสพ ต่างจากตัวบทต้นแบบที่ผู้อ่าน/ผู้เสพเป็นชนชาติอื่นระดับชนชั้นบัณฑิต หวังฉือใช้กลวิธีการขยายความ(extension) การตัดทอน(reduction) และการดัดแปลง(modification) เนื้อหาจากวรรณกรรมต้นแบบ*ยฺยฺยฺจ้วน* ในการประกอบสร้างตัวบทดัดแปลง *ซีเซียงจี* ดังนี้

1.1 เนื้อหาในบทละคร *ซีเซียงจี* ที่ขยายความหรือเพิ่มเติมจากตัวบทนวนิยาย *ยฺยฺยฺจ้วน* ได้แก่

(1) การเพิ่มเติมเนื้อหาให้ ตัวละครเอกชาย จางเซิง (张生) และตัวละครเอกหญิง ชุยยฺยฺยฺ (崔莺莺) ได้พบหน้ากันในพิธีทำบุญให้สาบมีผู้ล่วงลับของคุณนายชุย (崔夫人) ที่วัดผู้จิว (普救寺) ผู้วิจัยเห็นว่าการเพิ่มเหตุการณ์หรือฉากนี้ของผู้ประพันธ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการพบรักของตัวละครเอกชายหญิงภายใต้สถานการณ์ที่เคร่งครัดและศักดิ์สิทธิ์ของพิธีทางศาสนา เป็นการเน้นถึงอำนาจแห่งความรักของชายหญิงที่ยากเกินห้ามใจ และความเพียรพยายามของตัวละครเอกชายเมื่อตกอยู่ใต้อำนาจของความรัก

(2) การเพิ่มเหตุการณ์ตอนอวสาน ให้จางเซิงได้ปรากฏตัวในวันงานพิธีสมรสของชวยิงอิงกับเจิ้งเหิง (郑恒) พร้อมด้วยพยานบุคคล เช่น เจ้าอาวาสวัดผู้จ้าวและแม่ทัพตู้เซว (杜确) ในการยืนยันความบริสุทธิ์ของจางเซิงที่มีได้ทรมานต่อชวยิงอิงไปสมรสกับบุตรสาวของขุนนางระดับสูงในราชสำนัก หลังจากสอบคัดเลือกเข้ารับตำแหน่งขุนนางได้แล้ว และจบลงด้วยความสมหวังของจางเซิงและชวยิงอิง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีสร้างเหตุประจวบเหมาะ (co-incidence) เพิ่มเติมเนื้อหาโดยไม่เกี่ยวข้องกัน ตัวบทต้นฉบับแต่ประการใด เพราะผู้ประพันธ์ประสงค์จะให้นิยายจบลงแบบสุขนานุกรม

1.2 เนื้อหาในบทละคร ซีเซียงจี ที่มีการตัดทอนจากตัวบทนวนิยายอิงอิงจ้วน ตัวบทที่ถูกตัดทอนมักเป็นตัวบทที่มีผลกระทบตอลักษณะบทละครสุขนานุกรมของ ซีเซียงจี เช่น

(1) ตัดออกเหตุการณ์คืนวันสุดท้ายก่อนที่จางเซิงจะต้องลาจากเพื่อเดินทางไปสอบคัดเลือกเข้ารับราชการที่เมืองหลวงฉางอาน ชวยิงอิงได้บรรเลงเพลงด้วยเสียงพิณอันเศร้าโศก เนื่องจากรับรู้ถึงการจากลาครั้งนี้ว่าเป็นการจากลาครั้งสุดท้าย

(2) ตัดออกเหตุการณ์ที่จางเซิงนำจดหมายของชวยิงอิงที่เขียนพรรณนาถึงความรักที่มีต่อตนไปเปิดเผยให้หม่มมิตรสหายใช้เป็นหัวข้อการสนทนา และวิพากษ์วิจารณ์ว่านางเป็นกาลีณีที่จะนำพาความหายนะมาสู่ตน

(3) ตัดออกเหตุการณ์ที่ชวยิงอิงสมรสกับชายอื่นและจางเซิงสำนักผิดด้วยการขอพบกับชวยิงอิง แต่นางปฏิเสธและได้แต่งบทกลอน

ฝากให้จางเซิงเพื่อขอให้จางเซิงนำความรักที่มีต่อตนไปให้กับภรรยาแทน

1.3 เนื้อหาในบทละคร ซีเซียงจี ที่มีการดัดแปลงจากตัวบทนวนิยาย *ยिंगยิ๋งจ้วน* การดัดแปลงเนื้อหาในบทละครนี้ เป็นลักษณะการสร้างสหบทโดยนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในตัวบทต้นแบบมาดัดแปลงแล้วกล่าวซ้ำในตัวบทใหม่ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสมจริงให้กับตัวบทดัดแปลง เนื้อหาที่ดัดแปลงใหม่มีดังนี้

(1) ดัดแปลงเหตุการณ์จลาจลตอนหนึ่งในนวนิยายต้นแบบ *ยिंगยิ๋งจ้วน* ซึ่งเป็นเหตุการณ์จลาจลที่เป็นที่โจษขานของผู้คนในสมัยราชวงศ์ถัง มาเป็นเหตุการณ์หรือฉากโศกนาฏกรรมของตัวผู้ช่วยยिंगยิ๋ง และเปิดโอกาสให้จางเซิงแสดงความสามารถช่วยเหลือผู้ช่วยยिंगยิ๋งให้รอดพ้นจากภัยอันตราย นับเป็นการสร้างเงื่อนไขให้เกิดคำสัญญาของคุณนายชุกรดาของชวยยिंगยิ๋งที่ว่า หากผู้ใดสามารถช่วยเหลือบุตรสาวของตนได้จะให้สมรสกับชวยยिंगยิ๋ง ซึ่งเป็นการวางแนวทางนำไปสู่เนื้อหาที่หักเหจากเนื้อหาของตัวบทต้นแบบ

(2) ดัดแปลงเหตุการณ์จางเซิงทอดทิ้งชวยยिंगยิ๋งไปสมรสกับบุตรสาวขุนนางในราชสำนักหลังจากผ่านการสอบคัดเลือกเข้ารับราชการแล้วมาเป็นจางเซิงที่ถูกใส่ความ

2.ด้านตัวละคร: จากการสร้างตัวละครผ่านผู้เล่าเรื่อง สู่การสร้างตัวละครผ่านบทสนทนา และการกระทำ

ยिंगยิ๋งจ้วน แห่งราชวงศ์ถังเป็นบทประพันธ์ประเภทนิยาย ฉินหยินเค่อ(陈寅恪)กล่าวไว้ใน *บทวิเคราะห์กวีนิพนธ์ของเยวี่ยนเจินกับบทสี่ไป่*(元白诗笺证稿)ว่า *ยिंगยิ๋งจ้วน* เป็นเรื่องราวชีวิตจริงของผู้ประพันธ์เยวี่ยนเจิน ครั้งได้พบรักครั้งแรกกับหญิงสาวในระหว่าง

เดินทางไปสอบคัดเลือกเพื่อเข้ารับราชการ แต่หลังจากผ่านการสอบคัดเลือกเป็นขุนนางในราชสำนักแล้ว เขาได้สมรสกับสตรีสูงศักดิ์ เพื่อก้าวสู่เส้นทางชีวิตราชการที่ดีขึ้น เยวี่ยนเจินปกปิดความจริง เนื่องจากเกรงว่าจะเสียภาพลักษณ์แล้วส่งผลต่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน จึงกล่าวอ้างว่าเป็นเรื่องราวของสหายคนสนิท โดยสร้างตัวละครเอกชานามว่า จางเซิง แทนตัวผู้ประพันธ์ (Zhang, 2011:28) ตัวละครในตัวบทต้นแบบรูปนิยายจึงใช้กลวิธีการสร้างตัวละครผ่านผู้เล่าเรื่อง(Characterization through Narrator) ตามประมวลวิธีการสร้างตัวละครของ เจ.บ็อกส์ (J. Boggs) (พิมพ์ลดา ดีมาก, 2555:29) ด้วยการพรรณาลักษณะของตัวละคร ในขณะที่ตัวละครในตัวบทดัดแปลงรูปบทละคร ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการสร้างตัวละครผ่านบทพูด/บทสนทนา (Characterization through Dialogue) และกลวิธีการสร้างตัวละครผ่านการกระทำภายนอก (Characterization through External Action) (พิมพ์ลดา ดีมาก, 2555:30) โดยผู้ประพันธ์นำตัวละครในตัวบทต้นแบบ มากล่าวซ้ำอีกครั้งหนึ่งในงานเขียนใหม่ เพื่อสร้างหรือบอกบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของตัวละครนั้น ด้วยกลวิธีการแต่งเพิ่มขึ้นใหม่ การตัดตอนและการดัดแปลง ดังนี้

2.1 ตัวละครในบทละคร ซีเซียงจี ที่แต่งเพิ่มขึ้นใหม่โดยไม่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับตัวบทต้นแบบ การสร้างตัวละครเพิ่มขึ้นใหม่ในซีเซียงจี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องและรองรับกับฉากหรือเหตุการณ์ในเนื้อหาที่เพิ่มขึ้นจากตัวบทต้นแบบ ตัวละครที่เพิ่มขึ้นใหม่มีดังนี้

(1) เพิ่มตัวละครรองเจิ้งเหิง มารับบทบาทเป็นหลานชายของคุณนายชุย และเป็นคู่หมั้นหมายของนางเอกชุยยิ้งยิ้ง ที่บุพการีทั้งสองฝ่ายได้ทำความตกลงกันไว้ตามโบราณประเพณี เจิ้งเหิงมีบทบาทเป็นปรปักษ์กับตัวละครเอกชายจางเซิง

(2) เพิ่มตัวละครพระภิกษุฝูเฟิน (法本) มารับบทบาทเป็น เจ้าอาวาสวัดผู้จู้ แห่งเมืองผู้โจว ทำหน้าที่เป็นตัวแทนพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนาภายใต้สภาพสังคมวัฒนธรรมของชนชาติมองโกล และรับบทบาทเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนตัวละครเอกจางเซิง อีกทั้งช่วยคลี่คลายปัญหาของแต่ละเหตุการณ์ไม่ให้อาณาปละออกไป การเพิ่มตัวละครตัวนี้ ทำให้ช่องทางในการดำเนินเรื่องมีมากขึ้น อีกทั้งบทบาทของผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมน่าเชื่อถือเช่นพระภิกษุสงฆ์ ยังเป็นการเพิ่มน้ำหนักให้ตัวบทดัดแปลงหักเหไปจากตัวบทต้นแบบได้สมจริงมากยิ่งขึ้น

(3) เพิ่มตัวละครขุนเพยหู่ (孙飞虎) มารับบทบาทเป็นหัวหน้าโจรที่หลงใหลในความงามของชุยยิ้งยิ้ง ถึงกับต้องการชิงตัวนางมาเป็นของตนโดยยกพลล้อมวัดผู้จู้ และเอาชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ในวัดเป็นตัวประกันในการเจรจาต่อรอง นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเงื่อนไขที่นำไปสู่ปัญหาของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในบทละครเรื่องซีเซียงจี

2.2 ตัวละครที่ถูกตัดออกไป การตัดตัวละครบางตัวออกไปมีสาเหตุมาจากตัวละครเหล่านั้นมีผลกระทบต่องานการดำเนินเรื่องดังนี้

(1) ตัดตัวละครที่เป็นมิตรสหายของจางเซิง ที่จางเซิงกระทำสิ่งมิควรนำจดหมายของชุยยิ้งยิ้ง มาเปิดเผยแก่เหล่ามิตรสหายเป็นหัวข้อการสนทนา

(2) ตัดตัวละครที่เป็นมิตรสหายของจางเซิง ผู้ถามไถ่ถึงสาเหตุที่จางเซิงขอยุติความสัมพันธ์กับชุยยิ๊งยิ๊ง ซึ่งจางเซิงอ้างว่านางเป็นกาลีณีที่จะนำความหายนะมาสู่ตน

(3) ตัดตัวละครชายที่เป็นสามีของตัวละครเอกหญิงชุยยิ๊งยิ๊งในตัวแทนแบบที่ตัวละครเอกหญิงได้สมรสด้วย หลังจากยุติความสัมพันธ์กับจางเซิงแล้ว

2.3 ตัวละครในบทละคร *ซีเซียงจี* ที่ปรับเปลี่ยนดัดแปลงจากตัวแทนแบบ มีตัวละครหลัก 3 ตัว ดังนี้

(1) ดัดแปลงตัวละครเอกชายจางเซิง จาก บัณฑิตจอมปลอมในตัวแทนแบบมาเป็นบัณฑิตที่เปี่ยมคุณธรรมตามคติปรัชญาขงจื้อซึ่งประกอบไปด้วยสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด รูปลักษณ์ที่สง่างาม จิตใจที่มีคุณธรรม รักชาติ ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งลาภ ยศ สรรเสริญ แม้ได้สอบผ่านการคัดเลือกเป็นขุนนางในราชสำนักแล้ว ก็ยังไม่สืมนำมันสำญาที่ให้ไว้กับหญิงคนรัก บัณฑิตในอุดมคตินี้ได้กลายเป็นต้นแบบตัวละครเอกในวรรณกรรมยุคต่อมา เช่น ตัวละครเอกชายเจี๋ยปาวยวี่ (贾宝玉) ในนวนิยายเรื่อง *ความฝันในหอแดง* (红楼梦) สมัยราชวงศ์ชิง เป็นต้น

(2) ดัดแปลงตัวละครหญิงหงเหินยง (红娘) จากบทบาทสาวใช้ที่รับสินบนจากตัวละครเอกจางเซิงเพื่อติดต่อกับนายหญิงชุยยิ๊งยิ๊ง มาเป็นสาวใช้ที่มีบทบาทโดดเด่นทำหน้าที่เป็นแม่สื่อเชื่อมโยงระหว่างตัวละครเอกชายหญิงให้สมหวังในความรัก ด้วยบทบาทแม่สื่อที่ยึดหลักคุณธรรม ผดุงความยุติธรรม มีความเมตตาและความกล้าหาญในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อช่วยเหลือคู่รักที่มีความปรารถนาจะครองรักกันให้สมหวัง โดยไม่เกรงกลัวต่ออันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการลงทัณฑ์ของ

คุณนายชุยผู้เป็นเจ้านาย จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นแม่สื่อในอุดมคติ โดยชาวจีนใช้คำว่าหงเหนียง เป็นคำพ้องความหมายกับคำว่า เหมยเหริน (媒人) ที่แปลว่า แม่สื่อ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

(3) ดัดแปลงตัวละครหญิงคุณนายชุย จากบทบาทเดิมในตัวบทต้นแบบที่ปรากฏตัวเป็นเพียงญาติฝ่ายมารตามมีศักดิ์เป็นน้ำของจางเซิง ดัดแปลงมาเป็นคนนายชุย ในอัตลักษณ์ของความเป็นผู้ปกครองที่เคร่งครัด เป็นบุพการีที่อบรมสั่งสอนบุตรสาวตามแบบฉบับของกุลสตรีสมัยจารีต เป็นสัญลักษณ์ของผู้ปกครองที่รักษานบธรรมนียม ประเพณีตามคติขงจื้อ และปกป้องรักษาเกียรติยศชื่อเสียงของตระกูลชุย นับเป็นตัวละครที่มีการดัดแปลงมากที่สุด

3. มโนทัศน์ทางสังคมที่ปรากฏในบทละคร ซีเซียงจี้

สังคมจีนเป็นสังคมที่ยึดถือลัทธิขงจื้อเป็นหลักในการปกครองประเทศมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น (206 ปีก่อน ค.ศ.-ค.ศ.200) ลัทธิขงจื้อกำหนดความสัมพันธ์ของมนุษย์เป็นคู่ๆ โดยมีหลักปฏิบัติคือ 3 หลัก 5 จรรยา (三纲五常) 3 หลักคือ จักรพรรดิเป็นหลักของขุนนาง บิดาเป็นหลักของบุตร สามีเป็นหลักของภรรยา 5 จรรยา คือ เมตตา (仁) เที่ยงธรรม (义) มรรยาท (礼) สติปัญญา (智) และสัจจะ (信) ความคิดในปรัชญาสำนักขงจื้อสร้างเสริมเสถียรภาพให้แก่สถาบันจักรพรรดิ จึงได้รับการเชิดชูจากราชสำนักมาทุกยุคทุกสมัย แม้ในยุคราชวงศ์หยวน และราชวงศ์ชิงที่ปกครองโดยชนส่วนน้อยมองโกลกับแมนจูตามลำดับก็มิอาจปฏิเสธอิทธิพลของลัทธิขงจื้อ (พัชนี ตั้งยีนง, 2552:2) แนวคิดในปรัชญาของขงจื้อนำไปสู่การเมืองการปกครองในระบบบารามาธิปไตย และสังคมวัฒนธรรมในระบบบิดาธิปไตย

มโนทัศน์ทางสังคมที่ปรากฏในบทละครซีเซียงจี ล้วนแสดงให้เห็นถึงการผลิตซ้ำระบอบราชาธิปไตยกับระบบปิตาธิปไตย แม้ผู้ประพันธ์ตัวบทดัดแปลงซีเซียงจี จะดำรงชีวิตอยู่ภายใต้สภาพการปกครอง และสังคมวัฒนธรรมของชนชาติมองโกลก็ตาม มโนทัศน์ทางสังคมที่ปรากฏในบทละครซีเซียงจี มีลักษณะผสมผสานระหว่างสองวัฒนธรรม ดังนี้

3.1 เพศสถานะในวัฒนธรรมขงจื้อ

วัฒนธรรมขงจื้อกำหนดหลักปฏิบัติตนของสตรีไว้ด้วยคำ 4 คำ คือ สามคัล้อยตาม สี่คุณธรรม (三从四德) “สามคัล้อยตาม” หมายถึง ในชีวิตของสตรีนั้นในวัยเยาว์ให้เชื่อฟังบิดา แต่งงานแล้วให้เชื่อฟังสามี สามีตายให้เชื่อฟังบุตรชายและ “สี่คุณธรรม” หมายถึง คุณสมบัติ 4 ด้านที่สตรีพึงมี ได้แก่ เปี่ยมคุณธรรม ปิยะวาจา งามรูปลักษณ์ และเก่งการงาน (Xia et al.,1989:23)

สำหรับเรื่องคู่ครองล้วนอยู่ภายใต้ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ว่า คำสั่งของบุพการี คำเจรจาสู่ขอของแม่สื่อ (父母之命, 媒妁之言) การเลือกคู่ครองตามประเพณีต้องอยู่ภายใต้ข้อตกลงของบุพการี โดยผ่านกระบวนการเจรจาสู่ขอของแม่สื่อเท่านั้น สตรีไม่มีอิสระในการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง (Jiang,2004:8) ทั้งนี้เป็นสิทธิของบุพการีโดยสมบูรณ์ในการคัดกรองผู้ที่จะมาเป็นคู่ครองของบุตร ตามปรกติ การสมรสจะคำนึงถึงข้อพิจารณาที่ว่า เหมินตั้งฮู่ตัย (门当户对 perfect match) “เหมินตั้ง” หมายถึง หินสลักหน้าประตูที่แสดงฐานะของเจ้าบ้าน ซึ่งใช้จัดสิ่งอุปมงคลตามความเชื่อของชาวจีนในสมัยโบราณ “ฮู่ตัย” หมายถึง สัญลักษณ์ที่ติดไว้ตรงคานหน้าประตูเพื่อแสดงถึงตำแหน่งระดับขุนนางในสมัยโบราณ คำว่า “เหมินตั้งฮู่ตัย” เป็นสำนวน

หมายถึง คู่ครองที่เหมาะสมจะต้องเสมอกันด้วยฐานะการเงิน และ ฐานันดร จึงจะสามารถประกอบชีวิตครอบครัวให้อยู่ได้ยืนนาน (Yu,2010:231) การเลือกคู่ครองของชาวจีนจึงอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสม และผลประโยชน์ของวงศ์ตระกูลเป็นหลัก อีกทั้งเป็นกุศโลบายของคนจีนโบราณที่ต้องการรักษาทรัพย์สินสมบัติของตระกูลให้เพิ่มพูนและมั่นคงชั่วลูกชั่วหลาน

นวนิยายเรื่อง *ยิ๋งยิ๋งจ้วน* สมัยราชวงศ์ถังได้สะท้อนเพศสถานะที่ไม่เท่าเทียมกันของชายหญิงในสังคมปิตาธิปไตย เมื่อหญิงสาวพบกับความรักที่ตนปรารถนา จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างความรักกับจารีตการตัดสินใจทำตามความต้องการของตน ยอมฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ต่างๆ พลิกายให้กับคนรักโดยไม่เรียกรังสีใดๆ ทั้งๆ ที่รู้ดีว่าการไม่ผ่านกระบวนการสู่ขอตามประเพณีย่อมเป็นเรื่องล่อแหลมที่จะนำความหายนะมาสู่ตน สุดท้ายต้องพ่ายแพ้แก่ค่านิยมกระแสหลักของสังคมขณะนั้นที่เห็นความก้าวหน้าและความมั่นคงของชีวิตของบุรุษเพศสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด ชูยิ๋งยิ๋งต้องประสบชะตากรรมในฐานะเป็นฝ่ายถูกกระทำ มีหน้าซำยังตกเป็นจำเลยของสังคมที่ละเมิดจารีตประเพณี ไม่รักนวลสงวนตัว ถูกแม่กระทั่งชายคนรักประณามหยามเหยียดว่าเป็นหญิงกาลกิณี

แม้จะอยู่ในระบบสังคมปิตาธิปไตยเช่นเดียวกัน แต่เพศสถานะในบทละคร *ซีเซียงจี้* สมัยราชวงศ์หยวน มีความแตกต่างจากเพศสถานะในตัวบทต้นแบบสมัยราชวงศ์ถัง อาทิ ตัวละครเอกชูยิ๋งยิ๋งในตัวบทละครดัดแปลงกล้ากระทำการขัดขึ้นชนบรรรมเนียมประเพณีเช่นเดียวกับชูยิ๋งยิ๋งสมัยราชวงศ์ถัง แต่กลับได้รับการยอมรับจาก

สังคม เป็นการแสดงให้เห็นถึงความคิดที่เปิดกว้างในเรื่องความรักเสรีระหว่างชายหญิงของชนชาติมองโกล

นอกจากนี้ บทบาทของตัวละครสาวใช้หงเหินยังแตกต่างไปจากหงเหินในสมัยราชวงศ์ถังอย่างสิ้นเชิง บทบาทของแม่สื่อที่ผดุงคุณธรรมให้ความช่วยเหลือและต่อสู้เคียงคู่ไปกับตัวละครเอก ด้วยฐานะทางสังคมที่ด้อยกว่า อีกทั้งยังมีเพศสถานะที่เป็นรองจากบุรุษเพศ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมของชนชาติมองโกลมิได้เคร่งครัดในเรื่องของชนชั้นและเพศสถานะเท่าชนชาติอื่น ทั้งนี้เพราะชนชาติมองโกล เป็นชนเผ่าเร่ร่อน มิได้รับการบ่มเพาะวัฒนธรรมขงจื้อเช่นชนชาติอื่น

3.2 คุณธรรมจริยธรรมหลักของสังคมจีน

สังคมจีนได้ชื่อว่าเป็น “สังคมแห่งจารีตและจริยธรรม” (礼仪之邦) สืบเนื่องจากอิทธิพลของแนวคิดปรัชญาสำนักขงจื้อที่ปลูกฝังกันมาอย่างช้านาน หลักขงจื้อกำหนดหลักจริยธรรมของมนุษย์ไว้ 5 ประการคือ 1) มนุษยธรรมหรือความรักที่มีต่อมนุษยชาติ (仁) 2) ความจงรักภักดี (忠) 3) ความซื่อสัตย์ (信) 4) ความกตัญญู (孝) และ 5) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (恕) หลักจริยธรรมทั้ง 5 ประการนี้ เป็นหลักการครองตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงามเพื่อความสงบสุขของสังคม (Xia et al., 1989: 34)

คุณธรรม จริยธรรมต่างๆข้างต้น แทรกซึมอยู่ในเนื้อหาและตัวละคร เช่น ความซื่อสัตย์ของตัวละครเอกชาย ความภักดีของตัวละครเอกหญิง และความกล้าหาญในการผดุงคุณธรรมของตัวละครสาวใช้ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมขงจื้อซึ่งถูกถ่ายทอด และซึมซับอยู่ในสังคมจีน ด้วยกลวิธีการผลิตซ้ำ ของผลงานในขนบวรรณศิลป์จีน

3.3 ระบบสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ

ระบบสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ (科举制度) นี้ เริ่มใช้เป็นครั้งแรกในสมัยราชวงศ์สุย (ค.ศ. 589-618) (Zhang and Qiu, 1997: 319-320) เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ชนชั้นกลางหรือแม้แต่ชนชายขอบมีโอกาสเลื่อนชั้นทางสังคม โดยเข้ามาสอบคัดเลือกเป็นขุนนางใหม่ในราชสำนัก ทำให้สามัญชนทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันในการแข่งขันสอบคัดเลือก และทำให้ราชสำนักได้คัดเลือกขุนนางจากบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยในการปกครองบ้านเมือง สร้างความรุ่งเรืองให้ประเทศชาติ แต่ในอีกแง่หนึ่ง ระบบนี้ก็ทำให้บังเกิดผลเสียแก่สังคมคือ สามัญชนหรือชนชายขอบต่างมุ่งมั่นที่จะอาศัยระบบการสอบคัดเลือกเพื่อเลื่อนฐานะของตนสู่ความมั่งคั่ง ลาภยศ สรรเสริญ ต้องเสียสละความสุขส่วนตัวและครอบครัว พลัดพรากจากคนรัก ทอดทิ้งบิดามารดา ภรรยาบุตรธิดา หรือแม้กระทั่งยอมสยบต่ออำนาจและเงินตรา เพียงเพื่อเดินทางสู่ศูนย์กลางอำนาจการปกครอง สู่จุดหมายปลายทางความฝันของชีวิต สร้างความระทมขมขื่นให้กับผู้อยู่เบื้องหลัง (Zhang and Qiu, 1997: 352)

สมัยราชวงศ์หยวน ซึ่งปกครองโดยชนชาติมองโกล ปัญญาชนของชนชาติอื่นถูกลดทอนความสำคัญลงจนอยู่ในสภาพที่เป็นพลเมืองชายขอบของสังคม มีการจัดลำดับฐานะทางสังคมเป็น 10 ลำดับ คือ 1) ขุนนาง 2) ข้าราชการ 3) พระภิกษุ 4) นักพรต 5) แพทย์ 6) ช่างฝีมือ 7) พรานล่าสัตว์ 8) หญิงคณิกา 9) บัณฑิต 10) ขอทาน บัณฑิตถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 9 ซึ่งต่ำกว่าหญิงคณิกา และอยู่เหนือลำดับสุดท้ายคือขอทาน (Shanshan, 2013: 10) การที่สมัยราชวงศ์หยวนไม่ได้ให้ความสำคัญต่อระบบการสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ จึงมีการเปิดสอบคัดเลือกเพียง 7 ครั้งเท่านั้น อีกทั้งแต่ละครั้งยังจำกัดสิทธิ์ในการ

เข้าสอบของชนชาติอื่นด้วย (Zhang and Qiu, 1997: 334) นับเป็นการลดทอนความสำคัญของบัณฑิตหรือชนชั้นปัญญาชนของชนชาติอื่น ซึ่งเคยเป็นชนชั้นที่ได้รับยกย่องจากสังคมจีน สร้างความขมขื่นให้กับชนชั้นปัญญาชนของชนชาติอื่นเป็นอย่างมาก ทำให้บัณฑิตจำนวนมากไม่มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถทางการศึกษามาเลื่อนชั้นทางสังคมของตน (Shanshan, 2013: 10)

ในบทละคร *ซีเซียงจี* หวังฉือผู้ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมการเข้าสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ เพื่อเลื่อนสถานะจากสามัญชนขึ้นเป็นขุนนางราชสำนักตามวิถีแห่งแนวความคิดปรัชญาขงจื้อ แต่ได้ลดระดับความสำคัญลง โดยให้ตัวละครเอกชายใน *ซีเซียงจี* จำเป็นต้องเดินทางไปสอบคัดเลือกอย่างมีเงื่อนไขเพราะการบังคับของคุณนายชุย มิได้เกิดจากความตั้งใจของตน แต่เกิดจากแรงบันดาลใจและแรงผลักดันจากความรักที่มีต่อชุยยงยิ๊ง ซึ่งต่างกับจางเซิงใน *ตัวบทต้นแบบ* ยิ่งยิ่งจ้วน สมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งให้ความสำคัญกับการสอบคัดเลือกเป็นขุนนางเหนือสิ่งอื่นใด

บทสรุป

การวิจัยนี้ได้ผลเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า บทละคร *ซีเซียงจี* นำเนื้อหาและการสร้างตัวละครที่ปรากฏในนวนิยาย *ยงยิ๊งจ้วน* มาดัดแปลงและนำเสนอในรูปแบบบทละครซึ่งเป็นงานวรรณกรรมกระแสหลักในสมัยราชวงศ์หยวน โดยผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการขยายความ การตัดทอน และการดัดแปลง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทเหล่านี้แสดงให้เห็นว่างานวรรณศิลป์ต่างสามารถส่องทางให้แก่กันทั้งข้ามรูปแบบและข้ามยุคข้ามสมัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า มโนทัศน์ทางสังคมที่ปรากฏในบทละครซีเซียงจี้ ทำให้เห็นความเหมือนและความต่างของสังคมจีนภายใต้การปกครองของชนชาติอื่นกับชนชาติมองโกล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา (CU GRADUATE SCHOOL THESIS GRANT) จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ รองศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ตั้งยีนยง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บรรณานุกรม

- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2553). **ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ: วรรณคดีเปรียบเทียบ: กระบวนทัศน์และวิธีการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชนี ตั้งยีนยง. (2552). **กวีนิพนธ์สงครามจีนราชวงศ์ถัง : การศึกษาเชิงวาทกรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ลดา ดีมาก.(2555). **การสร้างเรื่องเล่าและตัวละคร “ซูสีไทเฮา” ในวรรณกรรม ภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Monika Motsch.(2008).**Zhongguo Zhongduanpian Xushi Wenxueshi** 中国中短篇叙事文学史.Trans.by Weilin. Shanghai: Huadong Shifan Daxue Chubanshe.
- Shanshan Zhenming 杉山正明.(2013) **Hubiliede Tiaozhan** 忽必烈的挑战 .Trans.by Zhou Junyu. Shanghai: Shehui Kexue Wenxian Chubanshe.
- Jiang Xingyu 蒋星煜.(2004). **Xixiangji Yanjiu yu Xinshang** 西厢记研究与欣赏.Shanghai: Shanghai Cishu Chubanshe.
- Yu Bo 余波.(2010).**Zhongguo Dabaik Quanshu** 中国大百科全书. Beijing: Zhongguo Dabaik Quanshu Chubanshe.
- Xia Zhengnong, 夏征农 et al. eds.(1989) **Ci Hai** 辞海. Shanghai: Shanghai Cishu Chubanshe.
- Zhang Yanjin 张燕瑾.(2011). **Zhang Yanjin Jiang Xixiangji** 张燕瑾讲西厢记.Tianjin: Tianjin Guji Chubanshe.
- Zhang Jinpan and Qiu Yuanxian 张晋潘,邱远献.(1997).**Keju Zhidu Shihua: Gudai Wenhua Zhuantishi: Zhongguo Lishi Xiaocongshu Heji** 科举制度史话: 古代文化专题史:中国历史小丛书合集. Beijing: Zhonghua Shuju Chubanshe.

Intertextuality in the Chinese Play *XI XIANG JI* of the Yuan Dynasty

Sunee Niamkam

ABSTRACT

This research paper aims to study the intertextuality in the Chinese play “*The Romance of West Chamber*” of Yuan Dynasty by comparing with the novel “*The Biography of Yingying*” of Tang Dynasty, and also analyze the social concepts reflected in the play “*The Romance of West Chamber*”. The results of this research show that 1) the contents and the characters in the play “*The Romance of West Chamber*” are divided into 3 categories, i.e. the newly written in addition to, the deleted one, and the one adapted from the original version, and 2) the social concepts reflected in the play “*The Romance of West Chamber*” in the period of Yuan Dynasty under the reign of Mongol, e.g. gender status in Confucius cultures, virtues and ethics in Chinese society are still imparted, but with less significance and stringency, from the original version of “*The Biography of Yingying*”, which was composed in Tang Dynasty period of Han people.

Keywords: *Intertextuality, Xi Xiang Ji, Yuan Dynasty, Yingying Zhuan*

การขัดเกลาร่างกายเป็น “วิญญูชน” ตามแนวทางของตำราทั้งสี่

สยมพร ฉันทสิทธิพร¹

บทคัดย่อ

การขัดเกลาร่างกาย (修身) เป็นหัวใจสำคัญของอุดมการณ์
ลัทธิขงจื๊อ “วิญญูชน” (君子) ถือเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นแห่งการเป็น
มนุษย์ที่สมบูรณ์ ตำราทั้งสี่* ที่ถือเป็นพื้นฐานของตำราลัทธิขงจื๊อมีเนื้อหา
กล่าวถึงวิญญูชนเป็นจำนวนมาก บทความนี้จะอภิปรายในประเด็น
ต่างๆ ได้แก่ คุณสมบัติแห่งความเป็นวิญญูชน ขั้นตอนการขัดเกลาร่างกาย
ไปสู่ความเป็นวิญญูชน และกลวิธีทางภาษาในการนำเสนอและ
ปลูกฝังเรื่องความเป็นวิญญูชน ลัทธิขงจื๊อต้องการปลูกฝังวิญญูชนให้มี
บุคลิกและคุณสมบัติที่เหมาะสมกับงานราชการ ซึ่งเป้าหมายหลักแห่ง
ความคิดลัทธิขงจื๊อคือการสร้างการเมืองการปกครองแห่งคุณธรรม
คำสำคัญ ลัทธิขงจื๊อ วิญญูชน ขัดเกลาร่างกาย คุณธรรม ตำราทั้งสี่

คำว่าจวินจื่อ (君子) แต่เดิมเป็นคำเรียกชนชั้นสูงระดับ
เจ้านาย ขงจื๊อเป็นผู้ให้นิยามคำว่า 君子 ใหม่ให้มีความหมายว่า “วิญญู
ชน” ซึ่งหมายถึงผู้ที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม ปฏิบัติตามจารีต และมี

¹ สยมพร ฉันทสิทธิพร อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ และนิสิตหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

* ตำราทั้งสี่ ประกอบด้วย ตำราต้าเสวีย ตำราหลุนยวี่ ตำราเมิ่งจื่อ ตำราจางยง เป็นตำราที่ถือ
เป็นบันไดขั้นแรกของการศึกษาในลัทธิขงจื๊อ

การศึกษา² นับแต่ยุคขงจื๊อเป็นต้นมา คำว่า 君子 ได้กลายเป็นคำเรียกบุคคลผู้ก่อปรด้วยคุณธรรม ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นชนชั้นสูงเท่านั้น³

ในตำราตัวเสวียบทคัมภีร์ได้กล่าวว่า “ตั้งแต่โอรสสวรรค์ลงมาถึงประชาชนคนธรรมดา ทั้งหมดล้วนต้องถือการขัดเกลادنองเป็นแก่น”⁴ (自天子以至于庶人，壹是皆以修身为本) แท้จริงแล้ว การขัดเกลادنองจากภายในเป็นงานของกษัตริย์เรื่อยไปจนถึงสามัญชน ซึ่งมีหลักการและพื้นฐานเดียวกัน ต่างกันเพียงการนำไปปฏิบัติใช้ในบทบาททางสังคมที่แตกต่าง สำหรับผู้ไม่ได้ดำรงฐานะกษัตริย์ การขัดเกลادنองเพื่อเป็นวิญญูชนคืองานพื้นฐานสำหรับผู้ได้รับการศึกษาอบรม

ในลัทธิรุแบ่งสภาวะธรรมชั้นต่างๆ ออกเป็น อริยบุคคล (圣人) ปราชญ์ (贤者) และวิญญูชน ถือได้ว่าปราชญ์และอริยบุคคลไม่ใช่สภาวะที่บุคคลธรรมดาจะไปถึงได้ แต่วิญญูชนเป็นสภาวะธรรมพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ นักลัทธิรุมองว่าหากบุคคลตั้งใจขัดเกลادنอง การไปสู่สภาวะความเป็นวิญญูชนไม่ใช่สิ่งที่ยากเกินเอื้อม แต่หากกล่าวในแง่ของสถานะทางสังคม วิญญูชนก็ยังคงเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นปัญญาชน (士) ขุนนางบัณฑิต (士大夫) ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของงานรับราชการอีกด้วย

² Lee Dian Rainey, *Confucius and Confucianism*, (Oxford: Wiley-Blackwell, 2010), 42.

³ Yu Yingshi 余英时, *Xiandai ruxue de huigu yu zhanwang* 《现代儒学的回顾与展望》, (北京: 生活·读书·新知三联书店, 2012), 275.

⁴ Daxue ·Jing yi zhang 《大学·经一章》 Zhu Xi 朱熹, *Sishu zhangju jizhu* 《四书章句集注》, (北京: 中华书局, 2010), 5.

1. คุณสมบัติแห่งความเป็นวิญญูชน

คุณสมบัติแห่งความเป็นวิญญูชนคือ การเป็นผู้มีจิตใจภายใน และกิริยาภายนอกทั้งดงามเสมอกัน เป็นผู้เปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรม สามารถปฏิบัติตนในหลักการใช้ชีวิตประจำวันและจัดการเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ภาพความเป็นวิญญูชนนั้นปรากฏในตัวบทตำราทั้งสี่ ดังนี้

ขงจื๊อกล่าวว่า “เมื่อเนื้อแท้อยู่เหนือการอบรมก็จะหายาบ แต่เมื่อการอบรมอยู่เหนือกว่าเนื้อแท้ก็จะเป็นพวกเจ้าหน้าที่ขึ้นผู้น้อย เมื่อการอบรมและเนื้อแท้เสมอกันจากนั้นจึงเป็นวิญญูชน”⁵

子曰：“质胜文则野，文胜质则史。文质彬彬，然后君子。”

ในบทอรรถาธิบายของจูซืออธิบายว่า พวกเจ้าหน้าที่ขึ้นผู้น้อยจะทำงานเกี่ยวกับเอกสารมาก พวกนี้มีความรู้กว้างขวางได้ฟังมามาก แต่ความซื่อสัตย์กลับมีน้อย⁶ จากตัวบทดังกล่าวทำให้ทราบว่ ลักษณะที่เป็นแก่นแท้ของวิญญูชนไม่ใช่อาศัยการอบรมจรรยา มารยาทมาอย่างดีเพียงเท่านั้น แต่สิ่งที่สำคัญไม่แพ้กันคือการมีเนื้อแท้อันดีงามมาจากภายใน ซึ่งนั่นหมายความว่า วิญญูชนจะดงามที่สุดเมื่อมีความสมดุลระหว่างการปฏิบัติจารีตและการแสดงออกถึงเนื้อแท้อย่างจริงใจอันเป็นแก่นของคำสอนของลัทธิรุ่ แต่หากบุคคลแสดงออกซึ่งเนื้อแท้แห่งความเป็นคนผู้นั้นแต่ถ้อยคำเดียวโดยไม่รับการควบคุมจรรยา มารยาทของตนให้แสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะแล้ว ย่อมถูกมองว่าเป็นบุคคลโง่งมงายหรือเป็นผู้มักกระทำตามอำเภอใจ

⁵ Lunyu · Yongye 《论语·雍也》Ibid., 86.

⁶ Ibid.

นอกจากนี้ยังมีตัวบทที่สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับตัวตนภายใน เช่น

ขงจื๊อกล่าวว่า “เป็นมนุษย์แต่ไร้มนุษยธรรม จาริตจะมีความหมายอะไร เป็นมนุษย์แต่ไร้มนุษยธรรม คนตรีจะมีความหมายอะไร”⁷

子曰：“人而不仁，如礼何？人而不仁，如乐何？”

จะเห็นได้ว่า ตัวบทมุ่งเน้นความเป็นวิญญูชนที่คุณสมบัติจากภายใน ไม่ใช่เพียงเปลือกที่ฉาบให้ดูดีภายนอก ถึงแม้ว่าลัทธิหฺงจะเน้นเรื่องการปฏิบัติจาริต อย่างไรก็ตามจาริตนั้นไม่อาจแยกเป็นอิสระจากมนุษยธรรมภายในใจ กล่าวคือ การปฏิบัติจาริตแต่ไร้ความดีงามที่มาจากภายในย่อมเป็นจาริตจอมปลอม ยังมีตัวบทอีกหลายตอนที่อธิบายลักษณะสำคัญของความเป็นวิญญูชน ที่จะต้องมีคุณสมบัติมาจากเนื้อแท้ภายใน มีความแน่วแน่ มุ่งมั่น กล่าวหาญในความดีงาม เช่น

วิญญูชนแท้จริงมีความสุขภาพอ่อนโยนแต่ไม่ไหลไปตามกระแส⁸

君子和而不流

ขงจื๊อกล่าวว่า “วิถีแห่งวิญญูชนมีสามประการ แต่เรายังไม่สามารถเท่าเทียมได้* ผู้มีมนุษยธรรมไม่วิตกกังวล ผู้มีปัญญาไม่สับสน ผู้มีความกล้าย่อมไม่กลัว” จื่อกั๋งกล่าวว่า “นี่คือวิถีของอาจารย์เอง”⁹

子曰：“君子道者三，我无能焉：仁者不忧，知者不惑，勇者不惧。”子贡曰：“夫子自道也。”

⁷ Lunyu · Bayi 《论语·八佾》 Ibid., 62.

⁸ Zhongyong · Dishizhang 《中庸·第十章》 Ibid., 23.

* คำกล่าวที่ว่า “แต่เรายังไม่สามารถเท่าเทียมได้” เป็นการกล่าวอย่างถ่อมตัว

⁹ Lunyu · Xianwen 《论语·宪问》 Ibid., 146.

ขงจื๊อกล่าวว่า “วิญญูชนใช้ความเที่ยงธรรมเป็นเนื้อ
แท้ ใช้จารีตเป็นแนวปฏิบัติ ใช้ความอ่อนน้อมถ่อมตนในการ
แสดงออก ใช้ความจริงใจทำให้สมบูรณ์ นี่แหละคือ วิญญูชน”
10

子曰：“君子义以为质，礼以行之，孙以出之，信
以成之。君子哉！”

จากตัวบทที่หยิบยกมา สะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมในหลักการ
ใหญ่ๆ ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นมาตรฐานของวิญญูชนก็คือ การมี
มนุษยธรรม (仁) ความเที่ยงธรรม (义) จารีตธรรม (礼) ปัญญา
ธรรม (智) และสัจจะธรรมหรือความมีสัจจะ (信) รวมเป็น
คุณธรรมทั้งห้าประการในลัทธิหฺรู (五常之德)

“มนุษยธรรม” ในลัทธิหฺรูเป็นมโนทัศน์ที่มีความหมาย
กว้างขวางมาก และเป็นมโนทัศน์ที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดในตัว
ทั้งสี่ โดยทั่วไปแล้ว “มนุษยธรรม” หมายถึงการรักมนุษย์¹¹ ซึ่งมีความ
กตัญญูและเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่เป็นพื้นฐาน อีกประการคือ การ
เอาชนะตนเองและฟื้นฟูจารีต นอกจากนี้ยังหมายถึงความปรารถนาดี
แก่ผู้อื่น เช่น การนำใจเขามาใส่ใจเรา ตลอดจนสนับสนุนให้ผู้อื่นได้ตั้ง
มั่นหรือสร้างรากฐานของเขาเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ความกตัญญูและเชื่อฟังเป็นรากฐานแห่งการปฏิบัติ
มนุษยธรรมเป็นแน่แท้¹²

孝悌也者，其为仁之本与

เอาชนะตนเองและฟื้นฟูจารีต คือ มนุษยธรรม¹³
克己复礼为仁

¹⁰ Lunyu · Weilinggong 《论语·卫灵公》 Ibid., 155.

¹¹ Lunyu · Yanyuan 《论语·颜渊》 Ibid., 131.

¹² Lunyu · Xue'er 《论语·学而》 Ibid., 50.

¹³ Lunyu · Yanyuan 《论语·颜渊》 Ibid., 125.

ผู้มีมนุษยธรรมนั้น สิ่งที่ตนเองปรารถนาจะตั้งมั่นก็
ช่วยเหลือให้ผู้อื่นตั้งมั่นด้วย สิ่งที่ตนปรารถนาจะไปให้ถึงก็
ช่วยเหลือผู้อื่นไปให้ถึงด้วย¹⁴

夫仁者，己欲立而立人，己欲达而达人。

แข็งแกร้ง ยืนหยัด เรียบง่าย สำรวมวาจา ใกล้กับ
มนุษยธรรม¹⁵

刚、毅、木、讷近仁。

จื่อจางถามจื่อเถี่ยวเกี่ยวกับมนุษยธรรม จื่อเถี่ยวตอบว่า
“สามารถปฏิบัติให้สำเร็จได้อย่างครบถ้วนคือมนุษยธรรม” จื่อจาง
ขอให้อธิบาย จื่อเถี่ยวตอบว่า “ให้เกียรติ ใจกว้าง จริงใจ มุ่งมั่น
เมตตา เมื่อให้เกียรติผู้คนจะไม่ดูแคลน เมื่อใจกว้างจะได้
มวลชน เมื่อจริงใจผู้คนจะเชื่อถือ เมื่อมุ่งมั่นจะมีผลงาน เมื่อ
เมตตาจะใช้คนได้”¹⁶

子张问仁于孔子。孔子曰：“能行五者于天下为仁
矣。”请问之。曰：“恭、宽、信、敏、惠。恭则不侮，宽
则得众，信则人任焉，敏则有功，惠则足以使人。”

จากตัวอย่างที่ยกมาเราอาจกล่าวได้ว่า มนุษยธรรมครอบคลุม
คุณธรรมจำนวนมาก เป็นรากแก้วของวิธีคิดและเป็นรากฐานที่ใช้
เชื่อมโยงคุณธรรมทั้งปวง เป็นทั้งคุณธรรมที่ตั้งต้นมาจากภายในและ
แสดงออกสู่ภายนอกด้วย

“ความเที่ยงธรรม” ในตำราจางยงอธิบายว่า คือ ความ
เหมาะสม (义者，宜也)¹⁷ เป็นการกระทำในสิ่งที่เหมาะสม สมควร
กระทำ เป็นหลักธรรมที่ใช้ตอบโต้และรับมือกับผลประโยชน์ (利)

¹⁴ Lunyu · Yongye 《论语·雍也》 Ibid., 89.

¹⁵ Lunyu · Zilu 《论语·子路》 Ibid., 139.

¹⁶ Lunyu · Yanghuo 《论语·阳货》 Ibid., 165.

¹⁷ Zhongyong · Di'ershizhang 《中庸·第二十章》 Ibid., 30.

เมื่อเกิดความขัดแย้งในคู่ความสัมพันธ์ ความเที่ยงธรรมเป็นสิ่งที่ตัดสินว่า กระทำได้หรือไม่ เอาได้หรือไม่ ถ้าหากสอดคล้องกับความถูกต้องเที่ยงธรรม ก็ย่อมเป็นสิ่งที่กระทำได้ แสวงหาได้ ซึ่งความถูกต้องเที่ยงธรรมนั้นวัดได้จากการที่บุคคลควรทำในสิ่งที่อิงกับความรับผิดชอบและสถานะของตัวเอง ดังนั้นการยึดมั่นในความถูกต้องเที่ยงธรรมเป็นเครื่องหมายของวิญญูชน ซึ่งจะตรงข้ามกับพาลชนที่แสวงหาผลประโยชน์ก่อน วิญญูชนในลัทธิขงจื๊อให้ความสำคัญกับความเที่ยงธรรมและไม่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนตน (重义轻利) ทั้งนี้ย่อมไม่ได้เหมารวมถึงการที่บุคคลพึงได้มาโดยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพภาพของผู้นั้นๆ ดังเช่น

วิญญูชนพะวงแต่ความเที่ยงธรรม พาลชนพะวงแต่
ผลประโยชน์¹⁸

君子喻于义，小人喻于利。

“จารีตธรรม” เมื่อมีมนุษยธรรมเป็นคุณสมบัติภายใน คุณสมบัติอันดีงามเหล่านั้นย่อมต้องการการการแสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจารีตก็คือกฎเกณฑ์ จรรยา มารยาท ตลอดจนบรรทัดฐานแห่งการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นสิ่งที่ใช้รองรับการแสดงออกซึ่งมนุษยธรรมของแต่ละบุคคลนั่นเอง การแสดงออกซึ่งจารีตต้องประกอบไปด้วยอารมณ์พื้นฐานของความเป็นมนุษย์ และที่สำคัญคือ หากปฏิบัติจารีตแต่ปราศจากมนุษยธรรมในใจก็เท่ากับขาดความจริงใจ และหากไม่ใช้จารีตมาเป็นบรรทัดฐานควบคุมความประพฤติการแสดงออกก็ย่อมทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นขาดความยับยั้ง ขาดความพอเหมาะพอดี ดังตัวอย่าง

¹⁸ Lunyu · Li'ren 《论语·里仁》 Ibid., 72.

ความเคารพที่ปราศจากจารีตคือความเหน้อยเปล่า
 ความสำรวมที่ปราศจากจารีตเป็นเพียงความหวาดกลัว ความ
 กล้าหาญที่ปราศจากจารีตคือการสร้างความวุ่นวาย ความ
 ตรงที่ปราศจากจารีตคือการทำร้ายคน¹⁹

恭而无礼则劳，慎而无礼则蒞，勇而无礼则乱，
 直而无礼则绞。

“ปัญญารธรรม” ในความหมายของลัทธิรุคือ ปัญญาในการ
 แยกแยะผิดชอบชั่วดี ซึ่งเป็นพื้นฐานให้กับสำนักแห่งความเที่ยงธรรม
 ของแต่ละบุคคล และสำหรับผู้ที่ไม่ใช่อริยบุคคลนั้น ปัญญาจะต้องเกิด
 จากการเรียนรู้ และความรู้ที่ได้จากการเรียนในความหมายของลัทธิรุ
 จะไม่ใช่ความรู้เชิงวิทยาการ แต่เป็นความรู้เพื่อการจัดการ
 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่รอบตัวเราอย่างไร²⁰ ทว่าการมีปัญญา
 ธรรมไม่ได้เป็นสิ่งรับประกันได้ว่าผู้นั้นจะมีคุณธรรมถ้าหากยังไม่ได้ลง
 มือปฏิบัติดังที่ตั่วบทกล่าวได้

ปัญญาถึง แต่ไม่อาจรักษามนุษยธรรมไว้ได้ ถึงแม้ว่า
 จะได้ม่าย่อมจะเสียไปแน่แท้²¹

知及之，仁不能守之，虽得之，必失之。

“สัจจะธรรม” หมายถึงการรักษาความเชื่อถือ รับผิดชอบใน
 คำพูดของตน และการไม่กล่าววาจาที่นอกเหนือไปจากการกระทำ เช่น
 จื่อเซี่ยกล่าวว่า “เคารพนับถือปราชญ์เพื่อแก้ไข
 กามารมณ์ในใจตนเอง รับใช้บิดามารดาอย่างเต็มกำลัง รับใช้

¹⁹ Lunyu · Taibo 《论语·泰伯》Ibid., 99.

²⁰ Lee Dian Rainey, *Confucius and Confucianism*, 31.

²¹ Lunyu · Weilinggong 《论语·卫灵公》Zhu Xi 朱熹, *Sishu zhangju jizhu* 四书章句集注, 156.

กษัตริย์อุทิศชีวิต คบมิตรกล่าววาทะรักษาสัตย์ แม้ใครกล่าวว่า
ไม่ได้รู้เรียน แต่เรากล่าวว่า ได้รู้เรียนแล้วอย่างแน่นอน”²²

子夏曰：“贤贤易色；事父母，能竭其力；事君，
能致其身；与朋友交，言而有信。虽曰未学，吾必谓
之学矣。”

กล่าวโดยสรุป คุณธรรมทั้งห้าประการเป็นคุณลักษณะทั่วไป
ของความป็นวิญญูชน เป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม
ตามจากตัวบทโดยเฉพาะตำราหุนยฺหวี่ที่เป็นหลักฐานรวบรวมวาทะ
ของขงจื๊อไว้มากที่สุด ทำให้สามารถสรุปได้ว่าในบรรดาคุณธรรมทั้งห้า
ประการและคุณธรรมอื่นๆ อีกจำนวนหนึ่งมี “มนุษยธรรม” เป็น
พื้นฐานสำคัญที่สุดและนับว่าเป็นคุณธรรมที่สูงส่งที่สุดอีกด้วย

นอกเหนือจากคุณธรรมที่ออกมาจากภายในแล้ว ความเป็น
วิญญูชนยังรวมไปถึงความสามารถในการตอบโต้กับสถานการณ์ต่างๆ
หรือจัดการเรื่องราวต่างๆ ให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและมีความเหมาะสม ดังที่
ขงจื๊อกล่าวว่า “วิญญูชนไม่ใช่ภาชนะ”²³ (君子不器) ซึ่งบท
อธิบายของจูซีได้อธิบายว่า ภาชนะแต่ละอย่างนั้นสามารถรองรับ
การใช้งานได้เพียงอย่างเดียว ดังนั้นไม่ว่าตกอยู่ในสถานการณ์หรือ
สถานภาพใดก็ตาม วิญญูชนแท้จริงต้องสามารถแสดงศักยภาพของตน
อันจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมออกมาได้²⁴ นี่ย่อมแสดงให้เห็นว่า
วิญญูชนไม่ใช่เป็นเพียงตัวแทนแห่งคุณธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวแทน
ของความฉลาดสามารถด้วย กล่าวคือ ความสามารถของวิญญูชนต้องม
ความกว้างขวางรอบด้าน หากแม้มีคุณธรรมงดงามแต่ความสามารถ

²² Lunyu · Xue'er 《论语·学而》Ibid., 51.

²³ Lunyu · Weizheng 《论语·为政》Ibid., 58.

²⁴ Ibid.

ค่อนข้างจำกัด ย่อมไม่นับเป็นวิญญูชนที่สมบูรณ์ ดังนั้นการมองวิญญูชนว่าเป็นตัวแทนแห่งคุณธรรมแต่ด้านเดียวย่อมไม่ถูกต้อง

2. ขั้นตอนการปฏิบัติตนไปสู่ความเป็นวิญญูชน

ในตำราทั้งสี่ที่กล่าวถึงเรื่องวิญญูชน เราสามารถสรุปขั้นตอนการขัดเกลาก่อนตนเองไปสู่ความเป็นวิญญูชน เป็นแนวทางได้ดังนี้ ขั้นแรก คือ การเรียนรู้ให้เข้าใจ ขั้นถัดมาคือการใช้ความซื่อสัตย์ (诚) จริงใจในการลงมือปฏิบัติ และขั้นสุดท้ายคือ การสำรวจตรวจสอบตนเอง

ลัทธิรุเชื่อว่าขั้นแรกของการเป็นเป็นวิญญูชนผู้ก่อปรด้วยคุณธรรมและจรรยา ก็คือการเรียนรู้ การเรียนโดยหลักใหญ่แล้วเป็นไปเพื่อให้รู้แจ้งในหลักการจัดการความสัมพันธ์ของผู้คนและสรรพสิ่ง นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์เพื่อใช้ในเชิงสุนทรียะอีกประการหนึ่ง ขงจื้อได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนไว้ดังนี้

ขงจื้อกล่าวว่า ศิษย์เอ๋ย ไฉนพวกเจ้าไม่ศึกษา คัมภีร์กวีนิพนธ์ คัมภีร์กวีนิพนธ์สามารถใช้สร้างแรงบันดาลใจ สามารถใช้พิจารณา สามารถใช้ในการสมาคม สามารถใช้ระบายอารมณ์ เรื่องไกลให้รู้จักปรนนิบัติบิดา เรื่องไกลให้รู้จักรับใช้เจ้านาย อีกทั้งยังช่วยในการเรียนรู้ชื่อนก สัตว์ และต้นไม้นานาชนิดอีกด้วย²⁵

子曰：“小子何莫学夫诗？诗，可以兴，可以观，可以群，可以怨。迩之事父，远之事君。多识于鸟兽草木之名。”

²⁵ Lunyu · Yanghuo 《论语·阳货》 Ibid., 166.

ไม่เรียนคัมภีร์กวีนิพนธ์ย่อมไม่อาจใช้คำพูดถ้อย
เจรจาได้... ไม่เรียนจาริตยย่อมไม่อาจตั้งมั่นได้²⁶

不学诗，无以言。...不学礼，无以立。

รักมนุษยธรรมแต่ไม่รักการเรียนรู้ โทษที่บังเกิดคือ
ความโง่ รักปัญญาแต่ไม่รักการเรียนรู้ โทษที่บังเกิดคือความ
เลือนลอยไร้แก่นสาร รักสัจจะแต่ไม่รักการเรียนรู้ โทษที่
บังเกิดคือการบั่นทอนตนเอง รักความตรงแต่ไม่รักการเรียนรู้
โทษที่บังเกิดคือการทำร้ายคน รักความกล้าหาญแต่ไม่รักการ
เรียนรู้ โทษที่บังเกิดคือความยุ่งวุ่นวาย รักความแข็งแกร่งแต่
ไม่รักการเรียนรู้ โทษที่บังเกิดคือความใจกล้าบ้าบิ่น²⁷

好仁不好学，其蔽也愚；好知不好学，其蔽也
荡；好信不好学，其蔽也贼；好直不好学，其蔽也绞；好
勇不好学，其蔽也乱；好刚不好学，其蔽也狂。

เราจะเห็นได้ว่า ความสำคัญของการเรียนรู้นอกจากจะเป็น
ประโยชน์กับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและจัดการ
เรื่องราวในชีวิตประจำวันแล้ว การไม่เรียนรู้ให้เข้าใจและถ่องแท้ก่อน
ลงมือปฏิบัติคุณธรรมแต่ละด้าน กลับก่อโทษกับผู้ปฏิบัติอย่างมหันต์
ด้วย เนื่องจากคุณธรรมแต่ละด้านก็ล้วนมีหลักการของตัวเองทั้งสิ้น
เช่น มนุษยธรรมซึ่งแสดงออกด้วยความรักนั้น มีหลักการสำคัญ คือ
การปฏิบัติไม่เกินหลักคู่ความสัมพันธ์ หากไม่เข้าใจในจุดนี้จะทำให้การ
รักมนุษยกลายเป็นการปฏิบัติที่ก้าวล่วงคู่ความสัมพันธ์จนเกิดความไม่
เหมาะสมได้ การรักปัญญาที่ไม่เรียนให้รู้ว่าเป็นไปเพื่อการ
แยกแยะผิดชอบชั่วดี ก็อาจนำความฉลาดไปใช้ในทางที่ผิดได้ การรัก
สัจจะแต่ไม่เรียนรู้ว่าสัจจะจะต้องวางอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง ก็

²⁶ Lunyu · Jishi 《论语·季氏》 Ibid., 162.

²⁷ Lunyu · Yanghuo 《论语·阳货》 Ibid., 165-166.

จะทำให้เกิดการตกปากรับคำในเรื่องที่ขาดความถูกต้องเที่ยงตรง ความตรงที่ไม่ผ่านการเรียนรู้จะทำให้ผู้รักความตรงนั้นอาจพลาดพลั้ง กล่าววาทะที่มุ่งหาผู้อื่น ส่วนความกล้าหาญและแข็งแกร่งที่ไม่ผ่านการเรียนรู้จะทำให้กลายเป็นผู้ใจกล้าบ้าบิ่นก่อความวุ่นวายได้ง่าย

สำหรับเนื้อหาของการเรียนรู้นั้น ลัทธิขงจื๊อเชื่อมั่นตามแนวทางของอริยกษัตริย์หรืออริยบุคคล ดังนั้นแหล่งของการอ้างอิงที่ดีที่สุด คือ ตำราคลาสสิกที่เหล่าอริยบุคคลรังสรรค์ขึ้น เช่น *คัมภีร์ทั้งห้า* และ *ตำราทั้งสี่* เป็นต้น

ส่วนลำดับในการเรียนนั้น ขั้นตอนแรกจะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจถ่องแท้ก่อน เมื่อเข้าใจถ่องแท้แล้วจึงปฏิบัติคุณธรรมได้ และสามารถจัดการเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนความสัมพันธ์รอบตัวได้ ใน *ตำราตัวเดียว* ได้กล่าวถึงขั้นตอนเริ่มต้นของการเรียน คือ “การถ่องแท้สรรพสิ่ง” (格物) และ “เพิ่มพูนความรู้” (致知)

อรรถาธิบายของจูซีได้อธิบายเรื่องการถ่องแท้สรรพสิ่งและเพิ่มพูนความรู้ไว้ว่า การถ่องแท้สรรพสิ่ง หมายถึงแจ่มแจ้งในหลักการ (หลี่) ทั้งหมดของทุกสิ่งทุกเรื่อง เพื่อให้ไม่มีความรู้ใดที่ไม่รู้อย่างถึงที่สุด ส่วนการเพิ่มพูนความรู้ หมายถึงทำให้ความรู้ของตนบรรลุถึงจุดสูงสุด เพื่อไม่ให้มีสิ่งใดที่ไม่รู้แจ่มแจ้ง²⁸

การเพิ่มพูนความรู้อยู่ที่การถ่องแท้ในสรรพสิ่ง หมายความว่า หากต้องการทำให้ความรู้ของเราบรรลุถึงที่สุด อยู่ที่การสัมผัสกับสรรพสิ่งหรือเรื่องต่างๆ แล้วจึงเข้าใจแจ่มแจ้งถึงหลักการ (หลี่) ของสิ่งเหล่านั้น เนื่องจากจิตมนุษย์ไม่มีเลยที่จะไม่ประกอบด้วยปัญญา และสรรพสิ่งในใต้หล้าไม่มีสิ่งใดที่ปราศจากหลักการ มีเพียงแต่ความไม่ถ่อง

²⁸ Zhu Xi 朱熹, *sishu zhangju jizhu* 四书章句集注, 5.

แท้ในหลักการของสิ่งเหล่านั้น ที่ทำให้ความรู้อยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้น การศึกษาในขั้นต้นแล้วจึงเริ่มต้นด้วยการทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจต่อทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเรื่องทั้งหมดต้องอาศัยหลักการของสิ่งต่างๆ ที่ตนเข้าใจอยู่แล้วเป็นพื้นฐานศึกษาขยายออกไป เพื่อให้บรรลุถึงระดับที่ลึกซึ้งและกว้างขวางที่สุด ต่อเมื่อใช้ความเพียรพยายามเป็นเวลานาน วันหนึ่งก็จะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแทงตลอดขึ้น ได้อย่างฉับพลัน ไม่มีเรื่องใดเลยที่เราจะไม่เข้าใจทั้งภายในภายนอก ตลอดจนรู้ถึงวลิตต้นหนบางของสรรพสิ่ง และทั้งหมดแห่งประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่เกิดขึ้นในใจของเราก็คือ ไม่มีอะไรที่เราไม่รู้ ไม่มีอะไรที่ไม่แจ่มแจ้ง นี่จึงเรียกว่า “ถ่องแท้ในสรรพสิ่ง” นี่จึงเรียกว่า “ความรู้ได้เพิ่มพูนถึงที่สุด”²⁹

จากอรรถาธิบายของจูซีทำให้ทราบได้ว่า การจะถ่องแท้ในสรรพสิ่งได้ จะต้องสัมผัสกับเรื่องราวต่างๆ ก่อน จากนั้นจึงจะเข้าใจหลักการของสรรพสิ่งนั้นๆ ได้ สำหรับสรรพสิ่งในความหมายนี้หมายถึง การจัดการเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคม เนื้อหาหนังสือ ตำรา ตลอดจนธรรมชาติรอบตัว กฎเกณฑ์สำคัญของการเข้าใจหลักการของสิ่งต่างๆ ได้ ต้องอาศัยการเทียบเคียงจากเรื่องใกล้ตัว ค่อยๆ เปรียบเทียบไปสู่สิ่งอื่น ซึ่งกระบวนการคือ ค่อยๆ เข้าใจหลักการทีละสรรพสิ่ง แล้วสะสมจนเพิ่มพูนขึ้น จนกระทั่งวันหนึ่งเกิดความรู้แจ้งในหลักการโดยรวม เนื่องจากมนุษย์เราไม่อาจเรียนรู้ได้ทุกอย่าง ต้องอาศัยการเทียบเคียง หลักการและเหตุผล จนทำให้เราเข้าใจเรื่องจากใกล้ไปไกล ภายในไปสู่ภายนอก ลำดับ รายละเอียดต่างๆ จนแจ่มแจ้ง

²⁹ Ibid., 8.

เมื่อถ่องแท้สรรพสิ่งและเพิ่มพูนความรู้แล้ว จะทำให้มีจิตที่รู้ดีเลว ถูกผิด หนักเบาอันเป็นเหตุผลของหลักการเรื่องต่างๆ

นอกจากนี้ตำราทั้งสี่ยังได้กล่าวถึงนิสัยการเรียนรู้ที่ดี เช่น การไม่ละอายที่จะถามจากผู้ที่ดีน้อยกว่า และเรียนรู้จากข้อดีและข้อเสียของผู้อื่น เป็นต้น อีกทั้งเมื่อเรียนแล้วก็ต้องใช้ปัญญา ขบคิดให้แตกฉานอีกด้วย ซึ่งลักษณะการคิดจะอยู่ในรูปการวิเคราะห์ แยกแยะ จัดประเภท ไปสู่การสรุปจนได้เป็นความรู้ในหลักการที่เป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปของสรรพสิ่ง ดังที่ขงจื้อและเฉิงจื่อ กล่าวไว้ตามลำดับดังนี้

ขงจื้อกล่าวว่า “ซื่อ เจ้าคงคิดว่าเราเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายแล้วจดจำไว้” จื่อกั๊งกล่าวว่า “เป็นเช่นนั้นมิใช่หรือ” ขงจื้อตอบว่า “ไม่ใช่ เราใช้เพียงหนึ่งในการร้อยเรียงสรรพสิ่ง”³⁰

子曰：“赐也，女以予为多学而识之者与？”对曰：“然，非与？”曰：“非也，予一以贯之。”

การถ่องแท้ในสรรพสิ่งแจ่มแจ้งในหลักการ มิใช่จะต้องแจ่มแจ้งในหลักการของทุกๆ สิ่งทั่วได้ห้ แต่อาศัยการถ่องแท้แจ่มแจ้งในหลักการของสิ่งสิ่งหนึ่ง สรรพสิ่งอื่นก็สามารถอนุมานเทียบเคียงได้³¹

格物穷理非是要尽天下之物，但于一事上穷尽，其他可以类推。

เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ให้เข้าใจถ่องแท้และเกิดการเพิ่มพูนความรู้แล้ว จึงสามารถดำเนินขั้นต่อไปได้อย่างถูกต้อง แนวทางการปฏิบัติตนเพื่อเป็นวิญญูชนในขั้นถัดมาคือ การใช้ความซื่อสัตย์จริงใจในการลงมือปฏิบัติคุณธรรม ในลัทธิหรือาศัยมโนทัศน์เรื่อง “ความซื่อสัตย์” เป็น

³⁰ Lunyu · Weilinggong 《论语·卫灵公》Ibid., 151.

³¹ Gongchengyishu · Shiwu 《工程遗书·十五》cited in 载于 Han Xiuli, Li Jinghe and Chen Xueying 韩秀丽, 李静和陈雪英, Sishu yu xiandai wenhua 《四书与现代化》(北京: 北京广播电视出版社, 1998), 112.

มโนทัศน์สำคัญในการขัดเกลาตนเองไปสู่คุณธรรม ซึ่งปรากฏมากใน ตำราต้าเสวียและจางยง ดังนี้

ที่เรียกว่าซื่อสัตย์ในเจตนารมณ์ คือ อย่าหลอกตนเอง เหมือนการเกลียดกลืนเหม็น ความชอบหญิงงาม นี้เรียกว่า พอใจในตนเอง ดังนั้น วิทยุชนจึงต้องระมัดระวังเมื่ออยู่ลำพัง พาลชนเมื่ออยู่ลำพังจะกระทำสิ่งไม่ดี ไม่มีอะไรที่ไม่ทำ เมื่อ พบวิทยุชนก็หลบบ้างซ่อนๆ ปกปิดความไม่ดีของตนเอง แล้ว เปิดเผยความดีของตน แต่เมื่อผู้อื่นมองดูเขา ก็เหมือนเช่นเห็น ถึงดับไตไส้พุง เช่นนี้แล้วจะมีประโยชน์อะไร จึงกล่าวได้ว่า ความซื่อสัตย์ที่อยู่ภายในปรากฏออกให้เห็นต่อภายนอก ดังนั้นวิทยุชนจึงต้องระมัดระวังเมื่ออยู่โดยลำพัง³²

所谓诚其意者：毋自欺也，如恶恶臭，如好好色。此之谓自谦。故君子必慎其独也。小人闲居为不善，无所不至，见君子，而後厌然。其不善，而著其善。人之视己，如见其肺肝然，则何益矣。此谓诚於中，形於外。故君子必慎其独也。

ความซื่อสัตย์ เป็นมรรควิธีแห่งฟ้า การปฏิบัติเพื่อ บรรลุถึงความซื่อสัตย์ เป็นมรรควิธีแห่งมนุษย์ พวกที่เกิดมาก็ ซื่อสัตย์ ไม่ต้องมานะก็เข้าถึงได้เอง ไม่ต้องครุ่นคิดก็เป็นไปเอง เข้าถึงมรรควิธีอย่างสบายๆไม่ร้อนรน คือ อริยบุคคล ส่วน พวกที่ต้องลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่เลือก สมาทานความดีงามและรักษาเอาไว้ให้มั่น³³

诚者，天之道也；诚之者，人之道也。诚者不勉而中，不思而得，从容中道圣人也。诚之者，择善而固执之者也。

³² Daxue · Diliuzhang 《大学·第六章》 Zhu Xi 朱熹, Sishu zhangju jizhu 四书章句集注, 8.

³³ Zhongyong · Di'ershizhang 《中庸·第二十章》 Ibid., 32.

จากตัวบทที่หยิบยกมา เราจะเห็นได้ว่า ความซื่อสัตย์คือความจริงใจในการปฏิบัติคุณธรรม ไม่คิดเข้าข้างตนเอง ไม่ปฏิบัติคุณธรรมโดยมีความคิดอื่นแอบแฝง ไม่เสแสร้ง ต้องรักในคุณธรรมเสมือนรักหญิงงาม กลียดความเลวเหมือนเกลียดกลิ่นเหม็น แม้อยู่เพียงลำพังก็ต้องรักษาความดีนั้นไว้เสมอ ส่วนผู้ที่เข้าถึงความซื่อสัตย์โดยไม่ต้องพยายาม เป็นไปเองแต่กำเนิดนั้นมีเพียงอริยบุคคลเท่านั้น แต่วิญญูชนยังเป็นผู้ต้องการฝึกตน เป็นพวกที่ต้องลงมือปฏิบัติเพื่อความซื่อสัตย์จะต้องกระทำโดยตั้งใจสมาทานรักษาความดีงามเอาไว้ให้มั่น เมื่อปฏิบัติคุณธรรมนานวันเข้า คุณธรรมเหล่านั้นก็จะกลายเป็นสมบัติติดตัวผู้ผู้นั้นเอง

เมื่ออาศัยความซื่อสัตย์ปฏิบัติคุณธรรมเนื่องๆแล้ว สิ่งสำคัญที่จะต้องกระทำต่อเพื่อให้คุณธรรมในตนนั้นมีความสมบูรณ์ คือ การสำรวจตรวจสอบตนเอง ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตามเมื่อลงมือกระทำต้องตรวจสอบในการกระทำนั้นๆ การขัดเกลาก่อนก็เช่นเดียวกัน หากไม่มีการตรวจสอบอาจทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความนิ่งนอนใจหรือแม้กระทั่งลำพองใจได้ เกิดความหลงเข้าใจผิดว่าตนเองเป็นผู้มีคุณธรรมสูงส่ง ซึ่งประเด็นการตรวจสอบตนเองนั้น ในตำราทั้งสี่ก็ได้มีการกล่าวไว้เช่นกัน

อาจารย์เจิ้งกล่าวว่า “ทุกๆ วันเราตรวจสอบตนเองในสามเรื่อง เมื่อทำเพื่อผู้อื่นได้ทำด้วยความซื่อสัตย์ภักดีหรือไม่ เมื่อคบมิตรสหายขาดลัทธิจะหรือไม่ เมื่อรับสืบทอดความรู้มา ได้นำไปปฏิบัติหรือไม่”³⁴

曾子曰：“吾日三省吾身—为人谋而不忠乎？与朋友交而不信乎？传不习乎？”

³⁴ Lunyu · Xue'er 《论语·学而》 Ibid., 50.

ผู้มีมนุษยธรรมก็เสมือนนักยิงธนู นักยิงธนูจะเขม็งเล็งเป้าของตนให้เที่ยงก่อนแล้วจึงยิงออกไป เมื่อยิงแล้วไม่ถูกเป้าก็ไม่เคืองแค้นผู้ที่มีมือยิงชนะตัว แต่กลับแสวงค้นสาเหตุแห่งความบกพร่องของตัวเองแทน³⁵

仁者如射：射者正己而后发；发而不中，不怨胜己者，反求诸己而已矣。

เมิ่งจื่อกล่าวว่ “สิ่งที่ทำให้วิญญูชนแตกต่างจากคนทั่วไป ก็คือการรักษาจิต วิญญูชนรักษาจิตด้วยมนุษยธรรม และรักษาจิตด้วยจารีตธรรม อันมนุษยธรรมก็คือการรักมนุษย การมีจารีตธรรมก็คือการนับถือมนุษย ผู้ที่รักผู้อื่นผู้อื่นย่อมรักตอบ ผู้ที่นับถือผู้อื่นผู้อื่นย่อมนับถือตอบ

ถ้าหากมีคนคนหนึ่งปฏิบัติต่อตนด้วยความหยาบช้า วิญญูชนย่อมตั้งสติพิจารณาว่า ตนขาดมนุษยธรรมหรือจารีตธรรมเป็นแน่แท้ หาไม่แล้วพบพานท่าที่เช่นนั้นได้อย่างไร เมื่อพิจารณาแล้วเห็นแน่ว่า ตนเองอยู่ในมนุษยธรรมดีแล้ว อยู่ในจารีตดีแล้ว แต่กรียาท่าที่หยาบช้านั้นยังคงอยู่ วิญญูชนก็ย่อมพิจารณาว่าตนขาดความจริงใจเป็นแน่แท้ แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าตนจริงใจดีแล้ว แต่กรียาท่าทางหยาบช้านั้นยังคงอยู่ วิญญูชนย่อมกล่าวไดว่านั้นเป็นกรียาของคนโหดเขลาเท่านั้นเอง ดังนั้นจึงไม่แปลกจากเหล่าเดรัจฉาน แล้วจะไปคาดหวังตำหนิเหล่าเดรัจฉานได้อย่างไร

ด้วยเหตุนี้ วิญญูชนจึงมีความกังวลตลอดชีวิต หากแต่ปราศจากทุกข์อันมิได้คาดไว้ ความกังวลดังกล่าวก็คือ พระเจ้าซุนก็เป็นมนุษย ตัวเราก็คือมนุษย พระเจ้าซุนได้สร้าง

³⁵ Mengzi · Gongsunchou Shang 《孟子·公孙丑上》 Ibid., 222.

ระบอบแบบอย่างไว้แก่ได้หล้า และสามารถสืบทอดแก่อนุชนรุ่นหลัง ส่วนตัวเรายังไม่อาจพ้นไปจากความเป็นคนธรรมดาทั่วไป นี่จึงเป็นสิ่งที่ควรกังวล เมื่อกังวลแล้วควรทำฉันใด ก็เพียงกระทำความดีเช่นพระเจ้าชุ่นเท่านั้นเอง ส่วนความทุกข์อื่นๆ ของวิญญูชนย่อมไม่มี เพราะสิ่งที่ไม่ใช่มนุษยธรรมก็ไม่กระทำ สิ่งที่ไม่ถูกจารีตก็ไม่ดำเนิน ถึงแม้จะมีทุกข์ที่ไม่คาดหมายมาแผ้วพาน วิญญูชนก็ไม่เป็นทุกข์³⁶

孟子曰：“君子所以异于人者，以其存心也。君子以仁存心，以礼存心。仁者爱人，有礼者敬人。爱人者人恒爱之，敬人者人恒敬之。有人于此，其待我以横逆，则君子必自反也，我必不仁也，必无礼也，此物奚宜至哉？其自反而仁矣，自反而有礼矣，其横逆由是也，君子必自反也，我必不忠。自反而忠矣，其横逆由是也，君子曰：此亦妄人也已矣。如此则与禽兽奚择哉，于禽兽又何难焉？是故君子有终身之忧，无一朝之患也。乃若所忧则有之。舜人也，我亦人也，舜为法于天下，可传于后世，我由未免为乡人也。是则可忧也。忧之如何？如舜而已矣。若夫君子所患则亡矣。非仁无为也，非礼无行也。如有一朝之患，则君子不患矣。”

จากตัวบทที่ยกมาล้วนแสดงให้เห็นว่า การเป็นวิญญูชนต้องสำรวจตนเองในขั้นตอนสุดท้าย ว่าคุณธรรมที่ได้ปฏิบัติไปนั้น มีสิ่งใดผิดพลาดหรือไม่ หากมีก็ต้องแก้ไขปรับปรุง แต่หากสำรวจดูถ้วนถี่แล้วไม่เห็นความบกพร่องใด เมื่อดำเนินบนวิถีแห่งวิญญูชนจริงก็จะอยู่บนหนทางแห่งความสุขสงบ ต่อให้มีความทุกข์ร้อนมาแผ้วพาน จิตใจของวิญญูชนก็จะไม่รู้สึกเป็นทุกข์ใดๆ เลย

กล่าวโดยสรุป ในการขัดเกลากตนเองเพื่อเป็นวิญญูชนนั้น ก่อนอื่นจะต้องเข้าใจลักษณะของความเป็นวิญญูชนก่อน ว่าวิญญูชนต่าง

³⁶ Mengzi · Lilouxia 《孟子·离娄下》 Ibid., 278.

จากคนธรรมดาทั่วไปอย่างไร วิทยุชนเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยความรู้และ
 กอปรด้วยคุณธรรม ซึ่งมีคุณธรรมทั้งห้าประการเป็นพื้นฐานของความ
 เป็นวิทยุชน สำหรับขั้นตอนของการขัดเกลาตนเองเพื่อเป็นวิทยุชน
 นั้นต้องเริ่มต้นจากการเรียนรู้ ถัดมาคือการใช้ความซื่อสัตย์จริงใจใน
 การลงมือปฏิบัติ และสุดท้ายคือ การสำรวจตรวจสอบตนเอง เมื่อ
 กระทำได้ครบถ้วนแล้ว ย่อมได้ชื่อว่าเป็นวิทยุชน

ในลัทธิหฺรูการขัดเกลาตนเองเพื่อเป็นวิทยุชนเป็นเพียง
 กระบวนการหนึ่งของการปกครองใต้หล้าเท่านั้น ทว่าก็เป็น
 กระบวนการที่เป็นกุญแจสำคัญที่สุดในการสืบทอดและผลิตซ้ำระเบียบ
 สังคมแบบจีน ตำราทั้งสี่ได้ฉายภาพแห่งความเป็นวิทยุชนผู้เปี่ยมด้วย
 ความรู้ ฉลาด อ่อนโยน และกอปรด้วยคุณธรรมใหญ่น้อย ให้กลายเป็น
 อุดมคติในการพัฒนาตนของผู้ร่ำเรียนตำราคลาสสิกในทุกยุคทุกสมัย
 ว่าบุคลิกภาพแห่งความเป็นวิทยุชนจะเป็นบันไดขั้นต้นสู่การรับ
 ราชการต่อไป หรือแม้ว่าจะไม่ได้รับราชการก็ตาม คุณสมบัติแห่งความ
 เป็นวิทยุชนก็ยังเป็นหนทางยกระดับจิตวิญญาณให้ได้ชื่อว่าเป็นบุคคล
 ที่ได้รับการขัดเกลาตนเองมาอย่างดีแล้ว มีคุณสมบัติภายในอันเป็นที่
 ควรยกย่องจากคนรอบข้าง

3. กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอเรื่องความเป็นวิทยุชน

กลวิธีทางภาษาที่พบมากในการปลุกฝังบุคลิกความเป็นวิทยุ
 ชนนั้น มีกลวิธีที่ใช้โดดเด่นอยู่สองวิธี ได้แก่ การเปรียบเทียบและการ
 ใช้วิธีการประพันธ์แบบถามตอบ

(1) การเปรียบเทียบ

ตัวบทในตำราหฺลุนยฺหฺวี้มักใช้วิธีการเปรียบเทียบในสอง
 รูปแบบ เช่น การเปรียบเทียบให้เห็นความขัดแย้ง (contrast/对比)

และ การเปรียบเทียบกับโครงสร้างคู่ขนาน (pararellism/排比) ตำราหลุนยฺหฺวี่เลือกใช้การเปรียบเทียบให้เห็นถึงความขัดแย้ง ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างความเป็นวิญญูชนกับเสี้ยวเหริน (小人) * การวางวิญญูชนกับเสี้ยวเหรินไว้คู่ตรงข้าม เป็นการเน้นน้ำหนักของบุคลิกภาพของคนที่สองประเภทให้แตกต่างแบบไม่มีวันบรรจบกันได้ เน้นความแตกต่างแบบขาวกับดำ เพื่อผู้อ่านต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวบทเพื่อสั่งสอนจริยธรรมย่อมไม่สร้างให้มนุษย์มีสองบุคลิกตัวอย่างเช่น

ขงจื๊อกล่าวว่า “วิญญูชนเรียกร้องจากตนเอง เสี้ยวเหรินเรียกร้องจากผู้อื่น”³⁷

子曰：“君子求诸己，小人求诸人。”

วิญญูชนพึ่งพาแต่คุณธรรม ส่วนเสี้ยวเหรินพึ่งพาแต่ความสลาย วิญญูชนพึ่งพาเรื่องการลงทัณฑ์ เสี้ยวเหรินพึ่งพาแต่ประโยชน์³⁸

君子怀德，小人怀土；君子怀刑，小人怀惠。

วิญญูชนคำนึงถึงแต่เรื่องความถูกต้องเที่ยงธรรม ส่วนเสี้ยวเหรินคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์³⁹

君子喻于义，小人喻于利。

ส่วนกลวิธีอีกรูปแบบ ได้แก่ การใช้โครงสร้างคู่ขนาน (pararellism/排比) ก็เป็นอีกกลวิธีที่ปรากฏมากเพื่อใช้ในการทำให้เห็นภาพความเป็นวิญญูชนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น การเปรียบเทียบโดยใช้ภาษา

* เสี้ยวเหรินเป็นคำที่มินโนทัศน์ตรงข้ามกับวิญญูชน วิญญูชนคือผู้ขัดเกลาดนอย่างดีแล้ว เสี้ยวเหรินย่อมหมายถึงคนที่มิได้รับการขัดเกลาดนเอง ซึ่งพฤติกรรมของเขาเหล่านั้นอาจไม่ถึงระดับคนพาลก็ได้ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า ไม่ควรแปลว่า “พาลชน”

³⁷ Lunyu · Weilinggong 《论语·卫灵公》 Ibid., 155.

³⁸ Lunyu · Liren 《论语·里仁》 Ibid., 70.

³⁹ Lunyu · Liren 《论语·里仁》 Ibid., 72.

โครงสร้างคู่ขนานจะเป็นการเน้นความหมาย ให้ความรู้สึกหนักแน่น อีกทั้งอ่านได้สัมผัสมีความไพเราะเพราะพริ้ง การใช้โครงสร้างเปรียบเทียบแบบคู่ขนานจะเริ่มต้นด้วยความหมายเป็นหลัก และอาศัยโครงสร้างประโยคเพื่อให้สละสลวย ทำให้กลวิธีทางภาษามีน้ำหนัก ผู้อ่านได้แง่คิดรอบด้านมากขึ้น ในตำราหลุนยฺหฺวี่มีตัวอย่างจำนวนมากที่ใช้กลวิธีนี้ เช่น

ขงจื๊อกล่าวว่า “สำหรับวิญญูชน มีสามสิ่งที่พึงระวัง เมื่อวัยเยาว์เลือดลมพุ่งพล่าน พึงระวังการารมณ์ เมื่อวัยฉกรรจ์ เลือดลมแข็งแกร่ง พึงระวังการต่อสู้แย่งชิง เมื่อวัยชรา เลือดลมถดถอย พึงระวังความโลภอยากครอบครอง”⁴⁰

孔子曰：“君子有三戒：少之时，血气未定，戒之在色；及其壮也，血气方刚，戒之在斗；及其老也，血气既衰，戒之在得。”

ขงจื๊อกล่าวว่า “มีมิตรภาพสามแบบที่เป็นประโยชน์ มีมิตรภาพสามแบบที่นำสู่ความเสื่อม มิตรภาพกับคนเที่ยงตรง มิตรภาพกับคนซื่อสัตย์ มิตรภาพกับคนได้สติฟังมาก เป็นประโยชน์ ส่วนมิตรภาพกับคนสับปรับ มิตรภาพกับคนสร้างอ้อนโยน มิตรภาพกับคนสอพลอ นำสู่ความเสื่อม”⁴¹

孔子曰：“益者三友，损者三友。友直，友谅，友多闻，益矣。友便辟，友善柔，友便佞，损矣。”

ขงจื๊อกล่าวว่า “มีความรื่นรมย์สามแบบที่เป็นประโยชน์ มีความรื่นรมย์สามแบบที่นำสู่ความเสื่อม รื่นรมย์ในการแยกแยะจารีตและดนตรี รื่นรมย์ในความดีงามของบุคคลผู้อยู่ในวิถีทาง รื่นรมย์ในการมีกัลยาณมิตรเป็นจำนวน

⁴⁰ Lunyu · Jishi 《论语·季氏》Ibid., 161.

⁴¹ Lunyu · Jishi 《论语·季氏》Ibid., 160.

มาก เป็นประโยชน์ ส่วนความรื่นรมย์ในความสุขคะนอง
รื่นรมย์ในการท่องเที่ยวเรื่อยเปื่อย รื่นรมย์ในการกินดื่ม นำสู่
ความเสื่อม”⁴²

孔子曰：“益者三乐，损者三乐。乐节礼乐，乐道
人之善，乐多贤友，益矣。乐骄乐，乐佚游，乐宴乐，损
矣。”

จากตัวบททั้งสามล้วนกล่าวถึงการปฏิบัติตนของวิญญูชน
“วิญญูชนมีสามสิ่งที่พึงระวัง” “มีมิตรภาพสามแบบที่เป็นประโยชน์
มิตรภาพสามแบบที่เป็นโทษ” “มีความรื่นรมย์สามแบบที่เป็น
ประโยชน์ มีความรื่นรมย์สามแบบที่นำสู่ความเสื่อม” ตัวอย่างเหล่านี้
แจ่มแจ้งประเด็นเล็กๆ ให้ผู้อ่านคิดรอบด้านมากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบกับอีกตัวบทหนึ่ง ดังนี้

ขงจื๊อกล่าวว่า “วิญญูชนใช้ความเที่ยงธรรมเป็น
ธาตุแท้ ใช้จารีตเป็นแนวปฏิบัติ ใช้ความอ่อนน้อมถ่อมตน
ในการแสดงออก ใช้ความจริงใจทำให้สมบูรณ์ นี่แหละคือ
วิญญูชน”⁴³

子曰：“君子义以为质，礼以行之，孙以出之，信
以成之。君子哉！”

เมื่อกล่าวถึงคุณธรรมแต่ละชนิดประกอบด้วย ความเที่ยง
ธรรม จารีต ความอ่อนน้อม และความจริงใจ ว่าวิญญูชนต้องมี
คุณธรรมทั้งสี่ชนิดนี้จึงจะเป็นวิญญูชนสมบูรณ์ กลวิธีโครงสร้างคู่ขนาน
บทนี้ใช้ “วิญญูชน” เป็นตัวหลัก อาศัยคุณธรรมทั้งหลายเป็นแนว
ปฏิบัติ เพื่อทำความเป็นวิญญูชนให้สมบูรณ์

⁴² Lunyu · Jishi 《论语·季氏》 Ibid.

⁴³ Lunyu · Weilinggong 《论语·卫灵公》 Ibid., 155.

ความอ่อนน้อมที่ปราศจากจารีตคือความเหน้อยเปล่า
 ความสำรวมที่ปราศจากจารีตเป็นเพียงความหวาดกลัว ความ
 กล้าหาญที่ปราศจากจารีตคือการสร้างความวุ่นวาย ความ
 ตรงที่ปราศจากจารีตคือการทำร้ายคน ⁴⁴

恭而无礼则劳，慎而无礼则蒞，勇而无礼则乱，
 直而无礼则绞。

ตัวบทนี้แท้จริงแล้วมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวบทก่อนหน้านี้
 กลวิธีทางภาษาของบทนี้เป็นการใช้โครงสร้างคู่ขนานเพื่อขยาย
 คำอธิบายเรื่องจารีตให้ละเอียดลออยิ่งขึ้น ทำให้เห็นมิติของแต่ละ
 อารมณ์และการกระทำ ความเคารพ ความสำรวม ความกล้าหาญ และ
 ความตรงล้วนเป็นคุณธรรมที่น่ายกย่องทั้งสิ้น แต่การใช้โครงสร้าง
 คู่ขนานโดยหยิบยก “จารีต” ให้เป็นความหมายหลัก เป็นการอธิบาย
 รายละเอียดอีกชั้นของคุณธรรมเหล่านั้นว่า หากไม่มีจารีตแล้วจะทำให้
 คุณค่าของคุณธรรมเหล่านี้กลายเป็นคุณธรรมจอมปลอมทันที ซึ่งตัว
 บทนี้สามารถส่งผลสะท้อนให้ผู้รับสารต้องกลับมาสำรวจคุณค่าที่
 แท้จริงในตนจากการแสดงออก

ในส่วนของตำราเมิ่งจื๊อนั้น กลวิธีทางภาษาจะเป็นการ
 เปรียบเทียบเชิงอุปมา หรือยกตัวอย่างเป็นเรื่องเล่า เพื่อเปรียบเทียบ
 พฤติกรรมของบุคคลหนึ่งๆ ไม่ว่าจะเป็นการชื่นชมเห็นด้วย หรือการ
 ตำหนิ เช่นนี้จะทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินและได้คิดคล้อยตาม เป็นกลวิธี
 การสื่อสารที่ได้ประสิทธิผลกว่าการสอนโดยกล่าวตรงๆ ว่าควรทำ
 หรือไม่ควรทำอะไร เช่น

ในกาลก่อน เมื่อจ้าวเจียนจื้อบัญชาให้หวังเหลียงเป็น
 สารภีให้ปี่ซู่ผู้เป็นที่โปรดปรานไปล่าสัตว์ แล่นตลอดอยู่ทั้งวันก็

⁴⁴ Lunyu · Taibo 《论语·泰伯》 Ibid., 99.

ไม่ได้แน่นกัฏฐตัว ปี้ชี่กลับไปรายงานว่า เขาได้สารถิฝีมือเลวที่สุดในใต้หล้า เมื่อมีผู้นำความไปบอกหวังเหลียง หวังเหลียงก็ประกาศว่าขอให้ข้าได้ลองอีกครั้งเถิด ปี้ชี่ถูกหว่านล้อมจนยอม ในครั้งหลังนี้ เพียงแค่ช่วงเช้าก็ได้ันกถึงสิบตัว ปี้ชี่กลับมารายงานว่าได้สารถิที่เยี่ยมที่สุดในใต้หล้า จ้าวเจี้ยนจื่อจึงกล่าวว่า “เราจะให้เขาเป็นสารถิประจำตัวเจ้า” แต่เมื่อเรียกหาหวังเหลียง หวังเหลียงกลับไม่ยอมรับ กล่าวว่า “ข้าช้ขี้ตัววิธีอันถูกควรตามกฎเกณฑ์ ตลอดวันก็ไม่ได้แน่นกัฏฐตัว แต่ครั้นข้าช้ขี้โดยไม่เคารพกฎเกณฑ์ เพียงเช้าเดียวก็ได้ันกถึงสิบตัว ในคัมภีร์กวินิพนธ์กล่าวว่า “ไม่หลงในเชิงขี้ขี้ แผลงศรทุกทีก็เข้าเป้า” ตัวข้าไม่คั่นกับการช้ขี้ให้แก่ผู้ต่ำช้าจึงขอปฏิเสธ” แม้แต่สารถิยังละอายที่จะรวมหัวกันกับผู้ถือธนู ต่อให้เมื่อร่วมกันแล้วจะได้ันกาสาราสัตว์มากล้นเป็นกองภูเขา ก็จะไม่ยอมกระทำด้วย ถ้าหากต้องงอพับวิถีทางแห่งความถูกต้องแล้วเดินตามพวกเขาเหล่านั้น แล้วจะเป็นอย่างไร อนึ่ง ท่านยังกล่าวผิดอีกด้วย เพราะผู้ที่พึงบงตนเองย่อมไม่มีความสามารถที่จะไปยึดให้ผู้อื่นตรงได้เลย⁴⁵

昔者赵简子使王良与嬖奚乘，终日而不获一禽，嬖奚反命曰：天下之贱工也。或以告王良，良曰：请复之。强而后获，一朝而获十禽。嬖奚反命曰：天下之良工也。简子曰：我使掌与汝乘。谓王良，良不可。曰：吾为之范我驰驱，终日不获一，为之诡遇，一朝而获十。诗云：不失其驰，舍矢如破，我不贯与小人乘，请辞。御者羞与射者比，比而得禽兽，虽若丘陵，弗为也。如枉道而从彼，何也？且子过矣。枉己者，未有能直人者也。

⁴⁵ Mengzi ·Tengwengongxia 《孟子·滕文公下》 Ibid., 247.

ตัวบทที่ยกมาเป็นกลวิธีการเล่าเรื่องที่ขึ้นชมพฤติกรรมของ หวังเหลียงที่ไม่ยอมละทิ้งวิถีทางอันถูกต้อง เพื่อสมคบกับผู้ไม่คำนึงถึง มรรควิธีถึงแม้จะทำให้ได้ประโยชน์ก็ตาม ผู้ที่คำนึงถึงวิถีทางอันถูกต้อง ย่อมไม่กระทำ

เราจะสังเกตได้ว่า การเล่าเรื่องเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของ เม้งจื่อจะต้องให้ผู้อ่านได้ติดตาม และมีการสรุปความคิดเป็นหลักธรรม ไว้ท้ายเรื่อง ทำให้ผู้อ่านได้อรรถรสและแง่คิด ซึ่งจะแตกต่างจากงานใน หลุนยฺหฺวอย่างชัดเจน ที่ใช้กลวิธีเปรียบเทียบเชิงโครงสร้างภาษา อาศัย หลักภาษาเข้ามาช่วยทำให้ตัวบทสละสลวย มีความดึงดูด และทรงพลัง ในการสอนสั่ง

(2) การถามตอบ

กลวิธีการประพันธ์แบบถามตอบ เป็นกลวิธีหลักในตำราหลุน ยฺหฺวที่พบได้รองจากการอ้างถึงคำสอนของอาจารย์ โดยมักกำหนดให้มี ผู้ตั้งคำถามเพื่อให้ขงจื่อเป็นผู้ตอบเฉลยข้อข้องใจหรืออธิบาย ความหมายของหลักการหรือแนวคิด ที่ทำการถามมักเป็นที่ทำของ ความสนใจใฝ่ศึกษา ใครจะได้เรียนรู้หลักธรรมเพื่อนำไปใคร่ครวญหรือ ถือเป็นแนวปฏิบัติ ⁴⁶ เช่น

จื่อกั๋งถามเรื่องวิญญูชน ขงจื่อตอบว่า “ลงมือทำก่อน พุด หลังจากนั้นจึงพูดตามที่ได้ทำไปแล้ว” ⁴⁷

子贡问君子。子曰：“先行其言，而后从之。”

หลินพันถามถึงพื้นฐานแห่งจาริต ขงจื่อตอบว่า “เป็น คำถามอันประเสริฐยิ่ง จาริต แทนที่จะสุรุ่ยสุร่าย ย่อม

⁴⁶ ปกรณ์ ลิมนุสรณ์, “วิวาทะทางปัญญาและกลวิธีทางวรรณศิลป์ในปรัชญานิพนธ์เม้งจื่อ,” (วิทยานิพนธ์, อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), 90.

⁴⁷ Lunyu · Weizheng 《论语·为政》 Zhu Xi 朱熹, Sishu zhangju jizhu 四书章句集注, 58.

ประหยัดดีกว่าฟุ่มเฟือย ในพิธีศพ การจะจัดอย่างสมเกียรติ
อาตุรให้ถึงที่สุดยังดีกว่า”⁴⁸

林放问礼之本。子曰：“大哉问！礼，与其奢也，
宁俭；丧，与其易也，宁戚。”

เขียนถามถึงความน่าละอาย ของจื๊อกล่าวว่า “เมื่อ
บ้านเมืองมีการปกครองที่ดีก็รับเบี้ยหวัด เมื่อบ้านเมืองไร้การ
ปกครองที่ดี ก็รับเบี้ยหวัด นี่คือการที่น่าละอาย”⁴⁹

宪问耻。子曰：“邦有道，谷；邦无道，谷，耻
也。”

จากตัวอย่างที่ยกมา คำถามมักจะเป็นการถามสั้นๆ เกี่ยวกับ
คุณธรรมด้านต่างๆ บางครั้งมีการถามถึงคุณธรรมเดียวกัน แต่ผู้ถาม
หลายคน ของจื๊อก็จะแจกแจงในหลายมิติเพื่ออนุเคราะห์ตามบุคลิกของ
ผู้ถาม เช่น ถามถึงเรื่อง “มนุษยธรรม” เป็นต้น แต่ก็มีส่วนน้อยที่เป็น
การถามตอบไปมาสองสามประโยค เนื่องจากศิษย์ต้องการให้จื๊อ
ขยายความให้มากขึ้น

สำหรับตำราเมิ่งจื๊อลักษณะการถามตอบจะมีลักษณะโต้แย้ง
มากกว่าการที่ผู้ถามต้องการการเรียนรู้จากอาจารย์ โดยมากเป็นการ
สนทนาระหว่างเมิ่งจื๊อกับผู้ถามซึ่งบางครั้งอาจเป็นลูกศิษย์ เป็นขุนนาง
หรือเจ้านครรัฐ แตกต่างกันไปและเป็นการโต้ตอบไปมาระหว่างบุคคล
สองคน

เฟิงเกิงถามว่า “มีรถตามหลังเป็นขบวนหลายสิบคัน
มีบริวารนับเป็นหลายร้อยคน ผันผายย้ายที่อาศัยไปตามแคว้น
ต่างๆ เช่นนี้มีถือเป็นการโอ้อำเกินไประหรือ ” เมิ่งจื๊อ กล่าวว่า
“หากมิใช่วิถีทางที่ควร แม้ข้าวเพียงกะลาเดียวก็ไม่อาจรับจาก

⁴⁸ Lunyu · Bayi 《论语·八佾》 Ibid., 62.

⁴⁹ Lunyu · Xianwen 《论语·宪问》 Ibid., 140.

ผู้อื่นได้ แต่หากเป็นไปตามวิถีทางที่ควรแล้ว แม้แต่พระเจ้าชุนยังยอมรับแผ่นดินจากพระเจ้าเหยา มิเห็นเป็นการโอ้อวดแต่อย่างใด เจ้าเห็นว่าโอ้อวดเกินไปหรือ” “หาмиได้ แต่ปัญญาชนรับการเลี้ยงดูโดยไม่ทำงานย่อมไม่สมควรอยู่” “หากเจ้าไม่แลกเปลี่ยนผลผลิตแบ่งปันผลงานกัน เพื่อนำส่วนที่ล้นเกินไปเพื่อเติมส่วนที่ขาด เช่นนั้นแล้ว ชาวนาย่อมมีธัญญาหารล้นเกิน สตรีย่อมมีผ้าทอล้นเกิน หากเจ้ารู้จักแลกเปลี่ยนแบ่งปัน แม้แต่ช่างไม้ผู้สร้างรถก็ยังอาจอาศัยอาหารจากเจ้าได้ หากในที่นี้มีบุคคลหนึ่ง ยามเข้าก็มีความกตัญญู ยามออกก็รู้จักเคารพผู้อาวุโส ยึดมั่นในวิถีทางแห่งบุรพกษัตริย์ คอยยังประโยชน์ให้แก่อนุชนรุ่นหลัง แต่ไม่อาจได้อาศัยอาหารจากเจ้าเลย เช่นนี้แล้ว เจ้าจะอธิบายอย่างไรต่อการเคารพให้ค่าแก่ช่างไม้ผู้สร้าง แต่กลับดูเบาผู้ทรงคุณธรรมปฏิบัติตามครรลองแห่งมนุษยธรรมและความเที่ยงธรรม” “ช่างไม้สร้างรถ ตั้งจิตคิดอยู่ก่อนว่าจะทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ แต่การที่วิญญูชนดำเนินตามมรรควิธนั้น มีจิตคิดอยู่ก่อนว่าจะทำเพื่อหาเลี้ยงชีพหรือ” “เหตุใดเจ้าจึงถือเอาการตั้งจิตตั้งใจเป็นเกณฑ์เล่า หากเขามีผลงานแสดงต่อเจ้า ก็ควรแก่การได้รับการเลี้ยงดู ก็สมควรที่เจ้าจะเลี้ยงดูเขา ยิ่งไปกว่านั้น เจ้าจะเลี้ยงดูเขาเพราะการตั้งจิตปณิธานหรือเลี้ยงเขาด้วยผลงานการกระทำ” “เลี้ยงด้วยผลงาน” “หากในที่นี้มีบุคคลหนึ่ง เทียวรื้อทำลายกระเบื้องซีตเขียนกำแพงจนเลอะเทอะ โดยตั้งจิตอยู่ก่อนว่าทำเพื่อหาเลี้ยงชีพ แล้วเจ้าจะให้การเลี้ยงดูเขาหรือไม่” “ไม่” “เช่นนั้นยอม

แสดงว่า เจ้ามิใช่เลี้ยงเขาโดยดูการตั้งจิตของเขา แต่เลี้ยงเพราะผลงานของเขา”⁵⁰

彭更问曰：“后车数十乘，从者数百人，以传食与诸侯，不以泰乎？”孟子曰：“非其道，则一簞食不可受于人。如其道则舜受尧之天下不以为泰。子以为泰乎？”曰：“否，士无事而食，不可也。”曰：“子不通功易事，以美补不足，则农有余粟，女有余布。子如通之，则梓匠轮舆皆得食与子。与此有人焉，入则孝，出则悌，守先王之道，以待后之学者，而不得食与子，子何尊梓匠轮舆，而轻为仁义者哉？”曰：“梓匠轮舆，其志将以求食也。君子之为道也，其志亦将以求食与？”曰：“子何以其志为哉。其有功与子，可食而食之矣。且子食志乎，食功乎？”曰：“食志。”曰：“有人于此，毁瓦画墁，其志将以求食也，则子食之乎？”曰：“否。”曰：“然则子非食志也，食功也。”

จะสังเกตได้ว่า การสนทนาถามตอบในตัวของตำราเมิ่งจื้อ มีการถามตอบที่แตกต่างจากตำราหลุนยฺหฺวี่ในแง่การใช้น้ำเสียงและเนื้อหา หลุนยฺหฺวี่เป็นการตอบเพื่อให้ความรู้ให้แนวปฏิบัติ ในลักษณะที่ผู้เป็นอาจารย์สอนศิษย์ แต่เมิ่งจื้อเป็นการตอบเพื่ออธิบายประเด็นโต้แย้งในหลักการและการปฏิบัติซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คำถามมักมีประเด็นที่ละเอียดอ่อน ดูเผินๆ เหมือนจะขัดกับหลักการและความถูกต้อง คำตอบของเมิ่งจื้อเน้นจะในส่วนที่อธิบายความคิดหรือหลักการที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมนั้นๆ พยายามให้ผู้รับสารคล้อยตามความคิดของเมิ่งจื้อด้วยการโต้แย้งถามตอบที่ละเลาะจนเหตุผลคลี่คลาย โดยไม่ได้มีน้ำเสียงสั่งสอนลูกศิษย์แบบในหลุนยฺหฺวี่

⁵⁰ Mengzi · Tengwengong xia 《孟子·滕文公下》 Ibid., 249.

4. สรุป

เราจะเห็นได้ว่า การปลูกฝังบุคลิกภาพความเป็นวิญญูชนของ ลัทธิหรือมีการอธิบายและสอนสั่งผ่านตำราทั้งสี่ โดยอาศัยหลักการและ เหตุผลที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมเป็นหลัก มาอธิบายว่าการใช้ ชีวิตแบบไหนสมเหตุสมผล ลัทธิหรือออกแบบให้วิญญูชนมีบุคลิกเหมาะ กับการทำงานทางการเมือง ดังนั้นการเป็นวิญญูชนต้องไม่ใช่บุคคลที่ โดดเดี่ยวเป็นอิสระจากพันธุนาการของสังคม แต่เต็มเปี่ยมไปด้วยความ รับผิดชอบต่อสังคม และเปี่ยมด้วยศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์อย่าง แท้จริง มีความมั่งคั่งแห่งความประพฤติจากทั้งภายในและภายนอก เริ่มต้นด้วยการเรียนรู้ให้เข้าใจหลักการและเหตุผลของเรื่องต่างๆ และ ลงมือปฏิบัติคุณธรรมทั้งหลายอย่างจริงจัง แล้วย้อนกลับมาสำรวจ ตนเองเรื่อยๆ ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพจากเบื้องต้นไป เบื้องปลาย จนมีความเป็นวิญญูชนที่สมบูรณ์แบบ บุคคลเช่นนี้จึง เหมาะสมกับงานราชการ ซึ่งเป้าหมายหลักแห่งความคิดลัทธิหรือก็คือ การสร้างการเมืองการปกครองแห่งคุณธรรม

บรรณานุกรม

- ปกรณัม ลิ้มปุนสรณ์. (2552). **วิวาทะทางปัญญาและกลวิธีทางวรรณศิลป์ในปรัชญานิพนธ์เมิ่งจื่อ**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- Lee, Dian Rainey. (2010). **Confucius and Confucianism**. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Han Xiuli, Li Jinghe and Chen Xueying 韩秀丽, 李静和和陈雪英. (1998). **Sishu yu xiandai wenhua 《四书与现**
代文化》. 北京: 北京广播电视出版社.
- Huang Zhao 黄钊. (2014). Lun Kongzi suzao “junzi” de lilun ji qi xianshi jiazhi “论孔子塑造“君子”的理论及其现实价值” **武汉科技大学学报（社会科学版）** 16,5(Oct) 524-527.
- Yu Yingshi 余英时. (2012). **Xiandai ruxue de huigu yu zhanwang 《现代儒学的回顾与展望》**. 北京: 生活·读书·新知三联书店.
- Zhu Xi (collect) 朱熹（撰）. (2010). **Sishu zhangju jizhu 《四书章句集注》**. 北京: 中华书局.

The Way of Self Cultivation to be “Junzi” according to *The Four Books*

Sayumporn Chantsithiporn

ABSTRACT

Self-cultivation is the core essence of Confucianism ideology while “Junzi” is a fundamental characteristic to become a complete human. *The Four Books*, as the fundamental of Confucian classics, have many contents involve to Junzi. This article will discuss on different points, for instance the characteristics of Junzi, steps of self-cultivation to be Junzi, and language strategies used to present and cultivate how to become Junzi. The objective of Confucianism is to instill the Junzi with decent characteristics and qualifications so that they could become government officials. This is because the objective of the Confucianism thought is to establish the moral politics.

Keywords: *Confucianism, Junzi, self cultivation, virtues, The Four Books*

การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ในประเทศไทยระดับประถมศึกษา¹

หทัย แซ่เจี๋ย²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย โดยทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยด้านการบริหาร ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการสอน ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน และด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้คือสถานศึกษาที่เปิดสอนภาษาจีนในระดับประถมศึกษา ทั้งสิ้น 141 แห่งทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนในสังกัด สพฐ. โรงเรียนสอนภาษาจีน โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนในสังกัด กทม. โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ การจัดการเรียนการสอน ประถมศึกษา ภาษาจีน

¹ งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับประถมศึกษา งานวิจัยนำเสนอในงานสัมมนา เรื่องการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย จัดโดยศูนย์จีนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สนับสนุนโดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2559 ณ ห้องประชุม จุฬภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-ราไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. บทนำ

ปัจจุบันบทบาทของจีนในสังคมโลกมีความสำคัญอย่างยิ่ง ประเทศจีนมีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน เนื่องจากประเทศจีนมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง และกำลังจะก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจรายใหม่ของโลก ด้วยเหตุนี้ นานาประเทศจึงหันมาให้ความสำคัญและเรียนภาษาจีนมากขึ้น เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกับคนจีน โดยเฉพาะในสังคมไทยได้เกิดกระแสนิยมเรียนภาษาจีนมากขึ้น

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาจีน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่ 2 รองจากภาษาอังกฤษ และได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาจีนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี พ.ศ. 2557 เพื่อมุ่งเน้น ส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ สามารถใช้ทักษะภาษาจีนด้านการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐานสากล ทั้งนี้ได้ระบุให้โรงเรียนจัดการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้นไป ซึ่งหากโรงเรียนใดมีความพร้อมด้านภาษาจีนจึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้³ จากนโยบายฯ ดังกล่าว พบว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับประถมศึกษา นั้นประสบกับปัญหาและอุปสรรคนานัปการที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาจีนยังประสบปัญหาในหลายด้าน ส่งผลให้

³ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาจีน ประกาศ ณ วันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2557

ประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จในการผลิตผู้เรียนด้านภาษาจีนที่มีความรู้และทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนในระดับที่ใช้งานได้จริง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาระบบการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย

1.1.2 เพื่อศึกษาปัญหาในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย

1.1.3 เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย

1.2 สมมติฐานของการวิจัย

1.2.1 การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทยยังขาดระบบการพัฒนาดังต่อไปนี้

1.2.2 การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทยยังขาดความเชื่อมโยงทั้งระหว่างชั้นปีในระดับประถมและกับระดับมัธยมศึกษา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย โดยสำรวจโรงเรียนที่อยู่ในจังหวัดตัวแทนแต่ละภูมิภาค รวมทั้งโรงเรียนตัวแทนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

1.3.2 สังเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย

1.4 วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับประถมศึกษา โดยให้ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องตอบแบบสอบถาม ประกอบกับสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูสอนภาษาจีนของโรงเรียนระดับประถมที่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ขั้นตอนการวิจัยมีดังนี้

1.4.1 การศึกษาข้อมูล

ศึกษาทบทวนข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องได้แก่ ประวัติการเรียนการสอนภาษาจีน นโยบายและแผนยุทธศาสตร์การเรียนการสอนภาษาจีนในระบบต่างๆ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และศึกษามาตรฐานตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีน หลักสูตรภาษาจีนพื้นฐานต่อเนื่อง 12 ปี (ป.1- ป.6) ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงข้อมูลข่าวสารจากเว็บไซต์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับประถมศึกษา

1.4.2 การสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถาม “โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย: ระดับประถมศึกษา” มีการพิจารณาโครงสร้างและคำถามร่วมกันกับคณะผู้วิจัยในทุกระดับ เพื่อตรวจสอบ พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ หลังจากปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของคณะผู้วิจัยแล้วจึงจัดทำ

แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จากนั้นนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป
เนื้อหาในแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา ได้แก่ ชื่อ ที่อยู่ของ
สถานศึกษา และปีที่เริ่มเปิดสอนภาษาจีน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน
ระดับประถมศึกษา มีทั้งคำถามแบบเลือกตอบข้อเดียว เลือกตอบ
หลายข้อ และแบบเติมข้อมูลอื่นๆ

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน
ภาษาจีนระดับประถมศึกษา ส่วนนี้เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า
แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ให้ผู้ตอบแบบสอบ
ถามเขียนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ได้

แบบสอบถามในตอนที่ 2-4 แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่
การบริหารจัดการ หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ผู้สอน ผู้เรียน และ
ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

1.4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์
เป็นหลัก

ด้านแบบสอบถาม ศูนย์จีนศึกษาสถาบันเอเชียศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่สอน
ภาษาจีนในระดับประถมศึกษาทั่วภูมิภาคทั้งหมด 314 แห่งมีโรงเรียน
ที่ส่งแบบสอบถามกลับมาทั้งหมด 141 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 44.90 ของ
โรงเรียนทั้งหมดที่ส่งแบบสอบถาม ในจำนวนนี้แบ่งเป็นโรงเรียนใน

สังกัด สพฐ. 17 แห่ง โรงเรียนสอนภาษาจีน 50 แห่ง โรงเรียนเอกชน 49 แห่ง และโรงเรียนในสังกัด กทม. 25 แห่ง

ด้านการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทั้งแบบพบหน้าและผ่านโทรศัพท์กับผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน หรือครูผู้สอนของโรงเรียน 18 แห่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม

1.4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม 141 ชุดที่ได้ แล้วนำข้อมูลมาจำแนก เรียงเรียง แปลค่า แล้ววิเคราะห์ตามขั้นตอนต่อไปนี้

(1) นำข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษามาจัดกลุ่มและแจกแจงความถี่

(2) นำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนทั้ง 6 ด้านมาเรียงเรียงด้วยวิธีทางสถิติ หาค่าร้อยละ

(3) นำข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนมาหาค่าเฉลี่ย แปลค่าโดยแบ่งความรุนแรงของปัญหาเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิกเคอร์ต (Likert Scale)⁴ และคำนวณส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation – S.D.) เพื่อเปรียบเทียบการกระจายตัวของข้อมูลระหว่างโรงเรียนแต่ละกลุ่ม

(4) นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนมาจำแนกประเภทและแจกแจงความถี่

⁴ แบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2551)

(5) นำข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมา วิเคราะห์ควบคู่กับความเป็นมาของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ในประเทศไทย สภาพปัจจุบัน และนโยบายของรัฐเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในอนาคต

2.การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับประถมศึกษา

บทนี้จะเป็นการรายงานผลการสำรวจสภาพปัจจุบันและ ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษา โดย แบ่งเป็นทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน และด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น การสำรวจในแต่ละด้านสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่โรงเรียนระดับ ประถมศึกษาในประเทศไทยส่งกลับมา จำนวนทั้งหมด 141 แห่ง จาก 314 แห่งที่ส่งแบบสอบถามไปให้ คิดเป็นร้อยละ 44.90 โดยแบ่งเป็น

(1) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 17 แห่งจากจำนวนโรงเรียนที่ส่งสำรวจ 36 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 47.22

(2) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน (สช.) โดยแบ่งเป็น

- โรงเรียนสอนภาษาจีน (โรงเรียนจีน) จำนวน 50 แห่ง จากจำนวนที่สำรวจ 91 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 54.95

- โรงเรียนเอกชน จำนวน 49 แห่ง จากจำนวนที่สำรวจ 137 แห่งคิดเป็นร้อยละ 35.77

(3) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

(กทม.) จำนวน 25 แห่ง จากจำนวนที่สำรวจ 50 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50

ในจำนวนโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม สามารถจำแนกตามประเภทของโรงเรียนดังนี้

ตารางแสดงจำนวนโรงเรียนที่สอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาทั่วประเทศที่ตอบแบบสอบถาม

สังกัด	จำนวนโรงเรียนประถมศึกษา (แห่ง)		
	ส่งแบบสอบถาม	ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
รร. สพฐ.	36	17	(47.22)
สช. โรงเรียนสอนภาษาจีน	91	50	(54.95)
สช. โรงเรียนเอกชน	137	49	(35.77)
รร.กทม.	50	25	(50.00)
รวมทั้งหมด	314	141	(44.90)

นอกจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารแล้ว ผู้วิจัยยังได้สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ทั้งพบหน้าและผ่านทางโทรศัพท์กับผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน หรือครูผู้สอนของโรงเรียน 18 แห่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ซึ่งจะได้นำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบให้การวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.1 การบริหารจัดการการเรียนการสอนภาษาจีน

สถานศึกษาแต่ละประเภทส่วนใหญ่ มีการวางแผนจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ตามวงจร PDCA (วงจรการบริหารงานคุณภาพ)⁵ ครอบคลุมด้าน ส่วนใหญ่ได้นำนโยบายของสถานศึกษามาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนแต่ละแห่งมีการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและสถานการณ์ ปัจจุบัน มีการมอบหมายให้ครูผู้สอนภาษาจีนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน มีการดำเนินงานตามแผนงานต่างๆ มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

จากแบบสอบถาม โรงเรียนในทุกประเภทต่างให้ความเห็นไปในทางเดียวกันว่าปัญหาด้านการบริหารจัดการเป็นด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุด ดังนั้นการบริหารจัดการยังไม่ใช่ปัญหาที่เด่นชัด แต่ก็ยังมีสถานศึกษาบางแห่ง ขาดระบบและการประสานงานในการบริหารจัดการการเรียนการสอนภาษาจีนที่ดี และผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาจีนเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ

2.2 หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน

สถานศึกษาทุกประเภทส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นวิชาหลักคือ วิชาภาษาจีน จัดวิชาสนทนาภาษาจีนเป็นวิชาเพิ่มเติม มีการจัดแข่งขันทักษะภาษาจีนเพื่อเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร/แผนการเรียน โรงเรียนในสังกัด สพฐ. และโรงเรียนเอกชนมี

⁵ แนวคิดทฤษฎี Deming Cycle, P:Planการวางแผน, D:Do การทำ, C:Check การตรวจสอบ, A:Act การแก้ไข (อ้างอิงถึงใน เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2545, หน้า 98-99)

⁶ มีทั้งหมด 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 7.1 จากการสำรวจทั้งหมด 141 สถานศึกษา

การจัดเวลาเรียนภาษาจีน 1-2 คาบต่อสัปดาห์ โรงเรียนสอนภาษาจีน 5-7 คาบต่อสัปดาห์ ส่วนโรงเรียนสังกัด กทม. 1 คาบต่อสัปดาห์ ทั้งนี้ การเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนที่มีจำนวน 1 คาบเรียนต่อสัปดาห์ในแต่ละระดับชั้นจัดได้น้อยเกินไปสำหรับผู้เรียนภาษาต่างประเทศในการพัฒนาทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน เมื่อเรียนจบตามหลักสูตรที่ทางโรงเรียนกำหนดแล้ว จะพบว่าผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการติดต่อสื่อสารได้

นอกจากนี้ ในส่วนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนทุกประเภทส่วนใหญ่ได้นำมาตรฐานตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มาใช้อ้างอิงในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าหลักสูตรที่แต่ละโรงเรียนจัดทำขึ้นมานั้นมีความหลากหลายและมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและบริบทของแต่ละโรงเรียน เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางไม่สมบูรณ์และชัดเจนพอ เนื้อหาไม่สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียนและไม่มีความต่อเนื่องกัน โรงเรียนในสังกัด สพฐ. โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนในสังกัด กทม. พบปัญหาสาระการเรียนรู้มากและยากเกินไป เวลาเรียนไม่พอ โดยโรงเรียนในสังกัด สพฐ. โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนเพียง 1-2 คาบต่อสัปดาห์ โรงเรียนในสังกัด กทม. ส่วนใหญ่ให้บริษัทเอกชนเป็นผู้จัดทำและพัฒนาหลักสูตร โดยอิงหลักสูตรแกนกลางฯ และให้ครูสอนภาษาจีนเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 และใน 1 คาบต่อสัปดาห์นี้จะเน้นการสนทนาภาษาจีนเป็นหลัก ส่วนโรงเรียนสอนภาษาจีน พบว่าหนังสือและตำราที่เลือกใช้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัดฯ นำมามาตรฐาน

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีนมาประยุกต์ใช้ได้ยาก เนื่องจากมาตรฐานตัวชี้วัดง่ายเกินไปไม่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

บางโรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอิงหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 โดยประยุกต์มาจากสาระ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) แต่ก็มีบางโรงเรียนประสบปัญหา ขาดผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำหลักสูตรภาษาจีนที่เหมาะสมกับบริบท ของสถานศึกษาและนักเรียน บางแห่งที่ยังไม่มีความพร้อมในการจัดทำ หลักสูตรภาษาจีนจะใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาใน หนังสือเรียนที่ทางโรงเรียนกำหนด

ในด้านเกณฑ์การวัดระดับความรู้ภาษาจีน โรงเรียนทุก ประเภทส่วนใหญ่ใช้เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเอง หรือใช้ มาตรฐานตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีนเป็นเกณฑ์ในการวัด ระดับความรู้ภาษาจีนของนักเรียน ทั้งนี้ยังพบว่าโรงเรียนบางส่วนใช้ เกณฑ์วัดระดับความรู้ภาษาจีน YCT หรือ HSK ระดับสากลมาเป็น เกณฑ์วัดระดับความรู้ภาษาจีนของนักเรียนระดับประถมด้วย⁷

2.3 สื่อการเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน

การเลือกใช้สื่อการสอนของโรงเรียนแต่ละประเภทมีความ หลากหลาย และแตกต่างกัน โรงเรียนในสังกัด สพฐ.และโรงเรียน เอกชน ส่วนใหญ่ใช้แบบเรียน สัมผัสภาษาจีน 《体验汉语》ซึ่งสพฐ. กับ Higher Education Press (HEP) ร่วมกันจัดทำขึ้น โดยแบบ เรียนชุดนี้มีการแปลความหมายเป็นภาษาไทย เนื้อหาเข้าใจง่าย ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

⁷ จำนวนโรงเรียนที่ใช้เกณฑ์วัดระดับความรู้ภาษาจีน YCT หรือ HSK คือ โรงเรียนในสังกัด สพฐ.1 แห่ง, โรงเรียนสอนภาษาจีน 18 แห่ง, โรงเรียนเอกชน 8 แห่ง รวมทั้งหมด 27 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 19.1 จากการสำรวจทั้งหมด 141 สถานศึกษา

ส่วนโรงเรียนสอนภาษาจีนส่วนใหญ่ใช้แบบเรียนที่ผลิตจากประเทศจีนของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยจี้หนาน คือหนังสือ Hanyu 《汉语》 เป็นหลัก และ Zhongwen 《中文》 เป็นแบบเรียนในวิชาเสริม ซึ่งแบบเรียนชุดนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเลหรือเฉียวป๋ัน เป็นแบบเรียนแจกฟรีให้กับโรงเรียนสอนภาษาจีน โดยหนังสือเรียนไม่ได้แปลความหมายเป็นภาษาไทย จึงมีเนื้อหายากต่อการทำความเข้าใจ ส่วนโรงเรียนสังกัด กทม. ส่วนใหญ่ใช้แบบเรียน หนังสือจีนประยุกต์ 《实用汉语》 ซึ่งเรียบเรียงโดยทีมงานสถาบันพัฒนาวิชาการและประเมินผล (พวป.) และอาจารย์ศิริพร แจ่มมนโวงค์ เป็นแบบเรียนที่สำนักการศึกษา กทม. กำหนดให้โรงเรียนสังกัด กทม. ใช้ แบบเรียนชุดนี้มีการแปลความหมายเป็นภาษาไทย มีเนื้อหาเข้าใจง่าย ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองได้ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนส่วนน้อยที่จัดทำหนังสือขึ้นใช้เอง

โรงเรียนสอนภาษาจีน โรงเรียนเอกชน โรงเรียนในสังกัด กทม. ส่วนใหญ่มีสื่อการเรียนการสอนเสริมที่เพียงพอ และมีหนังสือเสริมความรู้ในห้องสมุด แต่โรงเรียนในสังกัด สพฐ. ส่วนใหญ่มีหนังสือเสริมความรู้ภาษาจีนน้อยมาก จากการสำรวจปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอนพบว่า โรงเรียนทุกประเภทขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย โรงเรียนบางแห่งสื่อการสอนไม่เพียงพอ นอกจากนี้โรงเรียนสอนภาษาจีนยังประสบปัญหาสื่อการสอนไม่เหมาะสมกับผู้เรียน

เนื่องจากนโยบายด้านภาษาจีนยังไม่มี ความชัดเจน จึงทำให้ไม่มีหลักสูตรด้านภาษาจีนที่เป็นมาตรฐานและเฉพาะเจาะจง ส่งผลให้ทิศทางการเลือกใช้แบบเรียนแตกต่างกันในทุกๆ ด้าน คุณภาพของผู้เรียนจึงไม่เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน

2.4 ผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน

ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน จากผลการสำรวจสภาพปัจจุบันด้านผู้สอนพบว่า ครูผู้สอนภาษาจีนระดับประถมในประเทศไทยมีทั้งครูชาวไทยและชาวจีน โดยครูชาวจีนส่วนใหญ่เป็นครูอาสาสมัคร ที่มาช่วยสอนในประเทศไทยด้วยสองช่องทาง ได้แก่ ช่องทางแรก ผ่านความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการของไทยกับสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติหรือฮันบัน (Hanban)⁸ เพื่อจัดให้ครูอาสาสมัครชาวจีนมาช่วยสอนในโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศไทย และช่องทางที่สอง โครงการความร่วมมือจัดส่งครูชาวจีนผ่านสมาคมครูสอนภาษาจีน ซึ่งเป็นความร่วมมือกับสำนักงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเลหรือเฉียวบัน (Qiaoban)⁹

หากเปรียบเทียบสัดส่วนครูชาวไทยและจีน พบว่ามีจำนวนใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนระดับประถมศึกษายังขาดแคลนครูชาวไทย จึงต้องขอความร่วมมือให้รัฐบาลจีนช่วยสนับสนุนจัดหาครูอาสาสมัครชาวจีนมาช่วยสอนให้เพียงพอต่อความต้องการ

ครูผู้สอนชาวไทย และชาวจีนในสถานศึกษาทุกประเภทส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาจีน จากการสำรวจครูผู้สอนภาษาจีนสัญชาติไทย(ครูประจำ) จำนวนทั้งสิ้น 349 คน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 74.8 และจบสาขาภาษาจีน มีจำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 81.2 จบปริญญาโท 29 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 จบปริญญาเอก 2 คน คิดเป็น

⁸ 汉办 (国家汉语国际推广领导小组办公室 Office of Chinese Language Council International)

⁹ 侨办 (国务院侨办 Overseas Chinese Affairs Office of The State Council)

ร้อยละ 0.57 ส่วนครูผู้สอนสัญชาติจีน 341 คน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 314 คน คิดเป็นร้อยละ 92.1 และจบสาขาภาษาจีน จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 79.6 จบปริญญาโท 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 ปริญญาเอก 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.59

ด้านภาษาที่ใช้ในการเรียนนั้น ครูชาวไทยส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยและภาษาจีนในการสอน ส่วนครูชาวจีนส่วนใหญ่ใช้ภาษาจีนในการสอน

ภาระงานสอนของครูผู้สอนโรงเรียนสอนภาษาจีนโรงเรียนเอกชน โรงเรียนในสังกัด สพฐ.ส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงการสอนเฉลี่ย 16-20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนโรงเรียนในสังกัด กทม.มีชั่วโมงสอนเฉลี่ย 6-10 ชั่วโมง นอกจากนี้ในโรงเรียนสอนภาษาจีนมีจำนวนครูผู้สอนมากที่สุดประมาณ 10 คนต่อแห่ง โรงเรียนในสังกัด สพฐ. 3 คนต่อแห่ง โรงเรียนเอกชน 2 คนต่อแห่ง ส่วนโรงเรียนในสังกัด กทม. 1 คนต่อแห่ง

จากการสำรวจปัญหาครูผู้สอนพบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดคือคุณภาพของครูอาสาสมัครชาวจีน เนื่องจากรัฐบาลจีนช่วยสนับสนุนจัดหาครูอาสาสมัครชาวจีนมาช่วยสอนภาษาจีนในประเทศไทย สัญญาจ้างระยะเวลา 1 ปี จึงมีการเปลี่ยนครูอาสาสมัครชาวจีนบ่อยครั้ง ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องอีกทั้งครูอาสาสมัครชาวจีนส่วนใหญ่เพิ่งจบการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต ยังขาดประสบการณ์เทคนิคในการสอนภาษาจีนให้เกิดประสิทธิภาพ รวมถึงไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ และครูอาสาสมัครชาวจีนโดยส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษกับผู้สอนชาวไทยและนักเรียนได้ ทำให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสาร นักเรียนก็เรียนไม่รู้เรื่อง

2.5 ผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน

ในระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.3) ส่วนใหญ่มีจำนวนชั้นเรียน 2-3 ห้อง มีนักเรียนเฉลี่ยห้องละ 30-40 คน โรงเรียนบางแห่งมีจำนวนนักเรียนต่อห้องมากเกินไป คือสูงถึง 40-50 คน และ 50 คนขึ้นไป และโรงเรียนสอนภาษาจีน โรงเรียนในสังกัด กทม. โรงเรียนในสังกัด สพฐ. ส่วนใหญ่จัดให้วิชาภาษาจีนเป็นวิชาบังคับ ส่วนโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่จัดให้เป็นวิชาเลือก

ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-ป.6) ส่วนใหญ่มีจำนวนชั้นเรียน 1-2 ห้อง ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยกว่าระดับประถมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนเฉลี่ยห้องละ 30-40 คน บางแห่งมีจำนวนนักเรียนมากเกินไป คือสูงถึงห้องละ 40-50 คนและ 50 คนขึ้นไป และโรงเรียนสอนภาษาจีน และโรงเรียนในสังกัด กทม. ส่วนใหญ่จัดให้วิชาภาษาจีนเป็นวิชาบังคับ โรงเรียนในสังกัด สพฐ. และโรงเรียนเอกชน ส่วนใหญ่จัดให้เป็นวิชาเลือก และส่วนน้อยจัดเป็นวิชาเพิ่มเติม

จากการสำรวจปัญหาด้านผู้เรียน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือเรื่องนักเรียนให้ความสำคัญต่อการเรียนภาษาจีนไม่มากพอ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากบางโรงเรียนจัดให้ภาษาจีนเป็นวิชาเพิ่มเติม ไม่มีการนำคะแนนมาคิดรวมกับคะแนนกลุ่มสาระวิชาอื่นๆ สำหรับนำมาเป็นเกณฑ์วัดผลในการเลื่อนชั้นเรียน ประกอบกับภาษาจีนเป็นวิชาที่ต้องท่องจำ ยากในการทำความเข้าใจและจดจำ จึงทำให้ผู้เรียนท้อและไม่อยากเรียน ปัญหาอีกประการหนึ่งที่พบมากคือพื้นฐานภาษาจีนของผู้เรียนไม่เท่ากัน เนื่องจากในแต่ละภาคการศึกษาจะมีนักเรียนใหม่ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานภาษาจีนมาแทรกชั้นเรียน เป็นอีกปัญหาหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน

2.6 ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน

ความร่วมมือจากหน่วยงานภายในประเทศ โรงเรียนสอนภาษาจีน โรงเรียนในสังกัด สพฐ. โรงเรียนเอกชน ส่วนใหญ่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายในประเทศ โดยมากเป็นความร่วมมือกับสมาคมครูสอนภาษาจีน ศูนย์เครือข่ายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน และโรงเรียนในระดับเดียวกัน ส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนด้านครูผู้สอน สื่อการสอนและหลักสูตร ส่วนโรงเรียนโรงเรียนในสังกัด กทม. ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายในประเทศ

ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานต่างประเทศ โรงเรียนสอนภาษาจีนส่วนใหญ่มีความร่วมมือกับรัฐบาลจีน สำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติหรือฮั่นป๋าน (Hanban) และ สำนักงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเลหรือเฉียวป๋าน (Qiaoban) โรงเรียนในสังกัด สพฐ. ส่วนใหญ่มีความร่วมมือกับ ฮั่นป๋าน (Hanban) โรงเรียนเอกชน ส่วนใหญ่ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก มีส่วนน้อยร่วมมือกับฮั่นป๋าน (Hanban) โรงเรียนในสังกัด กทม. ส่วนใหญ่ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือและการสนับสนุน ด้านสื่อการสอน ครูผู้สอน ส่งครูอาสาสมัครชาวจีนมาสอนที่ประเทศไทย มอบทุนการศึกษาระยะสั้นและระยะยาวให้ครูผู้สอน

จากการสำรวจปัญหาด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นพบว่า บางสถานศึกษาขาดงบประมาณที่เพียงพอ จึงทำให้บางครั้งความร่วมมือหรือข่าวสารไม่ทั่วถึง เป็นเหตุให้ขาดโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน สถานศึกษาบางแห่งไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเนื่องจากอยู่ในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้การขาดองค์กรกลางในการ

ประสานก็เป็นอีกสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนขาดความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

3 ความคิดเห็นและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับประถมศึกษา

จากการประมวลสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน สามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย ด้านบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการสอน ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน รวมถึงด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นได้ดังนี้

3.1 ด้านบริหารจัดการ

(1) กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายด้านการบริหารจัดการการเรียนการสอนภาษาจีนให้มีความชัดเจน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น

(2) ผู้บริหารในแต่ละระดับของสถานศึกษาควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาจีนให้มากขึ้น

(3) ผู้บริหารที่ดูแลงานด้านภาษาจีนควรมีความรู้พื้นฐานด้านภาษาจีนในภาพรวม เพื่อให้มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดแนวทางและบริหารจัดการด้านภาษาจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

(4) ควรจัดให้มีผู้ประสานงานที่มีทักษะความรู้ด้านภาษาจีนในสถานศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกและช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(5) ควรจัดให้มีการอบรมหรือสัมมนาการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาได้แก่ ผู้บริหารและผู้สอน

3.2 ด้านหลักสูตร

(1) ปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่จัดเป็นวิชาบังคับ หรือวิชาเพิ่มเติม ในโรงเรียนที่จัดเป็นวิชาเพิ่มเติมนั้น ผลการเรียนภาษาจีนจะไม่ได้นำไปรวมกับผลการเรียนวิชาอื่นๆ และไม่มีผลต่อการนำไปใช้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ผู้เรียนและผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาจีน ทั้งนี้ หากกระทรวงศึกษาธิการปรับเปลี่ยนนโยบายให้ภาษาจีนเป็นวิชาบังคับทั้งหมด จะทำให้ผู้เรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการเรียนภาษาจีนมากขึ้น

(2) กระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำหลักสูตรการเรียนภาษาจีนแกนกลางที่ชัดเจนเหมาะสมกับนักเรียนและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ สามารถนำมาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม และควรสอดคล้องกับสื่อการสอน พร้อมจัดทำแผนการสอน คู่มือครูที่ชัดเจนและนำไปใช้ได้จริง อีกทั้งควรจัดผู้เชี่ยวชาญมาอบรมวิธีนำหลักสูตรแกนกลางฯ มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครูผู้สอนตั้งแต่พื้นฐานและให้ความรู้กับครูชาวจีนอย่างชัดเจนเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตรภาษาจีน มีการติดตามและตรวจสอบการใช้หลักสูตร หากมีการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรแกนกลางด้านภาษาจีนที่มีมาตรฐานและชัดเจนขึ้นมาแล้ว จะช่วยให้การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยมีทิศทางที่แน่ชัด โรงเรียนสามารถนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนต่อไปได้

(3) หลังจากมีหลักสูตรแกนกลางด้านภาษาจีนที่ชัดเจนแล้ว ควรจัดให้มีการอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้แก่ผู้สอนในแต่ละระดับ เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยสอดคล้องและเป็นไปในทิศทาง

เดียวกัน เนื่องจากที่ผ่านมาผู้เรียนที่เรียนภาษาจีนในระดับชั้นประถมศึกษา เมื่อไปเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาต้องเรียนเนื้อหาซ้ำกับที่เคยเรียนมาแล้ว ทำให้ผู้เรียนไม่สนใจหรือเบื่อหน่ายภาษาจีน

(4) การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนควรเพิ่มชั่วโมงเรียนให้มากกว่า 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เพื่อเพิ่มทักษะภาษาจีนให้มากขึ้น

(5) กระทรวงศึกษาธิการควรมีข้อสอบกลางระดับชาติที่สอดคล้องกับแบบเรียนและหลักสูตรแกนกลาง จัดทำเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

(6) การประเมินผลควรใช้การสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน YCT และ HSK ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานสากลมาเป็นตัวชี้วัดการประเมินผล

3.3 ด้านสื่อการสอน

(1) กระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำหลักสูตร และกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้นปีให้ชัดเจน โดยระบุสื่อการสอนที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน

(2) กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดแบบเรียนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีความต่อเนื่อง 12 ปีและเนื้อหาหลากหลาย

(3) ควรมีสื่อการสอนที่หลากหลาย ให้สถานศึกษาเลือกใช้หนังสือเรียนที่เหมาะสมกับระดับความรู้ภาษาจีนของผู้เรียนได้

(4) เชิญผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการด้านต่างๆ มาร่วมกันจัดทำสื่อการสอน แบบเรียน คู่มือครูอิงตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับบริบทประเทศไทย

(5) ภาครัฐควรสนับสนุนสื่อที่ทันสมัยเพิ่มเติม เนื่องจากภาษาจีนเป็นภาษาที่ยาก สื่อที่หลากหลายและทันสมัยจะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้หันมาตั้งใจเรียนมากขึ้นได้

(6) โรงเรียนหลายแห่งขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ขาดอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ กระทรวงศึกษาธิการควรสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยให้ทั่วถึง เพื่อประโยชน์ในการศึกษาภาษาจีนของนักเรียนไทย

3.4 ด้านผู้สอน

(1) ควรคัดเลือกครูอาสาสมัครชาวจีนที่มีประสบการณ์ในการสอนมาก่อน และควรพูดภาษาไทยได้บ้าง อีกทั้งต้องทำความเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กไทยและวัฒนธรรมไทยให้ดีกว่ามาสอนที่ประเทศไทย

(2) ภาครัฐควรจัดอบรมเชิงเทคนิคด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้แก่ผู้สอนภาษาจีนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้สอนภาษาจีนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในประเทศ ไม่ได้เรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูโดยตรง จึงยังขาดเทคนิคในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนทุนไปอบรมภาษาจีนระยะสั้นที่ประเทศจีนอย่างสม่ำเสมอ

(3) ภาครัฐควรส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตด้านผู้สอนภาษาจีนให้มากขึ้น ผลิตผู้สอนรุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทนครูอาสาสมัครชาวจีนให้มากขึ้น พร้อมทั้งให้ทุนการศึกษาในประเทศไทยหรือประเทศจีนแก่ผู้ที่สนใจที่อยากเป็นครูสอนภาษาจีน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีผู้ที่สนใจมาเป็นครูสอนภาษาจีนมากขึ้น

3.5 ด้านผู้เรียน

(1) ควรให้ผู้สอนสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาจีน และชี้แนะให้ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญในการเรียนภาษาจีน จัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ เช่น ทำหรือใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนให้หลากหลายและทันสมัย ง่ายต่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจ สร้างแหล่งเรียนรู้ภาษาจีนที่น่าสนใจ นอกจากนี้ การเรียนวิชาภาษาต่างประเทศทุกภาษาควรจัดให้มีจำนวนผู้เรียนต่อห้องไม่มากเกินไป โดยจัดให้ผู้เรียนไม่ควรมากกว่า 30 คน เพื่อให้ผู้สอนสามารถดูแลผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง

(2) เรื่องระดับพื้นฐานภาษาจีนของผู้เรียนไม่เท่ากัน ควรให้ครูผู้สอนสอนเพิ่มเติมเป็นรายบุคคล หรือหากมีนักเรียนใหม่จำนวนมากก็ใช้วิธีการจัดแบ่งชั้นเรียนเป็นห้องที่มีพื้นฐานและห้องที่ไม่มีพื้นฐาน การแบ่งชั้นเรียนดังกล่าวจะรวมถึงกลุ่มนักเรียนที่เรียนไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดกับกลุ่มผู้เรียนที่เรียนไม่ทันเพื่อนในชั้นเรียนด้วย หรือจัดสอนเพิ่มเติมวันเสาร์อาทิตย์ หรือช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อน

3.6 ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

(1) ภาครัฐควรสำรวจโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลและต้องการความช่วยเหลือในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน และให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน

(2) รัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนโรงเรียนที่ขาดความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกและภายใน โดยเฉพาะโรงเรียนในสังกัด กทม. และ โรงเรียนเอกชนที่ส่วนใหญ่ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น

(3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสำนัก

การศึกษากรุงเทพมหานครควรร่วมมือกันจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อประสานความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านภาษาจีนในทุกๆด้านโดยเป็นการทำงานลักษณะภาคีเครือข่ายซึ่งมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานกลาง หน่วยงานภายในสังกัดโรงเรียนในสังกัด และการประสานความร่วมมือกับการสนับสนุนจากหน่วยงานของประเทศไทย

(4) ควรมีการประสานงานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการทำงานด้านต่างๆร่วมกันโดยเฉพาะศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาจีนกับสมาคมครูสอนภาษาจีนซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในบูรณาการและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับประถมศึกษาได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล ผู้อำนวยการศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ตลอดการวิจัย ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ประพิณ มโนมัยวิบูลย์ สำหรับคำแนะนำที่มีประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. หน้า 2
- ประพิน มโนชัยวิบูลย์. (2550). “พัฒนาการของการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย”. **วารสารอักษรศาสตร์** ปีที่ 36 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2550. หน้า 64-82.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2545). **การจัดการคุณภาพ: จาก TQC ถึง TQM, ISO 9000 และประกันคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด
- สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2553). **ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : หจก.บางกอกบล็อกล
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ**. 14 กรกฎาคม 2551.
- ศิริชัย พงษ์ชัย. (2551). **การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2551). **การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับประถม-มัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ : ศรีบุรณคอมพิวเตอร์-การพิมพ์.
- อุทัยวรรณ เฉลิมชัย. (2550). “การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน”. **วารสารวิชาการ**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ชั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม
- กันยายน 2550. หน้า 7- 11

A Research for Development of Instructional Management System on Chinese for Primary Schools in Thailand

Hathai Sae-jia

ABSTRACT

The objective of this research is to study the instructional management on Chinese for primary school in Thailand. The research was conducted by studying the current situations and problems of instructional management on Chinese for primary school, i.e. management, curriculum, instructional media, instructors, learners, and collaboration with other departments. The sample group in this research consists of 141 education institutes throughout Thailand, all of which offer the course of Chinese for primary school. Thereby, the said institutes include schools under the Office of the Basic Education Commission, Chinese language schools, private schools, and schools under Bangkok Metropolitan Administration. The data were collected by means of questionnaire and interview; and then the data were analyzed in order to find out the guidelines that could develop the instructional

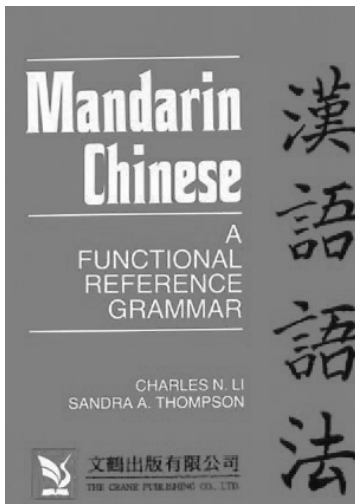
management system on Chinese for primary school in Thailand in a more efficient manner.

Keywords: *instructional management, primary school, Chinese language*

บทวิจารณ์หนังสือ

ศันสนีย์ เอกอัจฉริยา

Mandarin Chinese : A Functional Reference Grammar.
Charles N. Li and Sandra A. Thompson. Taipei: The Crane
Publishing, 2008. Pp. xviii + 691.

ทุกวันนี้มีหนังสือเกี่ยวกับไวยากรณ์
ภาษาจีนที่ตีพิมพ์ออกวางจำหน่าย
มากมายทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ
และภาษาจีน แต่หากกล่าวถึงหนังสือ
ที่อธิบายไวยากรณ์ภาษาจีนฉบับ
ภาษาอังกฤษที่ใช้อ้างอิงมากเป็น
อันดับต้นๆแล้ว จะต้องรวมหนังสือ
Mandarin Chinese: A Functional
Reference Grammar เข้าไว้ด้วย
Charles N. Li และ Sandra A.
Thompson ผู้เขียนและเรียบเรียง

หนังสือเล่มนี้ต่างเป็นศาสตราจารย์ด้านภาษาจีนที่มีชื่อเสียงใน
สหรัฐอเมริกา หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1981 และตีพิมพ์เรื่อยมา
จนกระทั่งปี 2008 สำนักพิมพ์ The Crane Publishing ของไต้หวันได้รับ
สิทธิให้ตีพิมพ์และจัดจำหน่ายในไต้หวัน

หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 24 บท บทที่ 1 กล่าวถึงระบบเสียงในภาษาจีนกลาง บทที่ 2 เกี่ยวกับลักษณะเด่นของภาษาจีนกลาง บทที่ 3 เกี่ยวกับวิธีการสร้างคำ บทที่ 4 กล่าวถึงโครงสร้างประโยคความเดียว บทที่ 5-9 เกี่ยวกับคำประเภทต่างๆ เช่น กริยาช่วย (auxiliary verbs), aspect, sentence-final particles, คำวิเศษณ์, คำบุพบท บทที่ 10 เกี่ยวกับคำว่า “ให้” (给) บทที่ 11 เกี่ยวกับวลีบอกสถานที่/วลีบอกทิศทาง บทที่ 12 กล่าวถึงรูปประโยคปฏิเสธ บทที่ 13 การซ้ำคำกริยา บทที่ 14 เกี่ยวกับประโยคคำสั่ง บทที่ 15-17 เกี่ยวกับโครงสร้างประโยคพิเศษ ได้แก่ โครงสร้างประโยค 把, โครงสร้างประโยค 被 และ 存现句 บทที่ 18 กล่าวถึงประโยคคำถามประเภทต่างๆ บทที่ 19 เกี่ยวกับประโยคเปรียบเทียบ บทที่ 20 การทำให้เป็นคำนามหรือนามวลี บทที่ 21-22 เกี่ยวกับหน่วยสร้างกริยาเรียง และหน่วยสร้างซับซ้อน บทที่ 23 เกี่ยวกับการเชื่อมโยงประโยค และบทสุดท้ายเกี่ยวกับ คำสรรพนามในวาทกรรม

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือ ผู้เขียนไม่เพียงแต่นำผลงานวิจัยด้านไวยากรณ์จีนของทั้งคู่มาอธิบายให้เข้าใจง่ายขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังรวบรวมผลงานวิจัยของนักวิชาการด้านวากยสัมพันธ์จีนที่สหรัฐอเมริกาเรียบเรียงให้เป็นระบบ ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนหรือไวยากรณ์จีนอยู่บ้างและสนใจศึกษาด้านวากยสัมพันธ์ภาษาจีนเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นักศึกษา นักวิจัยหรือนักวิชาการภาษาจีน ครูอาจารย์ที่สอนภาษาจีน รวมถึงผู้ที่มีความรู้ทางด้านวากยสัมพันธ์และสนใจจะขยายขอบเขตการศึกษามาทางด้านวากยสัมพันธ์ของภาษาจีน ต่างก็สามารถใช้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ได้เช่นเดียวกัน

